C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Troska_Jan_Matzal-Osada_Snura.pdb

PDB Name: Troska - Osada Snura
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXt
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 5.10.2007
Modification Date: 5.10.2007
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

J. M. Troska:

OSADA ŠŇŮRA

Soubor vyprávění, které váže dohromady jeden společný den ve vybájené osadě, která vznikla v mysli autorově jen proto, aby spojila vyprávění chlapců na louce, nadlesního v myslivně, rodičů kolem táborového ohně a lékařů, právníků, moudrých mužů kolem besedního stolu.
Zaznívají zde vyprávění pustě veselá o bláznivém papouškovi, mstivém kozlu a zázračném slonu, trneme napětím, slyšíme o tajemné vile podivínského profesora, prožíváme s vypravěčem dobrodružství s divokou zvěří, poučujeme se o lidech mladých i starých, o přírodě a jejich divech, mluví k nám i romantická povídka se šťastným koncem a sňatkem, zamýšlíme se nad snem o strašidelném zelí, letíme s hlasem vyprávějícího mlžnou bažinou, honěni strašidly v rubáších, před kterými nás konečně vysvobodí smích spoluposluchačů.
S každé stránky dýše životní moudrost a zní dobré, nabádavé slovo k mladým.
A celá ta pestrobarevná, měnivá a bohatá šňůrka korálků skví se na šíji ještě krásnější přírody, v jejímž klínu rodiče i děti tráví svůj odpočinek, při kterém vzpomínají a vyprávějí…

J. M. TROSKA

OSADA ŠŇŮRA

Veškerá práva vyhražena autoru

J. M. TROSKA

OSADA ŠŇŮRA

korálky i perličky pro českou mládež

NAKLADATEL KAREL ČERVENKA, PRAHA

Českým hochům a dívkám

věnuje

J. M. TROSKA

Úvod
V pravdě se ta osada jmenuje jinak. Ale na tom nezáleží. Má krásnou polohu. Je seskupena v malebném údolí pod kopcem, na kterém ve XIII. století stával hrad rytíře, křivě nařčeného ze zrady českého krále.
Po hradu nyní nezbylo už ani kamenných základů. Jen několik mělkých jam, kde snad bývaly sklepy.
Úpatí kopce omývá čistá říčka. Někde ji překročíš, ale místy jsou tůňky, kde si můžeš i zaplavat. Avšak i v těch tůňkách vidíš až na dno. Jsou tu ovšem ryby, leč jen drobné běličky a nějaký pstroužek. Zato raků hojně.
Osada stojí na rozsáhlé louce, kypré a pestré, že se jí žádný perský koberec nevyrovná.
Kolem dokola do daleka jehličnaté lesy, vlídné, vonné a štědré. Plno jahod, borůvek a ostružin.
Nedaleko osudy je hospůdka, vlastně selská chaloupka, kde ti dají čerstvé mléko nebo podmáslí; chléb, černý jako zem, ale vonný a chutný jako mana nebeská. Pro žíznivého tátu mají dobře chlazené pivo v lahvích.

Kousek dále zavede tě chodník ke kapličce, schoulené pod lesnatou strání, se studánkou ledově studené vody.
A tak je tu vše, co jen srdce ráčí.
Jméno ŠŇŮRA je alegorie čili jinotaj. Halí v sobě obsah této knížky: Je to šňůra korálků a perliček, které ti, mladý kamaráde, věnuji.
Vím, je to skrovný dárek. Ale je ti věnován s láskou. A:

Každý to dobře ví,
že i ten nejmenší
dáreček z lásky
je nejmilejší.

PO RÁNU

I.
"Standóó! Půjdeš?"
Jak by se Standa nešel vykoupat se svými kamarády, jejichž osmičlenný houfec přiběhl k chatě, mávaje plavkami jako pestrými vlajkami. Nádherné počasí. Už týden se sluníčko směje na plnou tvář a hýří teplem hned zrána. Vodu v říčce, prohřátou za dne, ačkoli běží o překot, neochladí noční chládek.
Standa popadl plavky a vyřítil se z chaty jako vystřelen. "Počkejte!" zarazil hochům chvat pan řídící, otec Standův.
"Kam chcete? "
"Do tůňky, jako vždy."
"Do tůňky, dobře. Ale ne "jako vždy", to není pravda, Nezapírejte! Vím, že jste včera byli pod skalkou v rybníku. Tam nechoďte! Koupání v rybníku je zakázáno pro nové násady rybího potěru. Mimoto jsou právě pod skalkou zrádné hloubky."
"Umíme plavat!"
"To je sice dobrá pomoc, ale žádná záruka. Utopili se už lepší plavci, než jste vy všichni.
Koupání je zdravé, užívá-li se ho rozumně, ale škodlivé, když ho zneužijeme. Všeho s měrou platí také při něm. Několikaminutový pobyt ve vodě stačí, abychom se osvěžili. Jinak zeslabujeme tělo a ohrožujeme své zdraví. Tuční lidé častým koupáním hubnou.
Nejnebezpečnější je, jdeme-li do vody nasyceni a uhřáti. Povím vám osudný případ:
Bylo nás několik kluků. Všichni jsme mohli provádět produkce v plavbě. A nejvíce Čeněk. To byl pravý umělec.
Dědický splav je jako rybník. Koupání znamenité. Hloubka, jakou kdo chtěl, až do pěti metrů.
Celé dny jsme zde ztrávili. Po hladkých prknech sjížděli jsme v proudu, který se valil se splavu, s rozkoší padali jsme do hlubiny, potápěli se, slunili, dováděli na břehu, na louce… inu, jako obojživelníci.
Čeněk vedl. Byl zhnědlý od slunce jako Indián. Zdravý, silný hoch. Několik dětí už zachránil od utopení.
A přece -!
Jednou po obědě jsme leželi ve stínu olší. "Já jdu do vody," povídá Franta.
"Nebuď blázen!" zakřikl ho Čeněk. "Počkej, až vychladneš!"
"Hlouposti! Takové horko! Ty jsi strašpytel!" štval ho Franta.
"Baba je! Bojí se! Já jdu taky," vstal Pepík.
Tohle bylo Čeňkovi trochu silné. On že je baba? Strašpytel?
Vyskočil a běžel po kamenné hrázi, pod kterou byla největší hloubka, jeho tělo udělalo ve vzduchu bravurní přemet a zmizelo pod hladinou.
Dlouho se neukázal.
Chce nám dokázat, že se nebojí, mysleli jsme si. Ukázat, jak dlouho vydrží pod vodou…
Chce nás postrašit, napadlo nás, když to už trvalo tuze dlouho…
A trvalo hodinu, než našli jeho mrtvé tělo.
Proto jen s rozumem a rozvahou. Totéž platí při slunění. Vidím, že jste všichni už hezky opálení, až na Jirku, který přišel s rodiči teprve včera. Dej si pozor, Jiříku! Zprvu opatrně, jen několik minut, a pak do stínu. Postupně přibírat a se slunečního žáru neskákat střemhlav do vody.
Slunce je zdrojem života, ale také smrti. Léčí, užíváme-li slunění rozumně, s měrou, ale škodí, zneužijeme-li ho. Nikdy nemáme užívat sluneční lázně, nenařídíl-li ji lékař. Mnohý člověk už zaplatil takový omyl těžkou, vleklou nemocí, ba i smrtí.
Je mnoho případů, kdy churavec je přesvědčen, že jen slunce ho vyléčí, ale teprve lékař mu dokáže opak.
Účinek slunečních paprsků je právě takový jako umělého slunce horského a paprsků Roentgenových: užívá-li se jich podle lékařského receptu, uzdravují. Zneužije-li se jich, způsobují bolestné, nesnadno se hojící rány, těžké nemoci kožní, zmrtvení, rozklad vaziva a konečnou smrt.
Je hloupost, vystaví-li někdo své tělo náhlému opalování, až mu naskáčí puchýře a pokožka se loupá! Takový člověk nezasluhuje obdivu, nýbrž pokárání a útrpnosti pro svou pošetilost.
Znám hocha, který zle zaplatil za jediný den, ztrávený na parném slunci na plovárně. Tři léta je už živou mrtvolou. A podle lékaře není naděje, že by se jeho zničená tkáň svalstva na šíji a ramenou vzkřísila a vyléčily se strašné, stále mokvající krvavé rány.
Holubi, kočky - všecko živé se ukrývá za velkého žáru ve stínu. Užívejte i slunce s rozumem. Je to živel, který chytrému pomáhá a pošetilce trestá.

Teď můžete jít," propustil mládež, která s jásotem se rozběhla loukou k říčce.
* * *
"Hleďte, kluci, tohle je strom!" žasl nově přibylý osadník Jirka nad staletým dubem.
"To nic není," ohrnul rty patnáctiletý náčelník tlupy Jarda, jenž se s rodiči před dvěma lety vrátil ze Srbska, kde jeho otec byl ředitelem české továrny. "Já jsem viděl platan, že tenhle dub je proti němu trpaslík."
"Nepovídej," pochyboval Jirka. "Vždyť platany znám z Prahy. Nejsou tak veliké a mají řídkou korunu."
"Nepleť si to," ušklíbl se Jarda. "Nevyznáš se v rostlinopisu. Platan je dvojí. Západní, který je ovšem vidět leckde u nás, a východní, který roste v jižní Evropě a vůbec v teplejších krajinách. U nás by v zimě zmrzl. Sice snese mráz, ale ne dlouhou zimu. Poslouchej a neuvěříš-li, zeptej se tatínka:
Na návrší Topčideru u Bělehradu stojí starý jednopatrový dvorec, který v minulém století obýval srbský kníže Miloš Obrenovic. Před budovou roste platan východní. Kmen má přes dva metry v průměru. Ve výši dvou metrů od země rozkládá se už jeho koruna, jejíž průměr měří přes 60 metrů! 30 metrů dlouhé spodní větve by ve vodorovné poloze neunesly svou vlastní tíhu, museli je tedy podepřít. Ve vzdálenosti 12 metrů od kmene vztyčili kolem dokola železné traversy a nahoře je spojili vodorovně kolejnicemi. Kromě tohoto lešení podepřeli železnými sloupy některé větve ve vzdálenosti dalších 10 metrů od kmene, neboť z těchto větví vyrůstají vzhůru nové kmeny, silné přes půl metru v průměru.
Větve činí svým bělavě, zeleně, šedě a černě skvrnitým povrchem přísemný dojem obrovských chapadel pohádkové krakatice; zvlášť v místech, kde jsou podepřeny kolejnicemi. Zde větve obrůstají železné podpěry v podivuhodných rozplizlých tvarech, které se spíše podobají masitému tělu hada, nežli dřevu. Takovou korunu dovede vytvořit východní platan."
"Tak tys byl v Srbsku? To jsi viděl kus světa," obdivoval se Jirka svému novému kamarádu.
"Sedm let, člověče," chlubil se Jarda. "Chodil jsem tam do školy, dokonce mám i dvě třídy reálky v Bělehradě."
"Jak ses naučil srbsky?"
"Hravě. Dítě se snadno učí. Za několik dní jsem už plynně mluvil. Hůř je to teď s češtinou. Pravopis mně dělá potíže. Ale už to také zdolávám. Jenže jsem ztratil rok a musel jsem v Brně, kde teď bydlíme, znova do sekundy."
"Povídej, cos viděl."
"Mohl bych dlouho povídat. Byla by z toho celá kniha."
"Vyprávěj mu
O bóře!"
navrhnul Zdeněk látku, kterou všichni, ovšem kromě nováčka Jirky, již několikráte vyslechli, ale jejich zájem tím nijak neochabl.
"To bylo ve Smederevu," ochotně začal Jarda. "Tam je Dunaj náramně široký. Skoro dva kilometry k ostrovu, který je asi dva kilometry široký a za ním ještě rameno Dunaje přes sto metrů široké odděluje druhý břeh, na kterém leží město Kovin. A ze Smedereva do Kovina jezdí přes Dunaj vlaky, ačkoliv tam není mostu," zamhoural Jarda potměšile černýma očima.
"Co to povídáš?" chytil se Jirka.
"Pravdu. Víš, co je to těrek?"
"Ne."
"Vlak s cestujícími i nákladem přijede po kolejích do přístavu a zastaví na mohutném pilotu, vysunutém nad hladinu Dunaje. Tam koleje končí. U nábřežní hráze je připoután parník - remokér, který za sebou táhne velký, železný vlečný člun, na jehož palubě jsou napříč železniční koleje. Tento vlečňák se připoutá k pilotu tak, že koleje na pilotu a na palubě jsou těsně připojeny. A pak lokomotiva vsune na palubu vagón, vlečňák popojede, až se přisune další kolej na palubě a nalodí se tak druhý vagón. A tak postupně se nalodí celý vlak a remokér pak odtáhne náklad i s lokomotivou přes Dunaj na druhý břeh, kde se zrovna tak vlak vylodí a pokračuje v cestě po souši. Ostatně tak jezdí vlaky i přes moře, na příklad z Anglie do Francie. Tak vidíš, že to není žádný zázrak. Takové dopravě říkají v Srbsku těrek."
"A co bylo s tou bórou?"
"Víš, co je to bóra?"
"Vítr."
"Pěkný vítr, člověče. Vichřice! Strašný orkán, který serve střechy i s krovy a rozmetá skladiště prken, která roznese na sta metrů daleko. Ledově studený, že mrazí až do kostí. Často i vraždí. Zastihne-li člověka v otevřeném kraji, kde se nemůže ukrýt, zvedne ho a mrští s ním někde o zem. Rozpoutaný běs.
Bylo to na podzim, v září nebo v říjnu. V té době je tam ještě teplo, někdy i vedra. Ale pak se náhle počasí zlomí a zima je tu. Někdy však trvá letní pohoda až do vánoc. Pamatuji se, že jsme jednou slavili vánoce v otevřené verandě, ale o Novém roce bylo na metr sněhu.
Tehdy byl krásný, teplý den, klidný a tichý, jako bývá u nás o babím létě. Měli jsme v přístavu zakotvenou dvouveslici, důkladný člun s kýlem, s jakým by se mohl odvážit snad i na moře.
Řekli jsme si s kamarády, Milanem a Radkem, že si vyjedeme na ostrov. Bylo po ránu, do oběda budeme zpátky. Ostrov jsme znali dosti dobře a lákala nás hustá džungle jeho rákosí a všelijakých svlačcovitých a popínavých rostlin, které se vinuly kol kmenů starých, rozložitých stromů a bujného křoví, a splývaly jako girlandy lian. Vždy nám bylo, jako bychom byli v indických džunglích nebo v tropickém pralese, když jsme si přimyslili nějaké ty kokosové a datlové palmy.

O zvěř nebylo nouze. Bylo tu dost vepřů, sice ne divokých, jen prostých bagounů, ale ti tam byli záměrně dopraveni z

Kovina, kam ostrov příslušel, a ponecháni přírodě od jara do zimy, kdy byli schytáni a odvezeni na trh. Ostrov byl pro ně pravým rájem. Jeho plocha, asi šest kilometrů délky a dva šířky, jim skýtala nadbytek potravy a bažiny hojnost možnosti k převalování se, jak si v tom vepř libuje. V korunách vysokánských stromů hnízdili říční orli a dole pobíhali pelikáni, volavky, čápi, divoké kachny i husy a jiné ptactvo.
Dosud jsme se však vždy dostali na ostrov jen v průvodu rodičů - otec často zastřelil divokou husu či kachnu - až teď poprvé jsme se odvážili sami tři. Rodiče ovšem o našem výletu nevěděli.
Mně bylo tehdy deset let, Milan byl o pět, Radko o čtyři roky starší. A byli to srbští kluci, odvážní a statní. Dobře se vyznali v zacházení se člunem a ovšem, znali též dobře Dunaj s jeho víry a záludy, jak se aspoň domnívali. Jak jsem už řekl, den byl nádherný a nebylo nejmenší známky, že by se počasí mohlo změnit. Také nikdo nemohl tušit, že by se přihnala bouře, tím méně bóra, k jejímuž období chyběl ještě celý měsíc.
A tak jsme odrazili od přístavní hráze. Milan s Radkem veslovali a já jsem seděl u kormidla, docela zbytečně, poněvadž veslaři sami dovedně řídili směr.
Pozvolna se smederevský břeh vzdaloval, ale nebylo pozorovat, že by se ostrov přiblížil.
A když jsme konečně přistáli - bylo to v úzkém chobotu, kde snad jedině bylo možno vystoupit na břeh, poněvadž pobřeží skoro celého ostrova je vysoké a nadto hrůzně podemleto a rozhlodáno tak, že tvoří celé jeskyně, protkané hustými sítěmi kořenů stromů a křovin; není divu, neboť přítoky horního Dunaje po lijavcích a zvlášť při jarním tání zvednou hladinu Dunaje někdy až o osm metrů, a trvá pak i dva měsíce než tento příval proteče úžinou u Železných vrat - tu jsem teprve viděl správně šířku tohoto veletoku. Odtud se Godominská rovina u Smedereva jevila jen jako čára nad hladinou. Bezděčně mne sevřela úzkost - snad to byla předtucha…
Připoutali jsme loďku řetězem k vrbě a - hajdy, do vnitrozemí, do tajemných hlubin džungle, do temných houštin pralesa…
Teď jsme mohli rejdit, nespoutáni dozorem rodičů…
Dosud vždy jsme se museli spokojit jen mýtinou, kde se rodiče utábořili. Na husté prérie, savany, džungle i prales jsme se směli dívat jen zdáli a naslouchat vrzání rákosníků, skřekům volavek a mladých i starých orlů.
Teď jsme volni! Všude můžeme! Nikdo nám nemůže zakázat, abychom neprorejdili pět metrů vysoké rákosí, a snad se i vyšplháme na ten obrovský strom, na kterém hnízdí říční orli.
Krátce - zdivočili jsme.
V rákosové džungli jsme padli na volavčí hnízdo, ale jen co se vynořily naše hlavy, zaječela stará volavka a rozehnala se svým zobákem, dlouhým a ostrým jako rapír, po nás. To se ví, že jsme nečekali a pádili odtud. S tou havětí nejsou žerty, zejména když svým křikem zmobilisovala celé hejno jiných, které se vzneslo jako bouřlivé mračno a hnalo nás až do pralesa, kde jsme se mohli ukrýt v křoví.
Ale tu křikl Radko:
"Smuk! Za mnou! Honem!"
Smuk je totiž had. Není jedovatý, ale je nebezpečný, podráždí-li se. Je temně hnědý, skoro dva metry dlouhý. Nedlouho před tím uškrtil chlapce u zřícenin hradu Jeriny u Smedereva. Ten plaz je velmi silný. Snad je to druh užovek, nevím. Říkají mu smuk.
Tyto příhody nám vzaly odvahu vyšplhat se k orlímu hnízdu a vůbec zkrotily naši rozpustilost. Možná, že sám anděl strážný nás takto varoval a zkrotil, neboť orli by si jistě nedali naši drzost líbit a lehko si domyslit následky.
Prales - byla to vlastně jen malá plocha, ale místy neprostupná - byl velmi romantický. V jeho středu byla kotlina a tu byla skoro úplná tma. Na dně byla bahnitá tůň a v ní se převalovalo několik bagounů. Tam nebylo radno se odvážit.
Vrátili jsme se. Totiž, jak se ukázalo, spletli jsme si směr, a když jsme se prodrali z houštin, byli jsme na břehu - zrovna proti Kovinu. Toto rameno Dunaje bylo jen asi sto metrů široké.
Prošli jsme tedy celou šířkou ostrova. To nám připomnělo čas k návratu do Smedereva, máme-li k obědu býti doma. Hajde, zpátky!
Když jsme se konečně octli na prérii, vyděsil nás pohled na oblohu:
Nad severním obzorem vynořovalo se cosi šedého, jakési dva šípy, mlžné, průsvitné, které rychle rostly jako dva zsinalé spáry…
Než jsme se nadáli, zafičel od severu do tichého horka studený chlad.
"Bóra!" vykřikl Milan. "Utíkejte k loďce!"
"Doplujeme domů?" ptal jsem se v úprku.
"Kdepak. Ale musíme loďku vytáhnout na břeh, daleko od vody, jinak ji vlny rozbijí na padrť."
Doběhli jsme ještě včas. Řeka se sice už dmula, ale loďka byla v zátoce a tedy uchráněna. Odtáhli jsme ji hezky daleko a na pahrbku připoutali ke stromu.
"A teď za mnou!" velel Milan.
Pádili jsme jako o závod podél pobřeží, asi padesát metrů od břehu, k jihu. Kam běžíme, jsem nevěděl, a nebylo ani kdy na hovory.
Prvé nárazy bóry byly tu: Dunaj se rozhučel a po jeho hladině se hnaly vlny v pravidelných odstupech jako řady kyrysarů.
Pojednou jsem bolestně vyhekl, jak mě studený náraz vichru praštil do zad; mou novou bílou čepici mně urvala bóra s hlavy, zahlédl jsem jen, jak se zatočila ve výši, vzlétla až nad ty vysoké stromy a pak zmizela s dohledu.
Zároveň se rozeřvalo všecko kolem: vytí, jekot, hvízdavý svist a praskot rvaných větví… strašná hudba!
Na štěstí jsme vnikli do křovin a v nich - srub. Maličký, jen jako velká psí bouda, ale z důkladných neotesaných kmenů. Vchod, malá dvířka z fošen, byl od jihu, tedy v závětří. Bylo vidět, že je postaven právě jako útulek před bórou, asi pro lidi z Kovina.

Vpadli jsme dovnitř a zatarasili dveře. Vedle dveří bylo malé okénko, jinak nic. Bylo tu temno, a též venku se zšeřilo. Srub byl od severu chráněn hustou stěnou křoví a spáry mezi kmeny byly vyplněny stmelenou hlínou. Bylo tu tedy celkem příjemně, odnikud nefičelo.
Také tu byl nábytek: hrubě sbitý stolek, několik špalků jako sedátka a pryčna. To ovšem zabralo tolik místa, že bylo možno stát, sedět nebo ležet, ale procházku jsme si museli odříci.
Nu, jen když jsme v bezpečí.
Takoví jsme byli sobci, že nás ani v té chvíli nenapadlo, jak bude rodičům, když se nevrátíme k obědu a když se rozzuřila nad celým krajem taková bóra…
Pro nás to bylo jen zajímavé dobrodružství. Vyslídili jsme nad ohništěm v komíně - kus slaniny a ještě větší kus uzeného masa. Ovšem, o to tu nemůže být nouze. Chléb k tomu sice chybí, ale nevadí. Nějak tu bóru už přežijeme.
"Jak dlouho potrvá?" zeptal jsem se.
"To není jisté. Někdy řádí tři dny."
Kristepane! Teď se mi v hlavě rozleželo, jaké úzkosti vytrpí rodiče. Kdybychom byli aspoň řekli, kam jdeme. Ale to nebylo možné. Nikdy bych byl nedostal svolení.
"Neskončí to dnes?"
Jako v odpověď na tuto mou docela zbytečnou otázku se venku rozpoutalo peklo. Srub se otřásal, až jsem se bál, že nás bóra zvedne i s chatou do oblak a zanese někam… Od vody zněl do hvizdu a vytí vichřice hukot a rachot vlnobití… z okénka bylo vidět několik metrů vysoký příboj, z jehož hřebenů rvala vichřice ohromné chuchvalce pěny a nesla je do dáli jako divoce se koulející oblaka. Na důkladný krov z kmenů, připevněných silnými železnými svorkami, dopadaly urvané větve a snad i trsy drnů s buchotem a rachotem… Boží dopuštění!
Stmívalo se. Ani jsme nevěděli, zdali večerem nebo mraky. Ztratili jsme pojem času.
Ale bylo to večerem, neboť pak se setmělo úplně. Nikdo z nás neměl hodinek…
Ani se nepamatuji, jak jsem tehdy usnul. Jen vím, že teprve druhý den někdy odpoledne bóře docházel dech, až pak náhle ustala.
Běželi jsme ke člunu - ztuhli jsme úlekem! Člun tu byl, ano, ale jen jeho trosky. Strom, k němuž jsme ho uvázali, byl vyvrácen z kořene a kmen rozdrtil loďku na třísky.
Co teď? V té chvíli bychom se sice ještě nemohli vydat přes Dunaj pro silné vlnobití, ale za nějakou hodinku se hladina uklidní. Čekat? Načpak? Kdo o nás ví? Rodiče sice mohou zpozorovat, že člun je pryč a může je napadnout… ale což, řeknou-li si, že člun byl utržen a odnesen vlnobitím z přístavu?
Konečně měl Radko nápad: Na kovinský břeh ostrova a volat. Tam nás může někdo uslyšet a přijedou pro nás v loďce. Nápad byl dobrý. Na náš křik připlul pro nás lodník z kovinského přístavu a dopravil nás oklikou kolem ostrova domů, do Smedereva."
"A doma jste dostali napráskáno, viď?"
"Milan i Radko dostali pořádný výprask. Jejich rodiče správně tušili, kde kluci byli a proto se s nimi nijak nemazlili, nevítali je jako ztracené syny. Naložili jim, co zasloužili a basta. Já jsem vyvázl až nezaslouženě hladce. Tatínek byl totiž právě v Bělehradě, takže se o mé lehkovážnosti dověděl až později. Potrestal mne jen za ztrátu loďky tím, že mně snížil kapesné na třetinu a na své narozeniny i svátek a též k Ježíšku jsem nic nedostal. A maminka, chudák, - eh, stydím se o tom mluvit! Jedno je jisto: už nikdy bych takovou lehkomyslnost neprovedl."
"A teď do vody!"

II.
Osvěženi koupelí, rozběhli se hoši do louky.
Pojednou zvolal Vašík, který se honil na břehu řeky se síťkou za motýly, šídly a vážkami:
"Kluci! Pojďte sem! Honem!"
Sběhli se k němu.
"Hleďte!" ukazoval na tučného červa masové barvy s cihlově rudými destičkami na hřbetě, který silnými kusadly drtil trouchnivý kmen staré vrby.
"Nedotýkejte se toho!" vykřikl Jarda. "Vždyť je to stonožka kousavá!"
"Je vidět, žes byl nedávno na jihu," smál se Vašek. "Tam stonožky kousavé jsou, ale u nás se nevyskytují. Tohle je drvopleň topolový. Sice škodná larva, ale jedovatá není. Přece víš, že se v tom vyznám. Také stonožku kousavou znám až příliš dobře. A mnohem nebezpečnější než druh, který žije v jižní Evropě. Taková indická stonožka je nebezpečnější než naše zmije."
"Co o ní víš?"
"Je tomu už přes rok, co tatínek obdržel poštou plechovou krabičku, chráněnou mimo to hustým drátěným obalem. A věru, že bylo tohoto opatření třeba, neboť to byla
Nebezpečná zásilka.
Jak víte, můj otec je horlivým sběratelem brouků a motýlů. Jeho sbírky, to je museum. Už od svého mládí se věnuje této své náruživosti. A nejbohatší jsou sbírky cizokrajné.
Je v přímém spojení s dodavateli ve všech končinách světa. Zasílá jim naše exempláře a výměnou od nich docházejí tamější. A často živé. Dostává poštou také kukly vzácných motýlů, z nichž pak v našem bytě se líhnou africké, americké i jiné exempláře.
Je to velmi zajímavé.
Jednou došla plechová krabička z Východní Indie a s ní současně dopis, který oznamoval, že mu dodavatel posílá živou stonožku kousavou. Zasilatel upozorňoval, aby byl otec opatrný při otvírání krabice, že je to velmi jedovatý,

životu nebezpečný členovec.
Tatínek opatrně otevřel krabičku a rychle vyklopil zvířátko do prázdné čtyřhranné, skleněné nádoby - bývalého akvária.
Na dno sklouzl hádek, přes dvacet centimetrů dlouhý, cihlově červený, článkovaný, s ostrými, hrotitými nožičkami po celé délce. Zdál se mdlý, asi byl vyhladovělý. Ale brzy se vzpamatoval a čile rejdil po dně. Po skle se však nemohl vyšplhat.
Otec už chtěl nebezpečného tvora usmrtit chloroformem, když ho napadlo, aby pozval svého přítele, také profesora přírodopisu. Jistě ho bude tenhle u nás neznámý hmyz zajímat.
Uzamkl pokoj a šel k panu profesorovi. Ale když se vrátil s návštěvou, bylo akvárium - prázdné.
Otec ztuhl hrůzou! Stonožka se jistě vyšplhala po plechovém pásku na hraně nádoby a kamsi zalezla. Pokoj sousedil s ložnicí.
Na tu noc, kterou jsme všichni probděli, nikdy nezapomenu. Nebylo možno ulehnout. Vždyť stonožka mohla být někde v posteli. Je to noční tvor, jako pavouk. A kousnutí znamená ne-li smrt, určitě dlouhou nemoc; následky jsou pravidelně horší než po uštknutí zmijí.
Taťka prohlédl důkladně stůl a když si byl jist, že v něm, v jeho záhybech a štěrbinách netvor není, usadili jsme se naň všichni a při ostrém světle lustru jsme bedlivě pozorovali podlahu, stěny i strop. Všichni jsme se chvěli bázní a hrůzou.
Byly už dvě hodiny v noci, když jsem stonožku uviděl: vyplazila se zpod prahu otcovy pracovny.
Otec čekal, až se připlazila na dosah a pak na ni vylil celý obsah lahvičky chloroformu. Chvíli se svíjela, zahryzla se do podlahy a konečně ztichla.
Otce sice tato příhoda nezbavila sběratelského zájmu, ale je teď až úzkostlivě opatrný."
Mstitel Petr.
"Hleďte, kozy!"
Skutečně: z cesty na louku odbočilo malé stádo koz se dvěma skotačivými kůzlaty a běželo na louku.
"Jen aby mezi nimi nebyl nějaký kozel," pronesl nejmladší člen tlupy, Bořík.
"Je tam. Ten prvý. Nu a? Snad se ho nebojíš?"
"Jen si nemysli," napučil se Bořík. "Já jsem ho poznal jenom jednou, ale víckrát nechci."
"Copak se ti stalo? Povídej!"
"Vy byste se mi smáli."
"Nebudeme se smát. Povídej! A hned! Jinak jsi sketa!"
Sketa! Slovo do pračky! Jenže Bořík by byl bit jako žito o žních.
A tak spustil svou zpověď:
"Naše městečko je vklíněno mezi lesnaté stráně. Je to krásný, pohádkový kout, v zimě i v létě. Zvlášť jeho zimní kouzla jsme dovedli vychutnat a jich využít, ačkoliv naše klukovské radosti a zábavy byly tenkrát obmezeny jenom na koulování, které se pravidelně zvrhlo v hromadnou rvačku, a na sáňkování. Lyže jsme znali jen z obrázků a bruslit nebylo kde. Divoké peřeje malého potůčku skoro ani nezamrzaly a jeho tůňky vysoko zavál sníh. Šesták vstupného na kluziště byl pro nás nedostižným kapitálem. Rohačky měl také málokdo. Většinou nám sáňky zrobil táta nebo jsme si je sbili sami. Moje sáňky byly důkladné. Dva i tři kluci mohli směle na nich rejdit. Ale já jsem byl odjakživa sobec. Rejdil jsem sám. Jen sousedovic Andu jsem někdy svezl za hrst sušených švestek nebo jiné dobroty, jimiž oplýval krámek její maminky.
Nejraději jsme sáňkovali na příkrém svahu ulice, která vedla z náměstí do údolí, kde už nebylo domků a kde pak silnice zahýbala ostře vpravo. V tomto ohbí byl vlevo pod silnicí kolmý sráz, k němuž byla přilepena dřevěná chaloupka Skopalíkova. Ze silnice bylo vidět jen komín, který vyčníval zpod srázu a teprve když jste se octli těsně nad chaloupkou, viděli jste střechu, dvoreček jako dlaň a chlívek pro kozu. V zimě bylo vše zaváto, takže povrch silnice se střechou chajdy splýval v jednu plochu. Silnice byla zde vroubena patníky, které však nebyly spojeny zábradlím. Ačkoliv byl Skopalík celkem dobrý člověk, neměli jsme ho rádi. Pozbyl naší přízně, poněvadž si vymohl policejní zákaz našeho sportu: válení sněhových koulí se stráně, které cestou vzrostly v ohromný balvan, což nám působilo mnoho radosti. Jednou se totiž takový balvan sněhu zřítil na jeho střechu, srazil komín a zavalil dvorek tak dokonale, že trvalo celý den, nežli se Skopalík prokopal na světlo boží. Při tom by se byl málem udusil, ježto komín byl ucpán sněhem a kouř neměl kudy unikat. Náš klukovský rozum nemohl však pochopit oprávněnost Skopalíkova zákroku.
Na jaře pak se Skopalíkově koze narodilo kůzle, černé jako uhel. Jeho máma, koza Terka, byla mírný tvor. Ale z kůzlete se vyklubal do roka hotový ďábel. Snad byl ten čert v tom kůzleti už od jeho narození, ale my jsme jednohlasně usoudili, že je Skopalík schválně na nás vychoval. Možná, že tomu tak bylo. Na štěstí měl ten kozel Petr rohy zakroucené dolů, ale i tak byly jeho rány strašlivé. Podivno, že si děvčat nevšímal, ale kluka nesměl vidět.
Sotvaže napadl sníh, překvapil nás nemile pan učitel zákazem sáňkování právě v této ulici, poněvadž nemotorný Tonda vjel na sáňkách do mlékařského vozíku báby Hranáčové, taženého starou fenou Belou. Následky této srážky byly malebné: převrácený vozík, bába Hranáčová, sáňky s Tondou, vyjící Bela, všecko se válelo na hromadě pod a mezi konvemi, z nichž se na ječící skupinu valily vodopády studeného mléka.
Asi týden po této mléčné katastrofě povídám odpoledne klukům: "Pan učitel šel na lišky. Půjdeme sáňkovat do ulice." Přijato s jásotem. Rejdili jsme už asi hodinu. Odstartoval jsem a ženu si to dolů. Pojednou se proti mně z ohbí silnice vynoří náš strážník Vodička, skočí do středu silnice a rozpřáhne paže. Zarazit jsem nemohl a tak si drze houknu: „H-ó-ó-p." Snažil jsem se brzdit, sáňky vrávoraly cik-cak, strážník v poslední chvíli také uskakoval cik-cak… Nabral jsem ho a už jsme letěli oba - přímo mezi patníky na střechu Skopalíkovy chajdy, kde sáňky vzaly přemet. Vodička zůstal na střeše a já - letěl ve vzduchu na chlívek, probořil se zvetšelou střechou…

Dopadl jsem do měkkého. Chlívek byl hojně vystlán. Ale… Ježíšmarjáááá! Z kouta svítí zelené oči v černé, rohaté hlavě… „Pe… Pe-pepet-ře! Pet-říčku!" jektal jsem škytavě, "já… já jsem tě nechtěl navštívit…" vstal jsem a šťastně odsunul petlici, chtěje vyjít z chlívku. Ale nevyšel jsem. Vylítl jsem jako vystřelen z kanónu rovnou - na hnojiště, kam mě ten rohatý čert strašlivou ranou do zadku vyhodil.
Jen úžas Skopalíkův, jenž se objevil ve dveřích, mě zachránil od jeho proslulého řemene, jehož pádnost už mnoho kluků zakusilo. Ale neušel jsem výprasku doma. Škodolibou útěchou mně bylo, že strážník Vodička místo martinské husy dostal housera, kterého trávil tři dni, úpěje pod masážemi své ženy, která mu napravovala hřbet. Od té doby jsme v ulici nesáňkovali. Za nic na světě bych se s Petrem nechtěl dostat zase do styku!"
"Chachachá! Ten ti dal! Ale nediv se. Měl tě snad pochválit, když jsi mu rozbil chlívek? Máš štěstí, že to byl jen kozel. Horší, kdyby to byl slon."
"Sloni nejsou zlí."
"Jen si nemysli! Divocí sloni v Africe dovedou rozdrtit celou vesnici a rozdupat ji na kaši."
"Divocí, ano. Ale ne krotcí, například v cirkusu."
"Jen je nechte být. I ten cirkusový slon je potměšilý a umí se vymstít," mínil Vítek. "Povím vám,
Jak se pomstil Moly.
Do našeho města přijel velký zvěřinec. Kromě mnoha cizokrajných zvířat měl také několik slonů, z nichž největší byl Moly, indický velikán, a nejmenší slůně, mladé roztomilé zvířátko.
Moly po celé odpoledne dělal aranžéra: seřaďoval těžké vozy s dravci do dvou řad. Počínal si tak dovedně, že budil u pozorovatelů údiv a uznání. Do večera byl hotov.
Pro slony bylo v čele ohraničené místo, kolem něhož se tísnili lidé, hlavně mládež, která podělovala slony ovocem a pamlsky.
Do popředí protlačil se asi desítiletý hoch v nových šatech z černého sametu. Lokty odstrkoval druhé, kteří mu sice neradi, ale přece s jakýmsi respektem ustupovali. Znali rozmazleného Vláďu…
Vláďa vytáhl z kapsy kornoutek a když slůně k němu natáhlo chobůtek, přitiskl jej na Bébyho chřípí.
Slůně poznalo pozdě léčku. V příštím okamžiku kýchlo.
Nezbeda se rozchechtal a smál se škodolibě, čím více Béby kýchal.
"Cos mu to dal?" ptal se hoch vedle něho.
"Šňupavý tabák, chi chi chi!" řehtal se Vláďa.
Hoši se rozesmáli také. Béby byl velmi komický. Odcupital k Molymu a fňukavě žaloval na hloupý žert. Moly přičichl k nozdrám svého mláděte a pochopil. Znal ten zápach. Také on byl už několikrát v mládí tak napálen. A Moly zlostně blýskl očima na kluky.
Který z nich to udělal?
Zvolna, jako by se nechumelilo, přikročil slon ke skupině hochů a napřáhl chobot.
"Přišels pozdě, už nic nemáme," ukazovali mu prázdné dlaně.
Moly po radě čichal k prstům, až poznal, ucítil zápach z Vláďovy ruky. Chvilku nad ním postál klidně. Rozmýšlel se. Hoch netušil, v jakém je nebezpečí, nevěděl, že jeho kousek je prozrazen…
Vtom přinesli dva zřízenci velký škopek s mlátem pro Molyho. Sladké mláto jedl Moly velmi rád.

Hoši se hrnuli ke škopku. Se zájmem hleděli, jak Moly svým chobotem shrnuje mláto, pěchuje do pevné homole, kterou pak chobotem ovíjí, zvedá a sype do své rozměrné tlamy. Vláďa se zase prodral nejblíže a chystal se, že vsype Molymu šňupavý tabák do mláta. Ostatní hoši stáli opodál.
Slon pečlivě upěchoval chobotem nové veliké sousto, když Vláďa vsypal do škopku zbytek kornoutku.
Moly zvedl klidně balvan mláta do výše, avšak místo do své tlamy mrštil hmotou na Vláďu - jen to hvízdlo!
Účinek byl velkolepý! Místo Vládi a jeho nových sametových šatů ležela vedle škopku veliká hrouda hnědé břečky. Kluk byl mlátem tak dokonale pokryt, že ho vůbec nebylo vidět. Ale zato slyšet. Ječel, jako by ho bral na nože! A v jeho jekot se mísilo vítězné Molyho troubení.
Přiběhli zřízenci, zbledlí, zděšení. Znali svou odpovědnost, ale věděli také, že Moly je krotký a bez příčiny netrestá.
"Co se stalo?" volal ředitel zvěřince.
"Slon! Zabil dítě!" křičelo obecenstvo.
"Nemožno! Uklidněte se!" odpíral ředitel.
Když konečně zřízenci vyhrabali Vláďu z břečky, vypukli všichni ve smích.
"Co jsi provedl Molymu?" uhodil ředitel na kluka. Vláďa se přiznal.
"Dobře ti tak, rozpustilče," ulevil si ředitel. "Kliď se odtud! Doma tě jistě pochválí za zničené šaty. Můžeš se ještě poděkovat Molymu, že tě neztrestal hůř. Zkazils mu večeři, hodil ti ji na hlavu. Jste spolu vyrovnáni."
A všichni se smáli Vláďovi, jak peláší domů.
"Mláto!" volali za ním hoši. A ta přezdívka mu dlouho zůstala."
"A teď já vám něco povím
O zázračném slonu,"
přihlásil se Štěpán:
"Tonda mě pozval, abych si spolu s nerozlučným kamarádem Frantou prohlédl půjčovnu maškarních obleků jeho otce, pana Mrkvičky. Uvítali jsme to s radostí a s nadšením jsme se obdivovali nádherným rouchům královským, ještě více rytířským krunýřům, mečům, rozmanitým strašidelným škraboškám a nejvíce nás zaujaly masky lvů, tygrů a jiných dravců. V koutě hleděla na nás ohromná hlava slona a vedle ní druhá, ale menší.
"Tondo," povídám, "já mám nápad."

Tonda s Frantou na mne vykulili oči, neboť já mám zřídkakdy nápad.
"Poslouchejte, kluci," začal jsem, " tohohle malého slona bychom mohli potřebovat. Vyhlásíme ve škole, že bude u nás na dvoře předveden učený slon, který přednáší básničky, zpívá dvojhlasně, tancuje a vůbec dovede všecko. Tonda se oblékne za Habešana a bude nás vodit. Ty budeš dělat předek slona, Franto, protože jsi větší," navnadil jsem Frantu, abych se vyhnul učeným otázkám publika, v němž bude snad i pan učitel.
Pan Mrkvička svolil a když jsme mu řekli, že výnos této atrakce bude věnován chudým spolužákům, slíbil, že nám půjčí slona zdarma. Sláva mu. Také jsme si hned masku vyzkoušeli. Byla pro nás jako šita. Franta si navlékl sloupovité nohy a pravou ruku vsunul do chobotu, který tvořila spirála ocelového drátu, stejně jako nohy, obšité šedivou, hrubou látkou. Trup zvířete byl sestrojen z rákosových oblouků, kterými probíhala lehká, dřevěná nosítka s kruhem vpředu, pro krk Frantův a vzadu pro mne. Mým úkolem bude dovedně točit zvířecím ocáskem. K tomu není třeba učenosti. Všecko bylo dokonalé a když byl hřbet slona přikryt nádhernou pokrývkou se zlatým třepením, byl by každý kluk přísahal, že slon je živý.
Představení bylo vyhlášeno na sobotní odpoledne. Vstupné 1 Kčs. Veliký dvůr byl přeplněn školní mládeží i dospělými.
Konečně bylo vše hotovo a za jásotu obecenstva vybatolil se slon z garáže a zvolna, velebně kráčel na trávník uprostřed dvora.
Dojem byl velkolepý a slůně dělalo divy: zpívalo dvojhlasně, přednášelo básničky a vtipy, znalo jména kluků i děvčat, krátce zázrak. Až pojednou…
Dírkou vzadu jsem viděl, jak děti štědře podělují slona pomoranči, cukrovinkami a jinými dobrotami, které Franta chňapal svým chobotem, strkal do ohromné sloní tlamy a druhou rukou - do svých kapes. Také zmrzlinu dostal a hned ji snědl.
"Dej mi aspoň líznout, mizero," syčel jsem vztekle. Ale Franta na mne nestydatě vyplázl jazyk. A v tom se táže pan učitel:
"Pověz nám, učený slone, kolik je dvanáctkrát dvanáct?" - Franta oněměl.
"Vždyť vím, že jsi v násobilce slabý, ty - Franto," povídá pan učitel a svou holí přetáhl přes zadek - mne.
"… sím, sto čtyřicet čtyři," zařval jsem z plna hrdla.
Ohlušující smích zaburácel dvorem po tomto břichomluveckém výkonu zvířete. Ale už se zase sypaly bonbony a pomeranče do ruky hamižného Franty. Teď jsem toho měl dost! Pitomého Frantu cpou cukrovím a mě častují ranami! Kopl jsem Frantu do nohy. Oplatil mně to. Co? Ty takhle? Vyvlékl jsem hlavu z kruhu a popadl Frantu za pačesy.
V okamžiku se slon svíjel v neuvěřitelných křečích, smrštil se do klubíčka, jeho chobot se zaryl do vlastního boku, hlava se zakousla a za praskotu dřeva a látky koulelo se klubko po trávníku. Po chvilce vynořili se z rozervaného sloního břicha dva kluci, rvoucí se jako vzteklé kočky.
Jak to dopadlo? Neptejte se! Dva dny jsem se nemohl posadit po výprasku od taťky. Ten totiž musil panu Mrkvičkovi zaplatil slona, který byl na dranc."
Čertova prabába.
"Hleďte, co se tu slétlo špačků! Celé hejno. A toho pískotu! To je jistě nějaký sněm. My jsme měli špačka, to byl mudrlant. Když k nám někdo přišel, špaček volal: Pěkně vítám! A na kluky křičel: Vy, kluci, jděte do školy! Když ho tatínek vypustil z klece, vykračoval si to po stole a zobáčkem měřil šířku, délku i obvod stolní plochy, ruku i s prsty a všecko, k čemu přišel. Nic se nebál," vyprávěl Rudolf.
"Špaček se naučí dobře mluvit," přisvědčil Jindra, "ale zábavnější je papoušek, který napodobí kromě slov i písničky a rozmanité zvuky."
"Prosím tě, nechval tu obludu v mé přítomnosti!" vybuchl Ferda jako puma.
"Jaká obluda? Takový krásný pták."
"Na peří nezáleží. Jde o povahu. Papoušek je potměšilec a mstivec."
"Copak ti provedl?"
"Pěknou věc: Moje teta je jak se říká stará panna. Je jí už přes padesát. Žije z dědictví po rodičích. Je bohatá. Může si lecčeho dopřát. Vroucně miluje zvířata. Má angorskou kočku, japonského pinčla a amazonského papouška, vlastně papoušici. Tu zdědila po rodičích a ví tedy bezpečně, že Lora, jak se totiž papoušice jmenuje, je ještě starší než teta Eulalie. Pravá prach-prabába, totiž Lora.
Před dvěma lety, to mně bylo třináct, přinesla k nám teta klec s Lorou. Jede na dva měsíce do lázní; abychom prý Lořinku přijali do opatrování. Kočku a pinče dala svým sousedům, poněvadž ví, že Josef - můj taťka - nemá ta zvířata v lásce, v čemž měla pravdu, ačkoliv otec by byl raději strpěl oba ty chlupáče než tuto pernatou prabábu, zhýčkanou a rozmazlenou. Ale to víte, odříci nemohl.
Tatínek je celé dny zaměstnán a večer chce míti klid. Maminka má dost práce a starostí s domácností. A tak byla péče o Lorinku hozena na má bedra.
S počátku jsem měl radost. Pták byl krásně zbarvený a v mosazné kleci dělal parádu. Ale když jsem mu poprvé dával zob a vodu, sekl po mně zobanem. Nu, nezná mne ještě dokonale, však se skamarádíme. Proto také nemluví, sedí jako kakabus na bidýlku…
Ale za chvíli Lora popadla do zobáku šálek s vodou, zavěšený na háčku v kleci a vztekle jím mrštila na dno klece. A hned nato zaječela:
"Kafé!"
Voda z klece crčela spárou kolem dna na parkety a zánovní koberec.
"Mami, pojď sem!" volal jsem maminku z kuchyně. "Podívej se," ukazoval jsem na tu spoušť.
"Co to… proč… tys ji dráždil, uličníku," a než jsem mohl odpovědět, vlípla mně pohlavek.

Rozbrečel jsem se zlostí i lítostí nad tou křivdou.
"Nic jsem jí neudělal! Dal jsem jí žrát a pít. Praštila se šálkem a zařvala na mne, že chce kafé."
"Vezmi si hadr a utři to!"
"Proč já mám… ať to utře Mařka," poukázal jsem na povinnost služky.
"Mařka šla nakoupit. Neodmlouvej a…"
Maminka je rázná, panečku! Poslechl jsem. Ale kamarádství s Lorou byl konec. Ta potvůrka, když nedostávala kafé, rozeřvala se tak strašně, že snad jen vřešťan rezavý by ji přetrumfl. Jekot donutil maminku k opětnému zákroku:
"Co s ní děláš?" přiběhla do pokoje.
"Vidíš, že nic," zachoval jsem klid, sedě v lenošce.
"Vytáhni ten šálek z klece a nalej jí kafé v kuchyni."
Poslušně jsem zvedl dvířka a sahal po šálku. Ale Lora zase po mé ruce sekla zobákem.
"Au!" vykřikl jsem bolestně. "Tohle přestává všecko. Koukej, mami, na ten šrám! Musíš si ji krmit sama, nebo Mařka, kdokoliv, ale já si nenechám ukousnout prst."
A podivno: mamince Lora nejen, že dovolila šálek vzít, ale nechala se dokonce pošimrat po své hlavě. Inu, stará bába, nestrpěla mužských. Od tety byla zvyklá na ženskou obsluhu.
Od toho dne jsem byl zbaven úkolu krmiče, který obstarávala Mařka a někdy maminka. Já ani otec jsme se nesměli ke kleci ani přiblížit. Šklebila se na nás, obracela sa zády a vůbec se k nám chovala neslušně. Taťkovi to bylo konečně lhostejno, ale mně ne. Všelijak jsem se snažil, ptáka si naklonit, všecko bylo marné. Lora byla mlsná jako čert, ale věříte, že ode mne nevzala ani oříšky, datle, fíky a jiné lahůdky? Sekala zobákem po mé ruce. Ale týž oříšek či datli lačně vzala od maminky i od Mařky a olizovala se mlsně svým trdlovitým jazykem.
A nemluvila. Teta tvrdila, že Lorinka krásně mluví, zná celé věty jemných a zdvořilých slov a také hezky zpívá. My jsme od ní slyšeli jen úsečný rozkaz: "Kafé! Koláč!"
Tahle zatvrzelost v mlčení, jež bylo často přerušeno jen uširvoucím skřekem, mne dráždila k zlosti. A tak jsem si - ovšem jen, když jsem byl s Lorou sám a nikdo v doslechu - ulevoval:
"Má poklona! Ruku líbám! No tak - opakuj: Má poklona! Hrom do tebe, ty stará opice! Prabábo satanášova! Budeš mluvit? Ruku lí-bám! Ru-ku lí-bám! Nu! Otevř zobák, netvore! Povídám: o-tevř zo-bák! Mlsoune paličatá! Co čumíš tak hloupě? Béé!" vyplázl jsem na Loru jazyk.
Tak jsem si ulevoval velmi často. A zdálo se mi, že pták mne poslouchá se zájmem. V jeho očích se duhovka podivně vlnila a jeho výraz jevil patrné pošklebky a jakési jízlivé úsměšky…
Ale jinak ani slovo. Lora až na to "kafé" a "koláč" byla němá.
Konečně se teta vrátila z lázní, ale už za měsíc. Pro jakési neshody s lázeňskou správou zkrátila pobyt na polovičku. Nu, byli jsme všichni rádi, že se zbavíme protivné Lory.
Po obvyklém uvítání platil tetin zájem ovšem Lořince. A ta též projevila ihned svou radost.
Ale jak… můj ty pane Bože!
"Lorinko, miláčku! Přivítej svou Lálinku. Nu, copak mne neznáš? Pověz přece: Ruku lí…"
"Hrrrom do tebe! Starrrá opice! Otevř zobák! Mlsoune paličatá! Prrrabábo čerrrtova! Co čumíš tak hloupě? Béé! - Béé!"
* * *
Tetu jsme museli křísit octem a čpavkem. Od těch dob jí nesmíme ani na oči."
Ztracené kalhoty.

"Kam se poděly moje tepláky?" sháněl se Jirka, až je za škodolibého smíchu našel - opodál na mraveništi. Hoši si nemohli odepřít, aby přírůstku své tlupy neprovedli nějakou taškařinu.
Trvalo chvíli, než z nich kousavou havěť vytřásl.
"Nu, z toho si nic nedělej, Jirko," těšil ho Slávek. "Za to ti povím, jak jsem ztratil kalhoty."
"Ztratil kalhoty? To není možné!"
"Že není možno ztratit kalhoty? Dokáži vám to.
Víte, kde jsou Stichovice? Nevíte. Víte, kde je Prostějov? Inu toť! To ví každý kluk.
Tak tedy: něco přes hodinu pěšky od Prostějova jsou Stichovice. Je to celkem všední ves. Ale hned za ní je velikánský rybník, ležící v malebné kotlině, vroubené s jedné strany lesy, s druhé vysokou strání. Na tom rybníce jsou loďky.
Ahoj!
No, počkat! Ono to má háček! Ty loďky totiž patří prostějovské reálce a hrázný, který je hlídá, vydá loďku jen tomu žáku, který se vykáže povolením od pana profesora. A pan profesor dá povolení jenom žáku, který ve škole prospívá a umí také dobře plavat. Ne však u tabule, ale v tom rybníku. A to je - ouha, viďte, hoši? Je, ale je to moudré zařízení.
A vidíte: já, ačkoliv jsem výborně plaval u tabule a ve vodě naopak jako sekyra, přece jsem se často dostal na ty loďky. Měl jsem totiž kamaráda Vláďu, jehož tatínek byl naším třídním profesorem v primě. A ten mi to vždycky uměl zaonačit. To se ví, že hrázný Vláďu dobře znal. Není tedy divu, že nám vydal loďku, ačkoliv Vláďa neměl dovolenky, neboť to bylo o prázdninách, kdy se už nevydávaly.
Dostali jsme párovou, bezpečnou veslici. Vláďa vesloval a já jsem kormidloval. Byli jsme sami na celém rybníku. Pluli jsme od hráze k pobřeží, jehož holá, vysoká stráň spadá dosti příkře do vody. Místy jsou zde balvanovité stěny, mezi nimiž jsou úzké soutěsky, zaplavené vodou. Jsou to malebná, romantická místa, která na naši obrazotvornost působila tak, že jsme se vžili do představy, že plujeme v mořských fjordech, jak jsme je vídali na obrázcích.
Slunce pražilo jako výheň.

"Poslóché, Vláďo," oslovil jsem svého kamaráda libozvučnou prostějovskou polohanáčtinou, "vykópáme se."
„Ty hlópáku," ušklíbl se, "dyť víš, že je to zakázaný."
"No tož, dyž se bojíš hrázdnýho," oplatil jsem mu pošklebek.
"Co? Já že se bojím?" kasal se uraženě.
"No tož, baťa!" potvrdil jsem štvavě.
"A tož, to zas ne-é! Abys věděl: zaréduj do teho fjordu. Vykópáme se."
Tam jsem ho chtěl mít. Svlékli jsme se a - do vody.
Bylo tam mělko. Odvážil jsem se tedy dál od břehu, ovšem, pokud jsem mohl stát na dně. Vláďa plaval hezky daleko.
Pojednou se přihnaly mraky a než jsme se nadáli, zahučel vítr. Teplý déšť nám dělal legraci. Ve vodě člověk nezmokne.
Ale vítr se změnil ve vichřici, která zvedla divoké vlny; a vlny - zvedly loďku.
To jsem však zpozoroval pozdě.
„Vl-Vláď-óó," řval jsem, polykaje vodu, „ko-ko-koké se!" Ukazoval jsem na člun, který tančil na vlnách, hnán větrem od břehu, na hloubce, kam jsem se se svými plaveckými neznalostmi nemohl odvážit.
A Vláďa byl ještě daleko…
Napjav všecky síly, doplaval konečně k loďce a podařilo se mu dostat se do ní. A zatím, co já jsem se pracně potácel v rozběsněném živlu a konečně vyšplhal na břeh, vesloval Vláďa ze všech sil do spásného fjordu.
Ale tu se už déšť změnil v krupobití. Znáte ten požitek, mít své tělo vystaveno takovému ledovému bombardování? Panečku, to je požitek! Byl jsem červený jako vařený rak a zuby mně cvakaly jako deset strojních pušek.
Konečně to dopuštění přešlo. Chtěli jsme se obléci, ale to nebylo možné. Naše šaty plavaly ve vodě na dně loďky. Bylo třeba je usušit. Kus po kuse jsme je lovili a ždímali z nich špinavou, bahnitou vodu a z bot vysypávali ledové kuličky…
„A jejda," vyjekl jsem "kde só moje gatě?"
Tahle otázka zůstala bez odpovědi. Kalhoty byly fuč!
"Moje nový, sametový gatě," vzlykal jsem. „Aj s nožékem a dvóma šestkama, co sem měl v kapse. Co včíl?" ječel jsem. "Přecik nemožu jít bez gatí přes Stichovice, hodinu cesty do Prostijova a tam několika ulicama, než se dostanu dóm? A co mně řeknó doma?" Jézuskote! Tahle otázka byla tak ožehavá, že jsem okamžitě zapomněl na chlad. Zpotil jsem se na celém těle. A nejvíc mě pálil zadek, v předtuše styků s osvědčenou tatínkovou rákoskou…
Marně jsme prokřižovali s loďkou rybník. Kalhoty zmizely. Vítr je jistě smetl přes palubu, nacucaly se vody a sklesly do tajemných hlubin stichovického oceánu…
Tak jsme nad kalhotami zapěli svou pohřební píseň.
Avšak nastala nám další starost: Co řekne hrázný? Ten bude mít důkaz, že jsme překročili zákaz koupání, neboť kalhoty může ztratit jen ten, kdo je dříve svlékl.
Nu, hrázný sice zle láteřil, ale jeho spravedlivou zlost zdolala moje směšná situace a můj zoufalý obličej vyvolal jeho smilování.
„Tu máš," podával mně kalhoty svého synka, "půjčím ti je. Ale zítra mně je vrátíš."
Ale hrázného Franta byl klacek o hlavu a něco vyšší. Jak mně jeho kalhoty slušely, dovedete si představit.
Museli jsme daleko obejít Stichovice, neboť vesničtí psi nemají dosti smyslu pro maškarádu a jistě by se bylo stalo, že bych z kalhot vrátil hráznému jen cáry a cáry na mém zadečku by mně byl pan doktor musel sešívat.
A pak jsme ještě dlouho na mezi před Prostějovem vyčkávali tmy, která nakonec milosrdně zahalila můj strašlivý mundůr svým černým pláštěm.
Co bylo doma? Prosím vás, nechtějte, abych vám to líčil. Nebuďte tak krvelační. Ona sice krev netekla, ale… inu, ještě dnes, po tolika letech, živě cítím ten výprask…
A jejejejéj!
A gatě? Sežraly je asi štiky. Těm chutná všecko."
* * *
"Za chvíli budeme muset domů, brzy bude poledne," upozorňoval Bořík.
"Jak to poznáš?"
"Podle stínu téhle vrby. To jsou spolehlivé sluneční hodiny."
"Tak vám ještě povím pěknou detektivku," nabídl se Slávek. "Případ se udál v Sukovicích, kdesi u Zbraslavi, a vyprávěl mně ho spolužák z reálky Frank, syn policejního komisaře, který ho sám zažil. Jde o
Tajemství vily profesora Hrocha.
Tak pozorně poslouchejte:
Už celý rok stála ta jednopatrová vila opuštěna, neobydlena. Nebyla nová; staří sukovičtí rodáci tvrdili, že byla vystavěna před třiceti lety a od té doby měla stále svůj původní kabát, na němž až dosud nebylo zalátáno, co zub času vyhlodal a sešito, co spáry dravých živlů rozdrásaly. Nebylo tedy divu, že zšedlá, špinavá omítka byla místy sedrána až na cihly, jejichž hrany byly zaobleny jako "kočičí hlavy" prastaré dlažby.
Každého mimojdoucího uchvátil mimoděk tísnivý pocit, když kráčel podél plotu, jehož železné, rzí prožrané mřížoví se místy povážlivě naklánělo z rozviklané cihlové podezdívky, zatíženo neproniknutelnou spletí psího vína, rdesna a jiných plazivých rostlin.
Pouze mřížemi železné branky, v jejímž plechovém spodku dokončovala rez své ničivé dílo, bylo možno vidět a jakž takž přehlédnout průčelí vily. A ten, kdo se vyznal ve stavebním slohu, hleděl s údivem na pitvorné škrabošky a předivné hlavy, šklebící se z křivolakých říms, na věžičky s kopulemi a vše, čím se vyznačuje středověký barok.
Okna byla zabedněna okenicemi, zrudlými více rzí než původním nátěrem. Chodník se stezičkami, trávníky a záhonky, vše splynulo ve změť bujícího plevele.

Taková spoušť se zajisté nemohla státi za rok, od kdy dům nebyl obýván po smrti majitele, přírodovědce profesora Hrocha. Byl to samotář a podivín. Podivín proto, že nechal zpustnout krásnou zahradu? Nemyslíme. Čím více je zahrada pěstěna, upravována, chodníky dokonce betonovány, tím méně se podobá přírodě. Pravou přírodu lze vidět na poušti nebo v pralese. Ostatně profesor Hroch se zabýval spíše badáním v oboru pravěkého živočišstva a pralidí.
Obýval spodek vily; hořejší místnosti tvořily museum starožitností, v lihu naložených všelikých živočichů, lidských lebek a koster, jejichž části byly spojeny dráty a svorkami, a mnoha vycpaných ptáků i čtvernožců.
Podivínství profesora Hrocha se projevovalo jednak v samotářském životě, ale nejvíce se ukázalo - po jeho smrti. Profesor Hroch odkázal celé své peněžité jmění, uložené v přední pražské bance, tomu, kdo ve lhůtě sta let po jeho smrti nejdále vnikne do tajemství původu pračlověka. To znamená, že šťastný dědic jmění, které do té doby s úroky vzroste na miliony, se ještě nenarodil.
Dědicem vily se vším příslušenstvím stanovil svého dlouholetého sluhu, Antonína Jezevce, jenž si plně zasloužil svého jména, neboť byl zrovna tak bručivý, nepřístupný, nemluvný a samotářský jako čtvernožec téhož jména, a starý mládenec jako jeho pán, krátce: jaký pán, takový sluha.
Ale také tu byla v závěti podivínská podmínka: vila musí zůstat po celý rok neobydlena a po dalších pět let nesmí být ani zevně, ani uvnitř nic opravováno… A druhá, která skrývala záhadu: Antonín Jezevec je povinen ošetřovat jediného věrného přítele nebožtíkova po dobu dvaceti let. Zemře-li tento tajemný přítel dříve, přejde vila do vlastnictví obce Sukovic.
Hrochův přítel byl tajemstvím pro celý svět až na - Jezevce, který ho už několik let znal - ach - velmi dobře ho znal… Skoro měsíc už hospodařil Jezevec na svěřeném dědictví.
Mezi několika hosty, kteří v Sukovicích trávili letní pobyt, byla také choť policejního inspektora z pražského ředitelství s patnáctiletým synem Frantíkem, který však slyšel jen na jméno Frank. Vyklouzl z tercie reálky jen jednou nohou. Druhá mu uvázla v reparátu z franštiny. Jinak byl kluk jako břitva, s vášnivými sklony pro detektivní umění, jež nijak neutrpěly několika dosavadními nezdařenými pokusy. Inu, každý začátek je těžký. Však jednou přijde jeho slavná chvíle…!
Už po týdenním pobytu v Sukovicích se Frank skamarádil s Pepíkem, o rok mladším synkem místního šenkýře. Stala se z nich nerozlučná dvojice, ačkoli, či snad právě proto, byl Pepík pravým opakem Frankovy povahy: klidný, a na vše hleděl očima prostého vesnického hocha. Ale nebyl bez vzletu. Měl také svou fantasii, ale ta vedla jiným směrem: v čem viděl Frank látku pro svou detektivnost, v tom spatřoval Pepík nadpřirozenost. Jeho duše žila dosud v říši bájí a pohádek.
Jak jsme vypsali okolnosti, není divu, že také vila Hrochova se stala předmětem lidských pověstí; a jak tomu bývá v malé vesničce, bují tyto pověsti zvláště tam, kde se scházejí sousedé - v hospodě. Pepík často slýchal o tajemných zjevech ve zpustlé zahradě, které někdy polekaly pozdního chodce. Příchodem Jezevce do vily však pověsti ustaly. Pepík vyprávěl o těchto zjeveních a strašidlech Frankovi, kterému vzplály oči. To je něco pro něj! V jeho hlavě se utvořil plán. Pepík zřejmě věří ve strašidla. Proto ho musí chytře vylákat. Matka mu dovolí jít se podívat s Pepíkem na svatojanské mušky a Pepík poslechne. Stalo se.
Byl dusný večer. Měsíční srpek jen slabě prosvítal vodními parami, které mdle z pařící se země stoupaly do výše, tvoříce strašidelné tvary… Teď byl Frank ve svém živlu. Právě tak si představoval Cliftona, Sherlocka Holmese a jiné své vzory.
Pepík cupal vedle Franka tich a něm po stezce přes louku, nejkratší cestou k Hrochově vile.
"Tudy jsme neměli jít," ozval se, bázlivě ukazuje před sebe na močálovitou proláklinu po obou stranách stezky.
"Proč?"
"Tančívají zde…" slovo zaniklo ve cvakotu Pepíkových zubů.
"Strašpytle, že se nestydíš!"
Přešli bez příhody. Ale tu se za nimi ozval sténavý vzlyk a šepot. Pepík se ohlédl. Poděšeně vykřikl:
"Bl-blbl… blublublu…" jektal, pověsiv se Frankovi na krk.
"Bludičky," doplnil Frank klidně. "Počkej! Neblázni! To je přece jenom plyn z bahna," vysvětloval.
Ale Pepík ho táhl za sebou vpřed. Jen dále! Pryč odtud! Teď už se tudy nevrátí za nic na světě. Raději si zajde hodinu po silnici zpátky domů. Přeběhli louku a stoupali do stráně k silnici, po které se dali vlevo.
"Kam mě to vedeš? Vždyť tuhle kolem dvora to máme blíž," ukazoval Pepík na opačnou stranu.
"Vím, ale je noc. A ve dvoře mají zlé psy. Ti lehce přeskočí plůtek a roztrhají nás nadranc."
Tohle Pepík musel uznat. Prohnali ho už několikrát ve dne.
Těžce povzdechl a cupal dále po boku svého statečného kamaráda.
Trpně také přijal, když Frank odbočil na cestu, která se vracela zpět. Věděl, že musí projíti kolem Hrochovy vily, která stála při cestě o samotě. Zde už začíná plot… několika místy hustou spletí prosvítá žlutá zář z přízemního okna… jinak je tu mrtvé ticho…
"Pomoc! Vrah!"
Chraptivý výkřik, jako by někdo někoho škrtil, projel vzduchem.
Hoši zkameněli hrůzou! Nebyli schopni pohybu.
"Už zase začínáš, netvore?" slyšeli jiný mužský hlas.
"Pusť mne! A - ááách!" sténavě chrčel druhý. A hned na to ječivé, rozčlánkované: "Chce mě za-bít! Aááách! Chrrr-óó," doznívalo ze sevřeného hrdla.
Frankovo tělo nabylo opět vlády. Dvěma skoky byl u brány.
Mřížovím viděl světlý, úzký obdélník okna, skoro jen štěrbinu, neboť okno bylo na boční straně domu. Elektrické světlo proráželo zřejmě hustou sítí, snad drátěnou.

Těsně vedle Franka supěl Pepík, třesa se jako osika a křečovitě se drže mříže. Hle, tohohle se nebojí. Bojí se jen strašidel, šlehlo s uspokojením Frankovou hlavou.
"Mlčíš!" slyšeli opět zločincův hlas, vzteklý, syčivý. "Já ti… dám! Tak, lotře! Teď budeš konečně zticha!" Současně s těmito slovy zhaslo světlo a nastalo ticho, jaké provázívá - anděla smrti…
Hřbitovní ticho. Ale pojednou se rozlehl smích! Ne! Nebyl to smích! Byl to chechtot, při němž tuhne v žilách krev! A to ke všemu zněl v tak vysokých tónech, že nebylo pochyby: tak se může chechtat jen - šílená žena! Frankova detektivní fantasie začala pracovat: vrahem je Jezevec! Vlákal snad do svého doupěte nějakého mladého muže, kterému prořízl hrdlo, jak dosvědčovalo smrtelné chroptění vražděného. S mužem byla vlákána také dívka nebo jeho žena, která hrůzou zešílela.
Sotvaže domyslil, ozářil se opět rámec okna, ale světlo bylo mdlejší, tlumeno zeleným stínítkem. Úzký obdélník, jak jej od brány viděli, vypadal jako štěrbina dravčího oka, zeleně zářící do tmy…
Vtom zahlaholilo Jezevcovo pusté zaklení, vnitřek pokoje se rozvířil zmatkem divoké honby, jak viděli ze stínů, míhajících se v odlesku zeleného světla.
"Musím tě… dostat! Už tě… neujdeš mně! Teď tě mám! Ach!" bolestný výkřik, "koušeš ďáble!" mísily se Jezevcovy výkřiky do rachotu padajících židlí a jiného nábytku, řinčení tříštěného skla. "Vykrvácím, můj ty bože! Ale zhyneš dřív! Musím… tě…"
Prásk! Třeskl výstřel. A současně utonulo opět všecko ve tmě. Několik vteřin bylo zase ticho. Zlověstné, věštící - druhou vraždu, spáchanou na ubohé, šílené dívce. Ale už zase něco narazilo na síť v okně, která praskla, otvorem prolétlo a zmizelo v hustém křoví. Vnitřek pokoje zase vzplál v jasném světle a protrženou sítí se vyklonila Jezevcova hlava.
"Věčný… bože. Pro rány Kristovy! Teď jsem… zničen. Dvacet let mám… muka! Pekelná trýzeň. Ale aspoň mám zabezpečeno," slyšeli zmatená slova. A na to vzlykavé volání, plné smrtelné úzkosti: "Lído! Li-duš-ko! Kde jsi?"
Frankův detektivní smysl stavěl dále tvrdou teorii: Jezevec se chybil, nebo jen postřelil svou druhou oběť, která protrhla tylovou vložku v okně, jaké se často užívá v létě proti komárům, a vyskočila z okna. Prchá! A Jezevec, ten bídák, se ještě odvažuje ji volat zpátky. Skuhrá, že bude zničen. Ovšem, Lída přivolá četníky, dokáže vraždu na svém příteli nebo snad choti. Proto těch "dvacet let". Ne, zlosyne! Žádný kriminál.
Šibenici dostaneš! Svěří tuto věc taťkovi. Zavolá ho telegraficky!
Ale tu se rozlétly domovní dveře proti bráně a z nich se vyřítil vrah.
"Stůjte! Ruce vzhůru!" vykřikl Frank napřáhnuv ruku, jako by mířil pistolí. Jezevec stanul, zřejmě ohromen.
"Já… co chcete? Vy jste slyšeli…?" koktal.
"Víme všecko. Jsme tu dva. Dokážeme vaši vraždu. Lídu chcete! Už je daleko. Pomohli jsme jí přes plot. Přivolá četnictvo," lhal Frank z nouze. "Držíme vás v šachu," přidal k tomu Pepík.
"Čerta držíte, kluci," hovořil Jezevec posměšně. "Pomohli jste Lídě přes plot, co? Běžela pro policii, he? Rád bych ji viděl, chachá! Lído, pojď sem! Už je toho dnes dost. Potýralas mě zase pořádně. Ale teď už pojď! Toulají se zde kočky a jsou hladové. Sotva by ses ubránila," volal mírně do temného houští.
Je to blázen? Co to má znamenat? Hladové kočky?
"Lída dostane cukrrr?" ozval se ženský hlas ze tmy.
"To víš, že ano. Jen už sem pojď!"
A pojednou se něco přihnalo, cosi malého. Jezevec se sehnul a něžně si k hrudi přivinul…
"Co je to?" hlesl Frank otázku.
"Lída. Papoušek. Jediný přítel mého zemřelého pána. Je roztomilá, ale má chvíle, kdy je s ní kříž, s uličnicí. Už pan profesor s ní měl trápení, ačkoli takový pán byl přece více chráněn nežli já, prostý člověk. Ale víte co, pojďte ke mně na trochu čaje." Jezevec otevřel vrata. "Povím vám tu celou prožluklou historii a u stolu si všichni pořádně oddychneme."
Hoši se nedali ovšem pobízet k návštěvě tajemné vily a zmizeli v jejích dveřích za Jezevcem.
* * *
"Bylo to takhle: Majitelem Lídy byl hostinský "U podšité lišky" v Chroustovicích, kde se scházívala povedená společnost lesníků, četníků a jiných pánů, kteří si potrpí na šprýmy a strašidelné i detektivní historky.
Dva roky před svou smrtí byl na letním bytě v Chroustovicích pan profesor Hroch, a to se ví, že se s tou společností seznámil. Také tam dojížděli kočující herci a hrávali divadla, která táhla Chroustovičáky: "Černou masku", "Démona opery" a podobné "napínáky".
Těžko říci, kdo Lídu naučil tomu, co jste slyšeli, zda ti denní hosté, nebo to pochytila od herců, kteří zkoušeli hry v pokoji, kde byla Lída v kleci.
Pan profesor byl sice podivín vůči lidem, ale zvířata měl velmi rád. Když tehdy slyšel Lídiny výkřiky, umínil si, že ptáka zušlechtí. Koupil ho a přivezl domů. Dva roky se marně namáhal. Když zemřel, vzal jsem ptáka do ošetřování a po celý rok, jak bylo v závěti stanoveno, jsem se k vůli té uličnici musil zahrabat v hájovně u svého kamaráda, neboť nebylo možné, abych se s tou čerticí nastěhoval někam, kde jsou sousedé.
Po roce jsem se musil stěhovat sem. Po dobrém i po zlém jsem se snažil Lídu odvyknout, ale marně. Muka jsem vytrpěl. Však jste slyšeli, co umí. K večeru musím vždy zabednit okna. Dnes se zdálo, že bude tichá; proto jsem okno otevřel a nechal jen tylovou síť. Snad ta potvůrka zvětřila, že někdo jde kolem a spustila rámus. Mám zvířata taky rád, ale někdy bych té zpustlici krkem zakroutil, kdybych mohl. Ale tu bych přišel o tenhle doživotní útulek, který mně pan profesor, dej mu Pánbu nebe, odkázal s podmínkou, že Lídu musím po dvacet let živit, protože ji v závěti označil za svého jediného přítele. Je to divné, ale už byl takový."
„A co ten výstřel?" Frank měl ještě jednu otázku nevysvětlenu.
"Nesmysl. Žádný výstřel. Převrhla při honbě noční lampu a to snad víte, hoši, jak bouchne žárovka."

Pepík musel svatě přísahat, že se nikomu ani slovem nezmíní… Frank se teď jmenuje Franta. Už nedělá detektiva. Dře franštinu, aby to dohonil a mohl do kvarty."
* * *
S věžky na kapličce zalehlo sem polední zvonění. Hoši se chutě rozběhli k osadě. Po koupeli jim jistě bude chutnat.
V DENNÍM JASU

III.

Na odpoledne stanovil šerif osady, pan soudní rada Rok, hromadnou návštěvu myslivny, na kterou se zejména mládež velmi těšila. Znali pana nadlesního jako příjemného, zábavného společníka a výborného vypravěče, který dovedně střídal vážné statě s pověstnou mysliveckou latinou. Ale také věděli, že ve službě je přísný a ostrý, ač nezřídka dokazoval, že zvlášť pro chudinu má hluboký cit. V lese přísný pán, mimo službu dobrodinec.
Myslivna, původně lovecký zámeček, starý už jistě nejméně dvě století, stála v překrásném údolí mezi zalesněnými stráněmi, jímž protékala táž říčka s peřejemi a tůňkami, v nichž nadlesní založil zdárný chov pstruhů. Z osady byla sice téměř hodinu daleko, ale cesta vedla rovinou, rozkošným údolím.
Nadlesní se svou chotí přivítali společnost na prahu zámečku a uvedli hosty do rozsáhlé jídelny, kde byla pro ně připravena svačina, jež si zasloužila název hostiny: smažení pstruzi, staré víno a pro mládež smetana, domácí, vonný chléb s máslem a medem.
Prohlídka zámečku budila obdiv. Přízemí obýval nadlesní a v poschodí byly hostinské pokoje, nádherně zařízené a připravené k návštěvě šlechtického majitele panství a jeho hosty. Co tu jen bylo loveckých trofejí, parohů a preparovaných kančích hlav, rozvěšených po chodbách i v komnatách! Dokonce i vycpaný statný medvěd, hrozivě vztyčený, stál v jednom výklenku. Byl uloven v okolním lese už před více než sto lety.
Pak se lesní pán pochlubil svým hospodářstvím, na něž by mohl býti právem hrdý mnohý statkář. Ale nadlesního chloubou byly v prvé řadě úly, lovecký pes Brok, křepelák Stop a jezevčík Valda; a ovšem též jeho výzbroj, která tvořila celý arsenál. To vše však byly jen dočasné libůstky. Nad tím vším trůnila - knihovna. Bylo vidět, že lesník vášnivě pěstuje nejen přírodní vědy, ale též krásné písemnictví.
"Člověk nikdy není dosti vzdělán, vždy je a zůstane jen učněm," řekl v hlubokém přesvědčení.
V zákoutí dvora stála veliká klec, vlastně bouda, jejíž celý obvod tvořilo husté, drátěné pletivo a na dně dřevěná bedna s malým otvorem.
"Co tam máte?" tázal se kdosi z návštěvníků.
Nadlesní jemně zapískl. Z otvoru vyběhlo podivné zvířátko.
"Hranostaj!" zvolali hoši udiveně.
Nadlesní se usmál: "Chyba. To je
Fretka."
"Co je to fretka?"
"Povím vám příběh, který jsem zažil před třiceti lety, kdy jsem byl praktikantem na panství v jižní Moravě:
Je nemnoho těch, kteří ji znají. Její původ není znám. Soudí se, že je to zdomácnělá odrůda tchoře, od něhož se liší pouze barvou srsti a očí. Je skoro bílá a oči má červené jako rubíny. Ve dne špatně vidí, ale ve tmě jí nic neujde.
Jako všecky kunovité šelmy je velmi krvelačná. A ještě něčím se liší od svých příbuzných: dá se ochočit. Ale jen do jisté míry.
A pro tuto vlastnost ji často chovají tam, kde je mnoho myší a krys, mezi nimiž nemilosrdně řádí. Ještě častěji ji uvidíte v myslivně, kde ji chová hajný v kleci. Krmí ji však výhradně mlékem a moučnou potravou. To proto, aby zvýšil její krvelačnost, s kterou pak fretka vykonává horlivě svůj úkol.
Hajný Bříza ji měl také. Ve dne spala schoulena v kleci. Večer na ni zapískl. Probudila se, protáhla své svižné, hadovité tělo a nedočkavě čekala, až otevřel klec a přiložil k otvoru svou koženou kabelu. Vkouzla do ní, spokojeně vrčíc.
Vyšli jsme do tmy. Hajný se zastavil u velké díry pod kořeny statného smrku.
"Držte pytel pevně na této noře," řekl mi šeptem.
"Co je tam?" táži se s obavou.
"Nic nebezpečného. Králíci."
Věděl jsem, že tito hlodavci dělají v kulturách velké škody. A velmi se množí. Stali by se pohromou, kdyby se nehubili. Ale králíci mají z doupěte dva, často i více východů.
Hajný poodešel několik kroků a otevřel kabelu, ze které jako blesk se mihlo bílé tělo fretky a zmizelo v podzemí.
Krátce na to jsem cítil, jak do mého pytle vklouzl králík, druhý a ještě jeden. Měl jsem co držet, jak řádili. Současně zahřměla hajného puška, který zastřelil králíka, jenž vyrazil třetím východem.
Teď jsme čekali už jen na fretku. Ale nevylézala. Hajný pískal, ale marně.
"Snad utekla?"
"Ne. Zakousla králíka. Teď pije krev. Pak bude spát. Často mně to provede. Ale to je její přirozenost. Té ji nelze odnaučit."
"Co budeme dělat?"
"Musíme čekat až vyleze."
Na štěstí noc byla teplá. Jen komáři nás dost trápili. Teprve k ránu se fretka líně vyplazila z nory a my šli domů.
Je to hezké zvířátko, ale přítulné není. K hraní se nehodí. Ani je-li ochočena, nenechá se pohladit. Hned by se zakousla do ruky. Dobrá je k vyhánění lesních králíků i mladých lišek a jiné škodné zvěře z doupat, neboť vše se jí děsí pro její

mrštnost a krvelačnost.
Projdeme se zahradou," pozval návštěvu.
Zahrada byl vlastně rozsáhlý park, o nějž pečoval zkušený zahradník. Společnost se usadila v altánu, obrostlém popínavými růžemi a vybaveném proutěnými křesly i lehátky.
"Jaký je to krásný pták!" ukazovala Alenka, dceruška obchodníka Zemana, na vrcholek jasanu, kam právě usedl pestrý pták, podobný štíhlému holubu.
"Sojka," poučil ji revírník. "Napadá mě povídka, kterou vám povím, Alenko. Nazvu ji
Operace.
Parádnice Sojka přišla navštívit kmotřičku Straku. Sojka je celému okolí zpravodajem, ale sejde-li se se strakou, semelou živé s mrtvými.
Také teď chtěla začít s novinkami, když mladý topol, na kterém zasedly, smutně zašelestil.
"Copak tak vzdychá?" tázala se sojka.
"Je už od jara nějaký stonavý," odpověděla straka.
"Vidím, že má lístečky nějaké povadlé, zakrnělé. Co je ti, topůlku?"
"Ach, achich," zaúpěl topol, "nevím sám, co mi je. Slábnu, zavane-li vítr, cítím v celém těle bolesti a ve větvích suché loupání."
"Je mi ho líto," šeptala straka návštěvnici. "Umře-li, budu se muset vystěhovat se svým hnízdem. Onehdy už se na něj díval mlynář a povídal, že jej asi porazí."
"Proč nezavoláš doktora?"
"Musela bych pro něj do lesa. A to víš, jak nerada tam lítám."
"Ách, áchůchich - ách!!" zasténal zase topol.
"Tohle nesnesu!" domlouvala sojka kmotřičce, "že to můžeš poslouchat. Chtěl bys, abych ti přivedla doktora?" tázala se nemocného.
"Ach, dušinko, moc bych byl rád, kdybys ho přivedla!"
Sojka rozpjala křídla a už frčela k lesu. Znala zde každý strom. Věděla, že doktor Strakapoun bydlí ve skupině borovic. A také ho tam našla.
"Tam nepůjdu," odmítl strakapoun, "to není můj obvod. Mám zde dost pacientů."
"Tak ke komu mám jít?"
"Musíte, paní Povídalová, ke kolegovi Černému. Právě zahájil praxi na Maninách. V starých dubech bydlí."
Sojka poděkovala a letěla k starým dubům. Už zdáli slyšela horlivou práci datla černého.
"Dobrý den," pozdravila zdvořile. "Mladý topol u mlýnské strouhy prosí o vaši lékařskou pomoc."
"U mlýnské strouhy? To je trochu z ruky," bručel datel.
"Je tam celá řada topolů. Můžete je všecky prohlédnout. Vyplatí se vám to," vnadila sojka.
"Inu, dobře. Podívám se tam."
Datlovy tvrdé letky zafrčely a už se hnal k topolům.
"Tady!" zavolala na něho straka.
Datel se zachytil drápky kůry nemocného topolu, opřel se tvrdým ocasem a silně udeřil do kůry zobákem. Poskočil, zase udeřil, pošinul se vlevo - bum! bum!
"Bolí to?" zeptal se.
"Ne, tam to nebolí," odpověděl nemocný.
"Hm, hm," vrtěl datel učenou hlavou. Poskočil a zase proklepával.
"Ach! tam! tam to bolí!"
"Ano, tam to bolí. Slyším, že to zní dutě."
A teď se dal datel do práce, až třísky lítaly. Topol sténal.
"Musíš něco vydržet," klidnil datel nemocného. "Musím hodně hluboko. Bude to dost těžká operace."
A rány se jen sypaly. Datlova hlava odskakovala tak, že se straka divila, že mu nespadne jeho červená čepička. Celá hlava byla už ponořena do hluboké díry…
"Už ji mám!" zvolal radostně a vytáhl červenou tlustou housenku drvopleně. Ale na tom nebylo dosti. O něco výše našel pod kůrou ještě tři.
Dlouho pracoval datel. A když byl hotov, bylo na těle nemocného několik hlubokých ran. Topol statečně snášel bolest. Věděl, že každá operace je bolestivá, ale zato uzdravuje.
A mladý topol byl za několik dní zdráv jako buk."
"To bylo krásné!" zatleskala Alenka rukama.
Nadlesní se trpce usmál. Nemohl přece dívce zkazit dojem jemné poesie surovou prosou pravdy, že v lese sojky střílí bez milosti, neboť je to dravec, který se sice živí hmyzem, ale z dravosti a mlsnoty vypíjí vejce a požírá holátka z hnízd. Inu, život je jiný než básnické jemnosti…
"Jak vidím, máte rád psy," obrátil se nadlesní na účetního Jandu, jemuž Valda vyskočil na klín a Brok z jedné, Stop z druhé strany závistivě pozorovali účetního laskání s křivonohým jezevčíkem.
"Velmi rád, pane nadlesní. I kočky. Žel, v Praze si nemohu této radosti dopřát. Pro zvíře je trýzní, nemůže-li se aspoň volně proběhnout. Měl jsem psa, před desíti lety, kdy jsem sloužil ve venkovské továrně. Jmenoval se
Puntík.
A na mou věru, je mi podivno u srdce, když naň vzpomenu. Byl to zakrslý ratlíček. Takový maličký tvoreček, že byste jej vměstnali do kapsy, ačkoli mu bylo už skoro deset let, tedy už psí dědeček.
Jednou mi povídal můj přítel: "Narodila se mé Zorce štěňátka. Roztomilí černoušci. Chci je rozdat do dobrých rukou."

Myslil jsem si: Puntíkovi je jistě smutno. Takové štěně ho obveselí.
"Vezmu si jedno," povídám.
Kamarád štěně přinesl. Roztomilé. Vypapané jako váleček, se srstí lesklou, jemnou jako astrachan… Jistě bude po Zorce, krasavici, známé po celém městě.
"Heleď, Puntíku, tuhle máš potěšení," postavil jsem před ratlíka mládě. Ale…
Puntík vytřeštil na černouška oči, svěsil hlavu a odplížil se do kouta pod postelí. Marně jsem ho volal. Po dobrém ani po zlém - nevylezl. Jeho oblíbená večeře, strouhaná játra s rýží, zůstala do rána netknuta. Ráno jsem našel Puntíka schouleného na tomtéž místě. Vytáhl jsem ho na světlo: "Copak to děláš, Punťo? Snad nežárlíš, hlupáku?" hovořil jsem, hladě ho po hlavě.
Psík zvedl ke mně oči - ach, bože! - „Tak tohle jsem si vysloužil?! To je tvůj vděk, člověče, za mou lásku a věrnost?! Teď, když už jsem starý, přinesl sis novou hračku a mne - vyhodíš!" žalovaly jeho staré oči, z nichž, věřte si nebo ne, kanuly slzy.
"Ale, Punťo, starý blázne, vždyť já tě mám stejně rád. Chtěl jsem - myslil jsem, že ti dám zábavu, bude ti veseleji," domlouval jsem psíku. "Pojď jíst, zde máš svou misku," postavil jsem žárlivce před jeho zamilované jídlo.
Avšak Puntík, aniž se dotkl misky, odplížil se zase do nejzazšího kouta pod postelí.
Uchvátila mne zlost. Eh, vzdoruj si, když chceš! Však tě vzdory přejdou. Hlad tě vyléčí.
A tak jsem si Puntíka nevšímal po celý ten den. Ráno volám: "Punťo, pojď sem." Poslechl. "Zde máš mlíčko," postavil jsem ho před misku. Psík se obrátil a se svěšenou hlavou jechal do svého úkrytu. Zachytil jsem ho a zvedl do náručí. Byl lehký jako pírko. Jak by ne, už třetí den se postí! Jeho oči, vždycky čisté a jasné, byly zakaleny a z nich se podél čenichu táhly mokré stružky. Vzal jsem štěňátko a přivinul je k Puntíkovi. Ten s očividným odporem snášel lísání malého černouška. Nejevil zlosti, naopak, odvrátil hlavu a třásl se jako list osiky. Sotvaže jsem Puntíka pustil, zalezl pod postel.
Tohle už přestávají žerty! Mám štěně vrátit? Kapitulovat před umíněností psa? Tož to tedy ne! Uvidíme, kdo se poddá!
A poddal jsem se - já, příštího rána. Na moje volání Putník nevylezl zpod postele. Když jsem ho vytáhl, sklesla mi jeho hlavička mdle na ruku. Oči byly přimhouřeny… ale byl živ.
"Fančo," volal jsem na službu, "odneste štěně zpátky panu řediteli, řekněte, že mu věc vysvětlím! Tak vidíš, Punťo, už je ten habešánek pryč! Teď už budeš jíst, viď?"
Postavil jsem psíka před misku, ale ten se zapotácel a klesl. Jeho hlava se nadzvedla, v očích zasvitlo cosi jako radost a usmíření…
Zvedl jsem ho ulekaně. Tílko se zachvělo a Puntík - vydechl svou duši. Ano, duši! Nikdo ať se neodváží mně říci, že ji neměl!"
"Úplně s vámi souhlasím," potvrdil revírník vážně. "Psí duše je pro lidi dosud nezbádanou záhadou. Mohl bych ze své zkušenosti mnohé uvést. Například můj Brok by několikaměsíční štěně, sotvaže absolvoval lovecký výcvik, když mně zachránil život."
" Pytláci?"
"Ano. Naštěstí jen jeden."
"Zde?"
"Ne. Zdejší lesy nejsou pro pytláky vhodné. Nejsou tak hluboké. Snadno lze udržet klid a pořádek. Případ je celkem všední, jen zakončení je zajímavé tím, že se můj
Odvážný pokus
zdařil. Povím vám to:
Bylo to předloni. Ochuravěl revírník na panství téhož majitele v Beskydech, a můj pán mně přikázal, abych nemocného kolegu zastupoval. Byl to vdovec a měl jen jednoho adjunkta, mladíčka, který právě vyšel z lesnické školy. Já jsem zde měl staršího příručího, který byl už kandidátem na myslivnu, kam také byl za necelé dva měsíce poté dosazen. Na toho bylo možno se plně spolehnout. A jak už jsem řekl, můj revír je klidný a čistý. Odjel jsem tedy, jak ostatně ani jinak nešlo,
Tamější lesy, panečku, to jsou hvozdy! Staleté sosny, hustá mlází, rokle - krátce: divočina. Nebyl jsem zvyklý na takovou hloubku a nedbal jsem dosti opatrnosti. Upozornění a varování jsem přezíral.
Co se mi může stát? Zdravý jsem jako buk, silný, že bych mohl skály lámat… Pytláci? Jistě se neodváží na mne, jako na starého, neduživého kolegu, který pro časté reumatické bolesti se těžko belhal lesem ve dne, neřku-li v noci.
Jednoho pozdního večera jsem se ploužil lesem s Brokem po boku. Bylo v říjnu. Sychravě mžilo.
Pojednou - bác! Třeskla rána.
Podle zdušené ozvěny to bylo v "desítce", jak se jmenovala část v lesní proláklině.
Brok vyskočil vpřed, ale jako dobře cvičený pes se ihned vzpamatoval a provinile na mne pohlížel. Povídám:
„Broku, teď pozor! Tohle je něco nového pro nás oba. Pomalu a opatrně táhni! Poslouchat na slovo! Půjde možná o život. Vpřed!"
Připlížili jsme se ke svahu do desítky. Byla tma jako v pytli.
Vyňal jsem z kapsy baterku s dálkovým reflektorem a naplno jsem pustil ostrý kužel světla dolů na dno rokle. Měl jsem štěstí: na prvý okamžik jsem osvětlil pytláka nad srncem.
"Ruce vzhůru, chlape!"
Poslechl, oslepen.
Sestoupil jsem k němu.
Třásl se jako osika a - vrhl se mně rovnou pod nohy. Uskočil jsem, tuše, že mi chce podrazit nohy a Brok mu skočil na šíji. Odvolal jsem psa, který běsnil.

"Vstaň!"
"Pane fořte, já… prosím vás proboha…"
"Mlčet! Nic nechci slyšet! Ruce sem!" svázal jsem mu zápěstí řemínkem. "A teď hajdy, do vsi ke starostovi!"
Šel jako beránek.
U starosty se mi dostalo vysvětlení, které zvrátilo mé rozhodnutí, odevzdat chlapíka četnictvu.
Byl to chudák. Ještě mladý muž, něco přes třicet let, ženatý, otec čtyř malých dětí, bývalý dělník z továrny, která však před půl rokem zkrachovala; od té doby byl bez práce. Podělkoval příležitostně, ale to zdaleka nestačilo k výživě šesti hladových krků.
Jinak měl dobrou pověst a tohle byl jeho prvý pytlácký pokus. Chtěl úlovek prodat ve městě a koupit jídlo a léky pro dvě děti, které smrtelně stonaly na spálu.
A ten člověk se upřímně přiznal, že by mne byl probodl nožem, kterým kuchal srnce, nebýt psa, jenž se mu zakousl do šíje. Otevřeně řekl, že byl tak zoufalý, že mu bylo všecko lhostejno. Dosud byl bezúhonný. Dobrotisko. Na nikoho nevztáhl ruku. A lesy prý miluje; zvěř mu dělá radost. Brečel prý, když srnce skolil. Uvěřil jsem. Vždyť plakal po celou cestu z lesa do vsi jako děcko.
Co s ním? Napadlo mne, že z pytláka prý bývá dobrý hajný. Tohle je dosud zachovalý muž, zkrušený bídou a zlým osudem. Což, podat mu pomocnou ruku?
Krátce: Znáte přece mého hajného Proutka? Nuže - to je on. A musím uznat, že jsem spokojen. Jenže, ať jakkoliv, odvážný pokus to byl. Nu, podařil se."
* * *
"Kampak zmizelo sluníčko? A vida, dostaneme bouřku. Nu, je třeba vláhy. Pole jsou vyprahlá. Jen, aby nepřišlo krupobití. Půjdeme do myslivny," vyzval revírník společnost.
Bouře se přehnala dosti mírně. Jen jednou uhodilo kdesi nedaleko.
Hovořilo se o různých hříčkách blesku. Účetní Janda vyprávěl o kulovém blesku, jejž zažil kdysi v mládí:
"Bylo nás několik kluků na luskách. Hrachoviště bylo asi půl hodiny za městem. Seděli jsme v husté nati jako králíci a cpali si sladký, dozrávající hrášek do kapes i za košili, kam se jen dalo. V kořistném zápalu jsme ani nezpozorovali, že se žene bouře. Teprve když se o nás rozpleskly těžké krápě a šlehl blesk, dali jsme se na útěk. Kamarádi pádili přes pole i luhy, přímo k prvé chalupě, kde by se mohli ukrýt. Já byl nejmenší a měl jsem také nejkratší nohy. Luskami jsem byl vycpán jako žok a byl jsem bosý. Nebyl jsem zvyklý chodit bosky, a dovedete si představit, co jsem při takovém běhu zkusil.
Kluci už byli daleko před mnou. Řval jsem na ně, ječel a brečel, promoklý jako myš…
V tom za mnou jakýsi praskot, jako by se rozštěkal kulomet. Ohlédnu se a - zůstal jsem jako ta žena Lotova:
Nějakých sto kroků za mnou se koulel několik metrů nad zemí ohnivý kotouč. Tancoval ve vzduchu a vířil… a najednou - prásk! Rána jako z děla, a kotouč se rozprskl na ohromný snop jisker.
Pelášil jsem jako štvaný zajíc. Nu, až na rozdrásaná chodidla a sražený palec u nohy to prošlo dobře. Jenže na lusky jsem už nikdy nešel."
"Mnohý neví," ujal se slova pan řídící, "že blesk bije nejen z mraků do mraků nebo z mraku do země, ale též ze země do mraků. Blesk není totiž nic jiného než vyrovnávání elektřiny kladné se zápornou. Který pól je silnější a má větší napětí, ten vyssaje pól slabší.
Povím vám skutečnou událost
O podivném blesku.
Blesk bije nejčastěji do vysokých předmětů, jako jsou věže, tovární komíny, osamělé vysoké stromy a podobně. Proto se při bouřce varujme, abychom nebyli nejvyšším předmětem svého okolí.
Nejsou však řídké případy, kdy blesk uhodí do ploché země těsně vedle stromu nebo budovy. Způsobuje to nahromaděné napětí v zemi, které, je-li záporné, přitáhne kladnou elektřinu z mraku.
Je také jisto, že blesk může vyjíti ze země do mraků. Stal se takový případ v mém rodišti. Jednou po bouřce jsem viděl telegrafní tyč, zpod které vyrazil blesk. Tyč byla rozryta nejvíce u země, třísky čněly dolů a jizva se nahoru zeslabovala, až asi v polovici tyče zmizela. Ještě podivnější případ udál se v jedné obci u Brna:
Státní měřič přeměřoval mez pozemku, o kterou se soudili sousedé. Měření byla přítomna soudní komise. Dva geometrovi zřízenci měřili ocelovou páskou dvacet metrů dlouhou a měřič zapisoval počet metrů.
Bouřka byla na spadnutí, dusno a ticho, jako bývá před bouří. Zbýval jen ještě kousek a geometr chtěl být s prací hotov. Zřízenci spěchali od kolíku k poslední mezi, rozvinuli míru a skloněni k zemi čekali na povel geometra, který stál s komisí vedle prvého zřízence, jenž držel v ruce konec míry. Druhý pomocník klečel asi patnáct metrů dále a hleděl na číslici na pásce, kterou držel nad zemí.
"Tak hlaste, kolik," volal geometr.
Ale nedočkal se odpovědi. Oba zřízenci se pojednou bez hlesu položili na zem. Ocelová míra na okamžik zaplála…
Ticho.
"No, co to děláte?" divil se geometr. Shýbl se k člověku - a viděl: ruka, v které držel ocelovou pásku, byla zčernalá.
Páska zmizela. Člověk byl mrtev. A druhý také.
Blesk vyšel zpod země, proběhl ocelovou páskou a na druhém konci zmizel zase v zemi. Zabil oba muže. Z pásky zůstaly jen roztavené kousky. A při tom neslyšeli nejmenšího zvuku.
Kdyby nebylo kovové pásky, byl by snad blesk vyrazil ze země do mraků bez škody, ale možná, že by byl zabil celou společnost, která stála poblíž."
* * *
"Pane nadlesní," ozvala se Hanička, dceruška účetního Jandy, "jsou v Beskydech dravá zvířata?"

"Dravá zvířata jsou všude, i v polích. Vždyť i ta lasička je v podstatě dravec. A kuna, liška a podobná havěť se vyskytne i ve zdejších lesích. Větších dravců není ani v Beskydech, například rys nebo vlk v Beskydách není. Ti se vyskytují teprve v Karpatech. Povím vám vlastní příběh, jak jsem se octl v povážlivém stavu,
V pasti.
Je tomu už přes třicet let, ale dosud vždy, když se rozzáří svíčičky na našem vánočním stromku, si vzpomenu na onu příhodu a vždycky cítím, jak mně mráz běhá po zádech.
Bylo mně tehdy osmnáct let. Strýc, lesník, mne pozval na vánoční svátky.
"Vlak přijede do Rahova sice už k večeru, ale na nádraží bude na tebe čekat kočí Vasko se saněmi a za dvě hodiny budeš v myslivně," psal strýc. "Užiješ také lovu," končil svůj dopis, " neboť mám uloženo, odstřelit nějaké to srnčí a dva kňoury (divoké kance). Není to nebezpečné, poněvadž budeme na vysokém posedu."
Škemral jsem tak dlouho, až rodiče svolili. Den před Štědrým večerem letěly se mnou sáně, tažené po ruském způsobu trojkou (třemi koni). Rychlá jízda mně působila rozkoš. Zabalen v ohromném kožichu strýcově necítil jsem zimy, ač třeskuté. Se silnice jsme odbočili na lesní cestu. Zde to šlo volněji, ježto se sáně chvílemi bořily do závějí. Po chvíli jsme vjeli na zledovatělý podklad a tu se koně zase dali do cvalu.
Pojednou jsem ve svitu měsíce viděl, že koně vztyčili uši a vyrazili divoce vpřed. Kočí Vasko se obrátil ke mně a ukázav bičem dozadu, zahoukl cosi rusínsky, čemu jsem nerozuměl, ale ohlédnuv se, pochopil jsem: Na bílé, sněhové ploše hnalo se za námi několik tmavých bodů. Vlci! Vykřikl jsem s hrůzou. Ale uklidnil mne smích Vaskův, který přitáhl opratě a zavolal konejšivě na koně, kteří ze cvalu přešli v klus a konečně - stanuli. Vasko se obrátil a přiložil k líci karabinu. Zahřměl výstřel a přední vlk udělal přemet. V okamžiku se ostatní čtyři vrhli na svého poraněného soudruha.
Bez další nehody jsme přijeli do myslivny.
"To nic není," smál se strýc mému líčení. "S takovou malou smečkou si dovede i jedinec poradit, má-li pušku. Zasáhne-li jednoho, celá smečka se naň vrhne a nasytí se. Horší je samac, jak se jmenuje starý, ze stáda vyhoštěný vlk, samotář. Ten je vždy štván hladem k šílené odvaze. Setkání člověka s ním je vždy povážlivé. V okolí myslivny jich však už není. Pomohla mi je vyhubit moje Stela," ukázal strýc na psa, který budil hrůzu svým zjevem, nerozeznatelným od statného vlka.
Druhého dne ráno odjel strýc do Rahova, nakoupit Ježíška. K večeru se vrátí. Dopoledne jsem to jakž takž vydržel, ale po obědě mne zachvátila neodolatelná lovecká vášeň. Vzal jsem si do kapsy několik nábojů s menšími broky. V lese je dosti škodné. Snad mně přijde na mušku jestřáb, liška, králík nebo jiná havěť. Přehodil jsem si přes rameno dvojku a ujistiv tetu, že nepůjdu daleko, vyšel jsem z myslivny.
Mrzlo, jen praštělo. Bloumal jsem, míjeje bloky vysokého lesa, hustého mlází, tyčkoviny… Kromě vran - nic. Omrzelo mne to. Vrátím se. Ale tu jsem zpozoroval, že jsem ztratil směr. Bloudil jsem. Zalila mne horká vlna úzkosti. Čtyři hodiny. V lese se už znatelně tmí. Za chvilku se setmí úplně…
Běžím tyčkovinou; pojednou se mezi stromy mihne stín. Hle, Stela! Asi se strýc už vrátil a se psem mně jde naproti.
"Stelo!" volám radostně. Ale už mne uchvátil děs. Tohle - není Stela. Toto zvíře má jaksi sehnutou šíji, oči svítí zeleným svitem… Vlk! Samac! Střelit po něm? Což, je-li to přece Stela? A je-li to vlk, co jsou mi platné moje zaječí broky? Poraním jen bestii a pak… Nezbylo mi času k domyšlení. Dravec se plížil ke mně… Křečovitě jsem sevřel kmen slabší borovice a v okamžiku jsem se vyšplhal vzhůru právě včas: dravec se několika skoky octl pode mnou. Jasně jsem slyšel cvakot zubů, jak chňapal po mé noze. Výš! A tu se řemen mé pušky zachytil za pahýl větve, puška mně vyklouzla a padla do sněhu.
Byl jsem v pasti! Za hodinu, za dvě, spadnu zmrzlý jako rampouch rovnou do strašlivých čelistí šelmy. Že je to vlk, potvrdilo mně jeho příšerné, chraplavé vytí…
Jak dlouho trval můj děs? Nevím. Hledí-li člověk v tvář smrti, ztrácí pojem času. V čiré tmě svítily jen dva zelené body vlčích očí a ticho rušil sípavý dech bestie a krvelačné cvakání zubů… Chaú-ú-ú! Zase to strašlivé vytí. Hau-haf! Hafhaf. Haf! - co to bylo? V dálce kdesi… A teď blíže: Haf! Haúhaf! A pojednou: "Jene! Jeníku!" - "Zde! Tady jsem…, strýčku!" řval jsem, ale přece se mi zdálo, že šeptám.
Vtom houkl výstřel, pode mnou zazněl bolestný skřek, pak vzteklý štěkot, viděl jsem změt dvou rvoucích se zvířat, dva lidské stíny se vynořily ze tmy, zahřměl opět výstřel…
Nevím dodnes, jak jsem slezl se stromu a octl se v náručí strýce. Jako ve snu vnímal jsem konejšivá slova… Stela tě vystopovala… zatoulal ses daleko… vezmi ho na záda, Vasko, hoch je vysílen a promrzlý…
Nevím ani, jak jsem se dostal do myslivny. Vím jen, že sotvaže jsem vypil horký čaj, spal jsem jako dudek.
Štědrý den jsme slavili až nazítří."
* * *
Déšť ustal a sluníčko radostně plnými hrstmi rozhodilo svůj teplý jas po umytém, osvěženém kraji. Společnost vyšla opět do parku. S okolních lesnatých strání vanula vůně pryskyřice a opojný dech ozónu. Rosné krůpěje na trávě a listech křovin zářily jako miriády démantů…
"Krása!" vydechli sborem.
Pojednou upoutal jejich pozornost malý tvoreček, podobný myšce, jenže měl chvostnatý ocásek. Čile rejdil po drsné kůře statné borovice, ale sotvaže k němu přiskočil jeden z hochů, zmizel jako blesk beze stopy.
"Co to bylo?" obrátil se Jarda s otázkou na revírníka.
Ten však jen čtverácky zamžikal a řekl vážně:
"Zloděj!"
"Jaký zloděj?"
A tu se pan lesní rozhovořil:
"Poslyšte, co se mi stalo, když mně bylo nějakých devět či deset let:

Tuze rád mám předjaří. Příroda, zbavená ledového krunýře a studeného, sněhového rubáše, dýchá novým životem a mládím. Ach, ano, mládí! Čím více člověk stárne, tím více si ho váží. Totiž, vzpomíná na ně a marně touží, aby se vrátilo. Tuto touhu nezkalí ani vzpomínky na častý výprask. Naopak, člověk si uznale povzdychne: Ba, věru, škoda každé rány, která šla mimo!
A přece, na jedno takové jarní nadělení vzpomínám dosud trpce, s plným vědomím své nevinnosti, jak se později dokázalo…
Bylo to někdy po sv. Matěji. Otec byl v práci, maminka na trhu, starší brácha rejdil kdesi s kluky a já, tehdy desítiletý, musil sám hlídat chalupu. Přiznávám se bez mučení, že jsem se moc nermoutil nad touto povinností. Spíše mně to bylo vhod, jako příležitost, smlsnout si na zavařeninách rybízu, meruněk, bruisnek a jiných lahodách, jichž měla maminka ve špižírně zásobu.
Klíč od špižírny, hurá, visel na obvyklém místě, maminka jej zapomněla uschovat, a tak tedy - ahoj! Ale, sotvaže jsem vkročil do tohoto chrámu sladkostí a blaha, zježila se mi čupřina nad zkázou, jaká se objevila mým vytřeštěným očím: pergamenové papíry na lahvích byly rozervány a na polici i na podlaze plno zbytků, které dokazovaly, že můj předchůdce řádil nejen nenasytně, ale přímo vandalsky. Přešla mě všecka chuť. Vylítl jsem ze špižírny a klíč dal na své místo.
Tohle si vypiješ, Pepíku! Hrozil jsem v duchu svému bráškovi, zle žehraje na jeho sobectví a nemoha pochopit pitomost, s jakou řádil. Hlupák! Vždyť mohl mlsat z načatých lahví. Proč protrhal papíry, když mohl rozvázat provázky a lahve zase přikrýt? A ta spousta, co natropil? Ježíšmarjá, to bude mazec!
A byl! Ještě téhož dopoledne. Sotvaže maminka vešla do špižírny, vyrazila srdcelomný výkřik. A hned nato se vřítila ke mně do kuchyně: "Zatracený kluku! Tak ty budeš…" A nežli jsem se vzmohl na protest, pracovala plácačka se strašlivou prudkostí na mém útlém zadečku. Řval jsem jako vřešťan rezavý, zaklínal se svou nevinností, ale všecko bylo marné. Vtom přišel Pepík. A tu ho mamka chňapla a milý bráška dostal druhý díl nářezu, ačkoliv se mi zdálo, že menší, ježto maminčina pravice byla už unavena.
Po tomto výkonu dostavila se však u mamky, sice pozdě, ale přece, rozvaha, utvrzená našimi přísahami nevinnosti.
"Kdo to tedy byl?" vpíjela se očima do našich trpitelsky zešklebených tváří. "Táta? Nesmysl! Ten přece nebude provádět takové klukoviny. A víc vás tu chválabohu nemám. Cože? Zloděj? Hloupost! A jak by se tam dostal? Okénko je zamřížované. Tím neproleze ani kočka. Byli jste to vy nebo jeden z vás. A dost! Ticho! Dostali jste, co vám patří!"
S Pepíkem jsme se dohodli. Společná pohroma nás smířila. Uvěřili jsme si vzájemně svou nevinnost a spojili jsme se v pevném úmyslu, že zloděje vypátráme.
Příležitost se nám naskytla téže noci. Rodiče odešli na ochotnické divadelní představení a my byli sami doma. Měsíční úplněk lil své siné světlo okénkem přímo do špižírny.
"Honzo," povídá brácha, "stoupni si tuhne na stoličku a koukej touhle dírkou do špižírny. Já půjdu do zahrádky a dám pozor, jestli tam něco nevleze zvenčí. Neboj se, trumbero! Dům je uzamčen, tebe nikdo nemůže přepadnout a tak co? Či se bojíš strašidel? Nu, tak vidíš. Já jsem jist, že je to kočka nebo kuna či tchoř. Mřížemi sice neproleze, jsou husté a okno je zaskleno. Ale proleze ventilací. Aha, vidíš, na to jste nikdo nepřišel. Ale já mám důvtip, holečku," kasal se dvanáctiletý Pepík.
Osaměl jsem na chodbě. Pepík vylezl oknem z pokoje do zahrádky. Míjely minuty… Snad hodinu, možná že jsem stál déle, hledě dírkou ve dveřích do špižírny. Bylo hrobové ticho. S kostelní věže odbila desátá…
Pojednou jsem spatřil, že se řetízek od ventilace rozkývál a hned poté jsem v přítmí uviděl malé zvířátko, menší než veverka, jak se po řetízku spouští do špižírny. Hned nato se však otvor ventilace zatměl a ozval se Pepíkův výkřik: "Bouchej do dveří, Honzo! Už je tam!" Na moje zuřivé rány do dveří se zvířátko bleskurychle šplhalo po řetízku zpět a zmizelo v otvoru ventilace, který se však osvětlil a Pepík křičí: "Už je mám! Chytil jsem je do čepice!"
A když pak Pepík vyklopil zvířátko do veliké láhve od zavařeniny, mohli jsme na něm oba oči nechat. Bylo jako mladá veverka. Také ocas mělo tak chvostnatý. Marně se snažilo vyšplhati se po hladkém skle láhve. Nevěděli jsme, jaké je to zvíře. Teprve pan učitel nám řekl, že je to - plch obecný, hlodavec; který tvoří přechod od myši k veverce. Není sice hojný, ale vyskytuje se přece ve starých zahradách. Dostane-li se do špižírny, zle řádí, neboť je velmi mlsný a hltavý. A tenhle byl zvlášť hladový po zimním spánku.
Od maminky jsme sice dostali zadostiučinění, ale výprask nám už nikdo nevzal zpátky."
"Tak to byl plch? Škoda, že jsme ho nechytili!" litovali hoši.
"Ten se, holečkové, nedá chytit tak snadno. Je velmi plachý. Podivno, že se objevil ve dne. Asi ho vyplašil déšť z nějaké dutinky stromu, kde spal."
"Čas k návratu," pohlédl na hodinky pan rada.
"Doprovodím vás," nabídl se revírník, "musím se podívat k rybníku. Už delší dobu číhám na škodnou."
"Lidskou nebo ptačí?"
"Lidskou, pane rado."
"Tedy přece pytlák?"
"Eh, takový jelimánek. S tím budu brzy hotov. Chtěl bych se vsadit, že dnes večer ho dopadnu."
"Přeji vám úspěch!"

IV.

Po večeři zasedli a rozložili se všichni osadníci kolem táborového ohně k večerní besedě. Vždy se těšili na tuto chvíli, kdy zezlátlé slunce za hřebenem pohoří ustupovalo vládě Noci; její předvoje pozvolna, ale nezadržitelně postupovaly od východu.
Zatímco hoši dbali o udržování táborového ohně, jenž zdatně plašil komáry - ostatně jich nebylo mnoho, nelze říci, že

by byli příliš na obtíž - vyprávěli si dospělí své různé zkušenosti a příhody.
Slova se ujal otec Jardy, který se nám již představil svými příhodami v Srbsku, pan Rázný, majitel venkovské továrny:
"Poslyšte zajímavý příběh o tom, jak se z chudého chlapce stal zámožný
Obchodník Vojko.
Právě jsem dostal ze Smedereva dopis od přítele, ve kterém mně mimo jiné píše, že tam otevřel svůj obchod plodinami Vojislav Rajic. Zaradoval jsem se. Povím vám, proč:
V roce 1920 jsem potkal ve Smederevu na ulici malého klučinu s velikým košem na hlavě: "Vrůůůčííí, kuvane kukuruči!" (hóórkáá, vařená kukuřice) zpíval pronikavým diskantem. Nedozrálé, kukuřičné klasy, pokud jsou zrna ještě bílá, mléčná, jsou oblíbenou pochoutkou i v prvotřídních restauracích.
"Kupte si, gospodine, hleďte, jaké mám zboží," nabízel mně teplé, čerstvě vařené klasy, odkryv čistou, bílou ošatku.
"Klas po dináru. V hospodě stojí jednou tolik," hovořil, mžouraje bystrýma očkama.
"A proč prodáváš tak lacino?" zeptal jsem se. "Inu, je to z mé zahrádky," odpověděl hrdě. "Kolik je ti let?"
"Šest, gospodine. Ale, prosím vás, nezdržujte mě. Koupíte?" Z útrpnosti jsem mu dal dinár.
"Čekajte, gospodine, dostanete dva klasy," podával mně porci v papírovém sáčku.
"Není třeba," mávl jsem rukou.
"Ale to tedy nejde, pane! Já prodávám a nežebrám," řekl hrdě a vnutil mně sáček do ruky. "Děkuji za výdělek," uklonil se způsobně a odcházel. Hošík mne zaujal:
"Jak se jmenuješ?" táži se.
"Vojko!" řekl a už běžel dále, zpívaje: vrůůůčííí, kuvane kukuruči.
"Což, Vojko, ten se neztratí," informoval mne sám starosta města, "je to sirotek. Žije u svého dědečka, který má domek a kousek pozemku na Godominu. Pozemek dostal starý Rajič od obce zdarma. Nemá to skoro žádné ceny. Celý Godomin je širá step, ohraničená Dunajem, potokem Jezavou a řekou Moravou, která se vždy na jaře rozvodní a celé území změní v jezero. To trvá až do května. Proto se nehodí k osetí, ale pěstuje se tam dobře zelenina, kukuřice a melouny. Na zvýšeném místě za mostem postavil si starý Rajič chaloupku. V létě se živí prodejem plodin, rybaří a v zimě plete koše a košťata. Je to řádný muž a Vojkovi je otcem, který padl ve válce, i matkou, jež zemřela před rokem. Nebudete litovat, podíváte-li se tam."
Slunce zapadalo, když jsem vešel od Rajičovy chaloupky. Vojko nebyl doma. "Je ve městě, prodává," odpověděl starý Rajič na můj dotaz. "Ano, gospodine, má svou zahrádku. Tenhle díl si sám osázel a obdělal. A nebyla to lehká práce. Celé dny se brouzdal ve vodě a v bahně, dokud půda neoschla. Ale zato se mu vydařila nejen kukuřice, ale i rajská jablíčka, paprika i patličany. A zde má melouny. Vojko je čilý kluk. Koupil si už nové šaty, boty a přes sto dinárů má naspořeno. Hleďte, tamhle běží."
A skutečně: od mostu sem pelášil Vojko, s prázdným košem v ruce. Stmívalo se už.
"Dobar daň, gospodine," zdravil mne udýchaně.
"Zdravo, Vojko. Vyprodáno? Tak teď si odpočineš, viď?"
"Odpočinout? To bych tomu dal. Teď začne teprve pravý obchod, večer po hospodách. Dědečku, schovej mně ty peníze," podával starci hrst zmačkaných dinárů.
"Z tebe bude brzy kapitalista," zažertoval jsem.
"Bude, boga mi," potvrdil vážně. "Však také potřebuji moc peněz."
"Na copak?" hrál jsem udiveného.
"Inu, k obchodu přece! Budu obchodníkem a potřebuji do začátku."
"Dám ti peníze, řekl jsem ti už," ozval se Rajič.
"Nechci, dědečku! To by bylo pěkné! Sám si musím vydělat! Musím ušetřit aspoň tři sta dinárů za rok. To bude za deset let tři tisíce. Juchú! To bude dost. Ale už musím zase běžet, gospodine. Škoda každé chvilky." Vběhl do chaty a za chvilku zmizel s nákladem v soumraku na cestě k městu.
"Přijde k jedenácté hodině v noci a v pět ráno už zase pracuje na zahrádce. Ani v neděli neodpočívá, naopak, to nejvíc trží," líčil Rajič.
"Mládí neužije to dítě," řekl jsem smutně.
"Myslím, že se mýlíte," namítl stařec. "Tato práce je mu zábavou a potěšením. A hlavní věc: založí mu existenci. Dragi gospodine, Vojko bude jednou boháč."
A tato předpověď se plní, neboť mně přítel píše, že obchod jde Vojkovi tak skvěle, že musel přijmout příručího. Není divu. Vždyť Vojko už obchoduje šestnáct let, ačkoliv je mu teď dvaadvacet.
Ano, Vojko bude boháč. Přeji mu to ze srdce!"
"Srbští hoši jsou podnikaví. Je to temperamentní národ. Naše mládež by se měla od nich mnohému přiučit," mínil inženýr Průsečík.
"Nu," ozval se pardubický pernikář Sladký, "podnikavost je nepopiratelně chvályhodná ctnost, ale nemyslím, že by Srbové vynikali v podnikavosti a obchodní zdatnosti nad nás. Ať jakkoliv, nelze tu posuzovat hromadně. Je to vlastnost jednotlivců. Jako důkaz, že i u nás se vyskytují kluci s obchodním nadáním, uvedu případ svého kamaráda z mládí, jak se uplatnila
Povedená pětka.
"Nazdar, továrníku," pozdravil bodře soudní úředník Parcela, vstoupiv do malé pisárny, kde za psacím stolem, zabrán do účetnické práce, seděl asi třicetiletý majitel nově postavené sýrárny Josef Fókal.
"Prosím tě, nedobíré si mě s tým továrníkem," vrčel nevrle sýrař v bodré hanáčtině, pokynuv návštěvníku do křesla vedle psacího stolu. "Už jsem ti několikrát řekl, že su docela obyčejné řemesník!"
"Copak ti zase přelétlo přes nos?" zaútočil Parcela.

"Ále," mávl Fókal rukou, „temu ty nemožeš rozumět. Ty se vyznáš ve svých sódních léstrech, ale o sérách nemáš ani…"
"Jak jsi daleko s těmi syrečky?" položil Parcela otázku v domnění, že dá rozmluvě odborný směr, v němž si jeho kamarád vždy liboval. Byl proto nemálo překvapen, když Fókal vzplanul jako vích:
"To je právě, co mně přelítlo přes nos, jaks povídal!" vyjel zlostně.
"Copak tak páchnou?" mimoděk vyklouzlo Parcelovi z úst.
Z Fókalových očí zasršely jiskry: "Co-ó? Páchnó? Moje tvarůžky že páchnóó? Žádná růža ani vanilka tak nevoní! Počké, přičuchneš si!" Stiskl zvonítko: "Hájku," volal do domácího telefonu, "doneste sem roličku těch tvarůžků, kósek chleba, vidličku a nožék a pošlite pro půl litru piva."
"Odpusť, nechtěl jsem… vždyť mě znáš," omlouval se Parcela.
"No tož baťˇ! Dyť já vím, že jsi můj dobré kamarád. Chodili jsme přecik spolem do škole ve Vyškově. Enomže ty jsi už tadyk deset let a já su zde teprv rok. Postavil jsem zde tóta sýrárňu. No tož, neprohlópil jsem, obchod ide dobře. Včil už zaměstnávám přes dvacet lidí a znáš moje dílny. Só čistý jako sklo a sám živnostenské inspektor mě pochválil. Ale s tema tvarůžkama mně to sám čert napískal!"
"Nejdou na odbyt?"
"Nendó!"
"Proč?"
"Olomócká konkurence. Češi só na ňu zvyklí a nevěřijó mým tvarůžkům."
"Dělals nějakou reklamu?"
"Jakó reklamu? Člověče, zařízení véroby mě stálo několik tisíc. Mám ešče vyhazovat peníze za reklamu? Copak by takový vydání ty tvarůžky unesly? Reklama je drahá, synku!"
Vtom vstoupil skladník Hájek s talířem a sklenicí piva.
"Tož okoštuj," pobídl Fókal hosta.
Sotvaže Parcela sežvýkal prvé sousto, přimhouřil oči, labužnicky zamlaskal a řekl uznale: "Josefe, tohle je jako mana nebeská!" A dodal: "A voní, Josífku, krásně voní!"
"No, tož vidíš," přikývl Fókal spokojeně.
"Což kdybys obětoval pro reklamu několik bedniček a rozdal v našem městě po roličkách zdarma?"
"Kemu?"
"Nejlépe hostinským."
"To by byla laciná reklama, pravda? A to si pěkné sódní óředník! Neznáš nic o nekalé sótěži?"
"Hm, to je pravda."
"No, tož vidíš, ty chytré!"
"Jemine, ta lahůdka! A pivo teď chutná jako křen," pochvaloval si Parcela upřímně.
Vtom někdo zaťukal na dveře.
"Dál!" vykřikl Fókal rázně.
Vstoupil asi čtrnáctiletý hoch a uklonil se:
"Má úcta, pane továrníku," pozdravil zvučně.
"Copak chceš?"
"Pane továrníku, hledám práci. Zde je mé vysvědčení ze školy," podával Fókalovi listinu.
"Nepotřebuju nikeho," mávl sýrař odmítavě rukou.
Hochovy oči se zamlžily a pak utkvěly na tváři Parcely.
"Má úcta, pane oficiále," pozdravil chlapec s úsměvem.
"Nazdar, Tondo," kývl Parcela. "Tak co je s tebou? Cos dělal po celé prázdniny?"
"Pracoval jsem na žních ve dvoře."
"Tááák? Což ‚povedená pětka' se vzdala činnosti?"
"Ano, pane oficiále. Teď už je konec. Musíme už jednou přece začít vážně. Život je boj."
Tato slova z úst kluka, který vyšel z obecné školy, překvapila Fókala tak, že se udiveně zadíval do hochovy tváře. Byl to hubený klučina, v laciných, ale čistých šatech. Z osmahlého obličeje zíraly černé, bystré oči, rozdělené poněkud zvednutým, zvědavým nosíkem, a měl rty, kolem nichž hrálo čtveráctví, ale též ráznost.
"Dej sem vysvědčení a počkej venku, až tě zavolám," vztáhl Parcela ruku.
"Josefe," začal oficiál, když chlapec vyšel z pisárny, "musím ti něco říci o tomhle výrostku. Hleď: má vesměs dobré známky. Pouze z mravů má dvojku."
"Pak je to nějaký…"
"Neukvapuj se! Je to až příliš bystrý kluk. Ve škole tomu říkají šibal. Budiž. Provedl už několik kousků, které způsobily rozvíření až příliš klidné hladiny našeho městečka; ale nakonec z toho vždycky byla taková švanda, že ani nejlepší vtip nevyvolal tolik smíchu. V tom klukovi vězí sám rarach. Jeho nápady jsou skutečně samorostlé. Kdyby se mohl vzdělat, byl by z něho prvotřídní redaktor humoristických listů. Je ze slušné rodiny. Otec byl nádražním zřízencem. Před pěti lety byl zabit při srážce vlaků. Matka má malou pensičku a přivydělává si praním a žehlením po domech. Můžeš-li ho umístit, přijmi ho za učně. Těch několik korun týdně tě nezabije, ba jsem jist, že si jich zaslouží. Je pracovitý, už podle toho, že pomáhal na žních, takový slabý cvrček."
Fókal se zamyslil. Po chvíli se ozval:
"Řekls, že má samorostlé nápady. Dobře. Ať nejprv ukáže, co umí. Zavolé ho."
Hoch stanul u dveří.
"Tož tedy poslóché," začal továrník, měře hocha přísným pohledem, "ty pré seš čertovo kvítko? No nechť. Chceš jít ke

mně do učení?"
"Ano, prosím!"
"Umíš už něco?" ptal se Fókal Toníka.
"Ne."
"Vidíš, to je správná odpověď. Já taky nic neumím. Člověk se teprv musí učit. Čím víc poznává, že nic neumí, tím je moudřejší. Tož teda dobře. Přijmu tě, ale dříve mně musíš dokázat, že jsi vtipné. Vymysli si něco vtipného, čím bys upozornil na moje tvarůžky. Takovou nějakou reklamu. Může to být nějaká legrace, ale žádná lotrovina. Co na to říkáš?"
"Musím si to rozmyslit."
"Dobře. Jak dlóho? Tédeň?"
"Dnes je úterý… není ani třeba týden. Do neděle."
"Dobrá. Uvidíme. Abys měl do teho lepší chuť, jdi ke skladníkovi, aby ti dal roličku tvarůžků."
"Prosím o pět roliček."
"Pět? Proč právě pět?"
"Jen mu je dej, Josefe," ozval se Parcela, „ať si pochutná."
"Tož teda pět," přikývl továrník. "V pondělí mně řekneš…?"
"Už v neděli budete vědět," odpověděl hoch se záhadným úsměvem.
‚Povedená pětka' měla po dlouhé přestávce ještě téhož dne schůzku. Svoláni vedoucím, sešli se k večeru ve známém zákoutí městského parku: Jarka, Pepík, Slávek a Jirka, toho času už učni různých řemesel. Toník, jak se sluší na vedoucího, už na ně čekal. A hned zahájil schůzi. Krátce jim vysvětlil účel a otevřeně se přiznal, že od výsledku závisí jeho budoucí existence. Měl už také hotový plán, který se zrodil v jeho kosmaté hlavě hned v továrníkově písárně. Zbývalo jen rozdělit úlohy. Podnik vyžadoval podle rozpočtu asi třicet korun kapitálu. Ale to nebylo nedosažitelné, poněvadž materiál, potřebný k výrobě reklamních předmětů, byl vesměs v papírnickém obchodě Pepíkova otce, a Pepík se čestně zavázal, že materiál na tátovi vyškemrá.
Když ‚pětka' vyslechla Toníkův plán, vypukla v hurónský smích. Tohle bude zas jednou legrace! A výborně se k tomu hodí nedělní závody dětí na koloběžkách, šlapacích automobilech, tricyklech… To bude legrace, až po těch capartech poběží… Chachachá…!
Nikomu ani slova! ‚Pětka' je příliš proslulá, aby jí dovolili zase něco… Musí to být všeobecné překvapení. Až bude obecenstvo zaujato závoděním těch capartů, vloudí se ‚pětka' do boudy na hřišti a pak - vyrazí. Jenom aby nepršelo.
* * *
Toto přání bylo splněno: nebe bylo v neděli jako vymeteno. Už dlouho nebylo hřiště tak naplněno jako dnes.
Poslední skupina dětských závodníků na koloběžkách vyrazila od startu, když pojednou, kde se vzalo tu se vzalo, objevilo se na závodní dráze pět ohromných žlutých kotoučů, přes dva metry v průměru, seřadily se na startovní čáře a na pronikavé hvízdnutí, které vyšlo z prostředního, odlepily se od země.
Nežli se překvapení pořadatelé vzpamatovali, bylo už pět kotoučů daleko od startu.
"Fókalovy syrečky!" čtlo obecenstvo veliký nápis na středním. "Pravé olomoucké, hanácké tvarůžky, slovácké ovčí, šumavské smetanové."
Salvy smíchu se rozburácely kolem jízdní dráhy, přehlušeny vášnivým - hip! hip! hip! hip! - hurráá! - když prvý dospěl k cíli Fókalův syreček, z jehož středu se vynořila kosmatá Tondova kštice.
Tohoto vítězství se však nedočkal sýrař Fókal; sotvaže zahlédl u startu žluté kotouče s nápisy, vyřítil se ze hřiště a běžel, nic nedbaje volání Parcely, jemuž se podařilo jej dohonit.
"To je tvoja práca?" sípavě se obořil na svého přítele.
"Ne! Nevěděl jsem o ničem."
"Pěkného kluka jsi mně doporučil! Člověče, z teho bude mazec!"
"Pročpak?"
"Ty nápisy! Uvidíš, co budó dělat syrečkáři, až se to dovijó!"
* * *
Fókalovy obavy se ukázaly správnými. Místní noviny přinesly - to ještě scházelo! - obšírný článek, v němž přehnaně oceňovaly reklamní důvtip mladého továrníka, jehož výrobky nabývají stále více věhlasu, a litovaly jen, že Fókalovy syrečky nedoznaly zaslouženého ocenění. Samozřejmě, že o článek jevila zájem konkurence.
Několik dní poté dostal Fókal dopisy od advokátů z Olomouce, z Kroměříže, z Kyjova a Domažlic, v nichž se mu hrozilo soudem pro zesměšňování konkurenčních výrobků a nekalou soutěž.
Po probdělé noci uznal Fókal, že nezbývá, než odevzdat věc právnímu zástupci, který se jeho úzkosti - vysmál.
"Jednak dokážete, že se vše událo bez vašeho vědomí, o čemž podám redakci zdejších novin vaším jménem prohlášení, a dále je to žert. Sice trochu nejapný, ale docela odpovídá ‚povedené pětce'. Tu ať si vezmou firmy do prádla, mají-li k tomu chuť. Nečiňte si zbytečných starostí. Dopíši firmám a jsem jist, že budete mít pokoj. Naopak myslím, že vám ti kluci velmi posloužili. To se ostatně brzy ukáže."
Advokát měl pravdu.
Továrníkovi se začaly hrnout objednávky, a to nejen z města a okolí, ale i z Moravy. To už bylo zásluhou místního redaktora, který ve svém časopisu věc zveličil, břitce bije ‚konkurenční závist nad rozkvětem domácího průmyslu, který jakostí i cenou je roven, ba předstihuje dosavadní konkurenci.'
Vznikla z toho pravá bitva místními časopisy, jejímž výsledkem byly další přívaly objednávek.
Tu teprve dal oficiál Parcela Toníkovi pokyn, aby navštívil továrníka.
"Poslóché, ty skrčku," vrčel Fókal, „zatopils mně pořádně! Ale včil už je všecko v pořádku. Za učňa tě nechcu!"

"Pane továrníku, prosím vás, já už to nikdy neudělám," škemral Tonda.
"Uděláš! A ešče mockrát! Jenomže ne tak hlópě! Musíš se naučit, jak se má správně dělat reklama. Zétra nastópíš u mně do prakse a příští rok tě dám zapsat do obchodní školy. A včil utíké! Řekni to mamince a ráno v sedm ať seš tady."
Tonda vyrazil z písárny jako by ho vystřelil.
Tak skončila ‚Povedená pětka' už nadobro svou činnost."
* * *
"Nelze popříti," nastavil další vyprávění obchodních námětů disponent banky Valuta, "že reklama je v obchodě důležitým činitelem. Ale nesmí se přehnat. Zajímavý případ se udál vloni v jedné pražské továrně, která se octla v obchodní tísni. Jak víte, tehdy vzplanula pravá horečka rozmanitých ‚soutěží', které měly skoro šmahem ráz tombol, losů a vůbec obvyklých triků. Šéf - byli vlastně dva bratři, společníci - připadl na námět, který byl sice originální, ale mohl zle dopadnout. Jméno firmy ovšem neprozradím, dám jí pseudonym. Uhodnete-li sami, bude to věcí vašeho důvtipu. Ostatně je případ dosti znám, totiž celkový děj. Podrobnosti teď zvíte. Ano, byla to velmi odvážná Soutěž.
„Tak vy se nabízíte za prodavačku?" konstatoval mladý šéf firmy Moderna, továrna a velkoobchod pánským módním zbožím. "Hm," hučel, "slečna Zdeňka Hloušková," četl v jejím vysvědčení, "vy ale nemáte praxe…"
"V kanceláři jsem byla dosud…"
"Vidím, ano, skoro tři roky a v jiném oboru. Tři měsíce jste už bez místa. Proč jste odešla ze zaměstnání?"
"Promiňte… nemohu o tom…" koktala zrudnuvši.
"Rozumím. Někteří šéfové zneužívají… Nuže, lituji, slečno, ale…"
Zdeňka vstala se židle. Kolikrát už slyšela toto osudné ‚ale'. Věděla už, co znamená.
"Za prodavačku vás nemůžeme přijmouti, poněvadž nemáte odborných znalostí," dokončil továrník své rozhodnutí.
"Ale - (tohle ale jí znělo jaksi nadějně!) - měli bychom pro vás návrh. Co myslíš, Karle?" obrátil se s otázkou na svého bratra, skloněného nad americkým žurnálem za protějším stolem.
"O co jde, Toníku?" otázal se oslovený, zvednuv hlavu.
"Posaďte se, slečno," pokynul jí továrník, "a zodpovězte mně laskavě několik otázek: Máte rodiče?"
"Jsem sirotek."
"Jste zasnoubena?"
"Ne."
"Vůbec nemáte lásku?"
"Nezbývalo mně času na lásku," usmála se.
"Výborně. To by se nám všecko hodilo. Jste tedy svéprávná a nezávislá. Teď nám ještě řekněte upřímně, máte-li dosti odvahy a temperamentu?"
"Této otázce nerozumím," řekla, svraštivši obočí.
"Nu, uvidíme. Tak co říkáš, Karle?"
"Už jednou ses mne ptal. Co tím myslíš?"
"Tu soutěž, přece, nechápavče."
Karlovy krátkozraké oči za silnými skly brýlí měřily její postavu i tvář tak dokonale, že ji pojal vztek. Už chtěla vybuchnout, povědět domnělému drzounu své mínění, když se její uražená hrdost změnila v údiv: na tváři mladého společníka zahrál vlídný úsměv a se rtů sklouzlo bodře pronesené:
"I na mou tě, Tondo, tohle by byla správná děva pro nás. Jen bude-li chtít."
"Tedy poslyšte, slečno Hloušková. Můžete vydělat za půl roku čestným způsobem - milion."
"Vy žertujete, pane továrníku," řekla trpce.
"Naprosto ne. Hleďte, slečno: My máme dostatek mobilního jmění, které chceme věnovat na propagandu svého nového vynálezu, o němž máme odborné záruky, že ovládne trh. Vypíšeme soutěž. Ale ne takovou, jaké se dnes tuctově provádějí. Bude to takhle:
Každý svobodný muž a to v celém civilisovaném světě obdrží zdarma vzoreček našeho vynálezu a jeden los, za který zaplatí dvě koruny. Rozeslání losů mimo Velkou Prahu obstará naše reklamní oddělení. My totiž počítáme také s exportem. Vaší povinností by bylo obstarati doručení losů ve Velké Praze. Dali bychom vám k disposici nádherné auto a šoféra. Slosování bude za půl roku. Pak se vaše práce skončí. Do té doby a potom až do výsledku slosování bychom vám platili za vaši práci dva tisíce měsíčně fixum a všecky vaše výlohy, ve kterých vás nijak neobmezujeme, naopak vás žádáme, abyste se všude co nejlépe representovala. Stravovat se budete v prvotřídních restauracích a čím více navštívíte divadla, plesy a jiné zábavní místnosti, tím lépe. Bydlit budete v našem domě, kde vám dáme k disposici dva pěkně zařízené pokoje s celým zaopatřením. Moje žena je o málo starší vás a bude vám jistě dobrou přítelkyní. Uvedeme vás do lepší společnosti, ale nijak vás nebudeme obmezovati na svobodě. Všecko toto bude pro vás zdarma, budete jako člen rodiny, takže váš fixní plat zůstane nedotčen. Konečně obdržíte ihned po podpisu smlouvy hotovost deset tisíc jako zálohu na nákup toalet, který s vámi obstará moje žena. A po slosování vám vyplatíme milion korun. Co tomu říkáte?"
Neodpovídala. Znělo jí to jako pohádka nebo výsměch její nouzi… Avšak s tváří obou těchto obchodníků vanula k ní vlídná upřímnost. Marně se snažila vypátrat smysl, podklad této neslýchané nabídky…
"Nuže?" slyšela pobídku továrníkovu.
"Nemohu pochopit důvod vaší úžasné nabídky," řekla v rozpacích.
"Vidíš, Toníku," ozval se Karel. "Hned jsem si myslil, že takhle nepořídíme. Vysvětlím vám to krátce, slečno: spolehlivě prokalkulováno, zbude nám po krytí veškeré režie včetně vašeho milionu ze soutěže ještě nějaká maličkost. Ale o to nám nejde. Běží hlavně o propagaci, z jejíhož výsledku bude míti náš závod zisk daleko větší. To je ovšem zásluha

vynálezu. Ze všech losů vyhraje jediný."
"A co vyhraje?"
"Vás!"
„Á-ach!" vyjekla.
"Což se nechcete vdávat?"
"Nezříkám se… ale takhle? Vždyť je to sázka do loterie."
"Milá slečno," usmál se šéf, "každé manželství je sázkou do loterie. Je zde sice risiko, uznávám, ale není tak veliké, jak se zdá. A konečně, za milion lze už jakési risiko strpět, nemyslíte?"
Musila továrníkovi přiznat pravdu. Vždyť četla už o tolika případech manželství, která začala ve vroucím víru lásky a zakrátko skončila v ledovém chladu rozvodu, často ještě hůře. Nejen romány a povídky, ale i rubriky ze soudní síně se jimi hemží. A vždyť je bezpočet důkazů, že kapitál je vlastně základem, ne-li manželského štěstí, tedy aspoň klidu. Peníze budou a zůstanou její. Bude si moci dopřát jistého blahobytu. A bude-li muž protiva, dovede si už zařídit odloučený život. Konečně, rozvod je dnes tak lehký. Co ji naopak čeká v dalším životě? Bezprostředně bída, hlad, neboť její úspory jsou už na dně. Uchytí-li se někde, bude se tlouci po kancelářích a bojovat proti dotěrnostem ředitelů, přednostů a šéfů. Ubrání se, ale - octne se zase na dlažbě. Ach, má už zkušenosti. A láska? Nepoznala dosud toho citu. A mnozí tvrdí, že sňatek bez lásky je nejtrvanlivější. Stačí, není-li odporu, je-li vzájemné kamarádství. Bohatství je jistě nejmocnější spojkou. A zde se jí nabízí milion! Milion! Krindapána!
"Přijímám," řekla rozhodnuta.
* * *
Žila jako v pohádce. Půl roku jí uplynulo jako v čarovném snu. Ohromné plakáty hlásaly dnešní slosování a všecky noviny domácí i zahraniční přinesly reprodukci její fotografie.
Pod přísným dozorem dvanáctičlenné komise byla zjištěna výhra na číslo 1,462,777. Prvá polovička čísla jí neříkala ničeho, zato ty tři sedmičky jako by se na ni usmívaly…
Nemohla však vědět, z kterého dílu světa se výherce přihlásí. Pražák to není. V jejím seznamu tohoto čísla nebylo. Továrník zařídil, že vyhrávající číslo bylo oznámeno v rozhlase. A teď už třetí den čekala se zimničným rozechvěním na sedmou hodinu večerní, kdy měl rozhlas oznámit, přihlásil-li se vítěz…
Jako obvykle zasedli k večeři a jako vždy ozvalo se z přijímače zase: "Haló! Praha - Brno… politické zprávy… hospodářský referát… a pojednou: San Francisko hlásí přes New York a Londýn, že výhercem v soutěži známé firmy Moderna je pan Charley Wade, šestapadesátiletý vdovec, dozorce na ranchi XI v Berkeley. Pan Wade se vydal již na cestu do Prahy."
Strašné ticho zavalilo je jako lavina.
"Ach, to je trochu…" ozval se konečně hostitel.
"To je víc než trochu, milý Tondo," vpadl zuřivě jeho bratr. "To je neštěstí pro mne! Koukej, vždyť já mám jen o jednotku vyšší číslo na svém lose! Mizerná osmička místo záludné sedmičky a vzalo mně to všecku naději, okradlo mne o radost, blaho života. Hrom do chlapa! Kéž by někde srazil vaz! Pak bych podle předpisu soutěže se stal nástupcem. Mně taky nezbylo dosud času na lásku. V tom máme se Zdeňkou stejný osud," žaloval Karel, protíraje náhle zarosené oči.
Jídelna se s ní zatočila! Ach, vždyť ona také… už několik měsíců… Vzlykla zoufale a vyběhla ze dveří. Klesla na pohovku ve svém salonku, křečovitě štkajíc. Jak krutě ji vytrestal osud, s nímž si chtěla zahrát! Během toho půl roku poznala dokonale vzácný charakter Karlův, ukrytý pod zdánlivou drsností, ve které však poznala bodrou, vzácnou duši. Můj Bože, ano, miluje ho!
Co teď?! Odmítnout? Ne! Nikdy nezruší své slovo! Nikdy by nezklamala továrníka a jeho choť, která jí byla víc než přítelkyní. Splní svou povinnost! Vezme si toho dědka! Ostatně, snad je to hodný člověk. Uvidí ho za čtrnáct dní. Ale jaký bude její život tam, v amerických stepích po boku starce…?!
Pocítila něčí ruku na svém rameni.
"Neplač, Zdeničko," slyšela útěšlivý hlas šéfovy choti, "ještě nejsi vdána. Dáme ten milion tomu dědkovi! Američané jsou praktičtí. Jsem jista, že ten člověk shrábne milion, řekne all right a pojechá zpátky. Koupí si farmu a bude se smát. A my se budeme smát taky! Budeš mou švagrovou, holčičko! Závod vyzískal zdařilou propagací až dosud čtyřnásobně. Objednávky se jen hrnou a to bylo vlastně účelem celé té akce, která je sice z obchodního stanoviska správná, ale s hlediska citového a mravního nepřípustná. Tak neplač už, děvuško, nezoufej! Toník tě nevydá! Vždyť co by s tebou takový děda dělal? Nu, že jo? Už se směješ. Tak jen si přepudruj tvářičky a přijď k večeři. Čekáme na tebe. Nebo mám pro tebe poslat Karla?"

* * *
Čtrnáct příštích dnů a skoro stejný počet probdělých nocí jevilo svůj účinek na Zdeňce povážlivě. Chřadla tělesně i duševně. Černá tma zoufalství, prošlehávaná oslnivými blesky naděje, působí vždy hůře, nežli sebekrutější, ale jednotvárný žal. Na takový stav si člověk spíše zvykne…
Konečně ji jednoho jitra zavolali do salonu. Ach, ano! Nemusili jí ho ani představovat! Právě tak ho vídala ve svém nejhroznějším snění: silného chlapa s býčí šíjí, prošedivělými, hustými pačesy nad nízkým, gorilím čelem, se žraločím pohledem vodově šedých očí…
"Chrmmm," zachrul, měře ji a hodnotě, jak byl zvyklý na farmě hodnotit krávy. A pak chrlil ten netvor ze svých tabák žvýkajících úst slova, kterým nerozuměla. Neuměla anglicky. Ale z posuňků a rozčilení obou mužů vyrozuměla, že je - ztracena…!
A konečně se chlap zvedl, uhodil do stolu svou pěstí, s kterou jistě na ranchi porážel dobytek a zařval cosi, nad čím

továrník odevzdaně pokrčil rameny.
Ach, ano! Ztracena je!
A pak vyšel šťastný vítěz ze salonu.
"Co je, Tony?" vyrazila jeho choť chraptivě z hrdla.
"Jde na úřad… obstarat… svatbu. Ne! Nesmí se to stát! Je to hrozný surovec! Podlý, bezcitný chlap! Nabízel jsem mu kromě toho milionu veliké odstupné. Nechce ani slyšet. Trvá na celé výhře! Chce prý mladou ženu! Pranic mu nevadí, že Zdeňka nezná slovo anglicky. Však prý se naučí mluvit a konečně, jaké prý hovory, řekl cynicky. Odjeďte ihned, Zdeňko! Melča vás doprovodí zatím k tetě do Plzně. A já si to zde s ním už vyřídím. Ať se soudí! Obětuji na to třeba…"
"Ne, pane továrníku," vpadla zápasíc s mdlobou, "dostojím svému závazku."
"Dítě, nemučte mne!" vykřikl bolestně.
V tom zalehl do salonu otevřeným oknem s ulice zmatený křik. Továrník přiskočil k oknu.
"Nějaké neštěstí se stalo," sděloval. "Auto kohosi přejelo. Ach, to je… ano… Wade!"

"Lebku má rozdrcenou…! Je mrtev…!" - neslo se k nim s ulice. "Šofér je nevinen, pane strážníku! Viděli jsme…! Ten pán šel přes jízdní dráhu jako slepý a hluchý, volali jsme na něho, nedbal… jistě nějaký venkovan…"
Dva měsíce léčila Zdeňka v sanatoři své porouchané nervy. Dnes už je chlapík. Tráví líbánky na Riviéře se svým Karlem. Pochybujete-li o pravdivosti této povídky, zajeďte si na ni. Potvrdí vám všecko do posledního písmene."
* * *
V hloučku hochů u táborového ohně vznikla jakási rozepře.
"Nehádejte se, kluci," bylo slyšet Jardu. "Ať nás rozsoudí pan kapitán."
"Copak máte?" hlásil se ochotně za soudce bývalý kapitán obchodní lodi Kosatka, který nyní užíval již zaslouženého odpočinku.
"Přou se o to, co je to vlastně ambra. Já tvrdím, že je to výměšek vorvaně a tuhle Ota…"
"Máš pravdu, Jardo. Ostatně: víte vůbec, co je to vorvaň? Možná, že jste na to právě ‚nebyli ve škole'. Nu, pro všecky případy si o něm povíme."
Hoši se seskupili kolem kapitána a ztichli jako pěna čekali na jeho povídku. Znali ho jako skvělého, jadrného vypravěče.
Starý mořský vlk spustil:
"Vorvaň čili kašelot je největší mořský ssavec. Dosahuje i přes 25 metrů délky a objem hrudi činí 12 metrů. Hlava je 7 metrů dlouhá a přes 3 metry vysoká. V hořejší čelisti nemá zubů, ale v dolejší jsou četné ostré zuby přes 30 cm dlouhé. Živí se hlavně rybami a hravě zdolá žraloka. Žije ve všech mořích, pravidelně v hejnech. Zřídka se staré kusy objeví osaměle. Kromě tuku a zubů, které jsou cennější než slonovina, poskytuje dvě zvláštní látky: cetaceum čili spermacet, tuk z ohromné dutiny čelních kostí, podobný bílému, průsvitnému vosku, jehož jediný vorvaň dává až 2800 kg. Dělají se z něho mýdla a masti. Říká se mu lidově vorvanina a je velmi drahý. Dále ambru, která je - šedá, bělavá, podobná pryskyřici a silně voní. Kilo ambry stojí celé jmění. Některý vorvaň jí dává 100 kg i více. Cena vorvaně je značně vyšší nežli velryby.
Lov na tyto obry, kteří se loví jako velryby, je nesmírně nebezpečný, neboť se umějí velmi vydatně bránit ocasem i hlavou.
Tak, teď už víte, s jakými zvířátky se chceme pustit do zápasu. Kdo nemá dosti odvahy, ať to řekne včas. Že se nebojíte? Nuže dobře.
"Kapitáne, hlásím nástup mužstva!"
"Pozor! Plavčíci k lanům! Vzhůru na ráhna! Spustit plachty! Napnout a připevnit!" velí kapitán. "Kormidelníku, vpřed!"
Bárka majestátně pluje z přístavu…
Veliký, oranžový kotouč měsíčního úplňku vyplul nad obzor nekonečného oceánu, jenž jako by dýchal v pravidelném dmutí vln. Velebné ticho je rušeno pouze pravidelným šumotem vody, která se tříští o lodní bok a sténavým skřípotem ráhen, s nichž visí v bezvětří nehybně těžké plachty. Pojednou se ozve shůry:
"Vorvaň v dohledu! Tři čárky (čárka je míra, užívaná v námořnictví) vlevo od přídě!" hlásí hlídka ze stožárního koše.
Stručný povel kapitánův, řinčení řetězů a za několik okamžiků houpá se už pět člunů na hladině u boku bárky. V jednom člunu stojí na přídi harpunář, velitel výpravy, za ním na třech sedadlech třímají lodníci mohutná vesla a vzadu je kormidelník.
Až na harpunáře jsou stejně obsazeny ostatní čluny. Místo harpunářů sedí však na přídi odborní střelci s těžkými puškami.
"Vpřed!" ozve se tichý rozkaz a loďky odrazí od bárky.
Neslyšně, ale rychle plují k černému tělesu, které se rýsuje jako úskalí na světélkující hladině. Ale vtom vytryskne z tupě do vody spadajícího konce tělesa šedý sloup páry a do ticha třeskne jako výbuch mohutné hu-f-f!
"Máme štěstí, že jsme padli na samotáře," bručí si harpunář. "Ale přece budeme mít těžký boj. Je to obrovské zvíře. Stůj!" velel.
Lodice se zastavily asi dvacet metrů od odpočívajícího netvora. Pouze střední loďka s harpunářem se zvolna, neslyšně jako přízrak šine blíže. Deset metrů od vorvaně veslaři ustali. Mocný rozmach muže na přídi a vržená harpuna se hluboko zabořila do černého těla. Současně zaburácela z ostatních člunů salva a čtyři výbušné náboje zasáhly svůj cíl.
V nejbližším okamžiku letěly čtyři čluny zpět, aby se dostaly z vlnobití, které raněný netvor způsobil svým ocasem, jenž se vymrštil do výše a udeřil na vodu s takovou silou, že se ozvala rána jako dělový výstřel.
Jen harpunářův člun se nehnul z místa, ačkoliv byl divoce zmítán vlnami. Obrovské tělo netvora zmizelo pod vodou, rychle se potápějíc.

"Čtyři sta metrů," odhadoval harpunář hloubku, do které se ponořil vorvaň. "Musí už brzo nahoru."
A nemýlil se. Hřídel ustal v otáčení a lodník rychle navijel rozvinuté lano. Zatím se přiblížily ostatní čluny. Konečně se opodál vynořila balvanovitá hlava a v rychlém tempu burácely výdechy raněného zvířete. Zahřměla nová salva, po které se nesmírné tělo vorvaně takřka vymrštilo nad vodu a zase klesalo do hloubky.
Tu se však stav harpunářského člunu utvářel povážlivě: netvor ustal v klesání do hloubky a plul úžasnou rychlostí, vleka za sebou člun, jehož lano bylo napjato jako struna. Povolit nebylo možno, protože lano bylo u konce. Přetnout? To nikdy harpunář neudělá. Spíše zahyne. A zdálo se, že to tak skončí s celou posádkou, neboť příď člunu, tažená do hlubiny, byla tak nakloněna, že při veliké rychlosti plavby lodice nabírala vodu…
A pojednou zmizel člun pod hladinou. Všichni však byli dobří plavci a snad se ani neoctli poprvé v takovém stavu. Právě když se přehoupli do pomocných člunů, které jim připluly vstříc, objevil se netvor na hladině, asi o padesát metrů dál. Jeho výdechy zněly trhaně, chroptivě a místo bělavé páry tryskal do výše sloup krve.
Poněvadž však lano od prvé harpuny zmizelo s potopenou loďkou, bylo třeba vorvaně znovu upoutat. "Vpřed!" velel harpunář a loďka vyrazila k dokonávajícímu obru.
Nové kopí se zabořilo do jeho těla. Ale tu netvor v posledním napnutí svých sil zvedl nad hladinu balvanovitou hlavu, zakroužil a - zaútočil na krajní člun. Posádka viděla, že neunikne s loďkou, kterou musí obětovat, má-li zachránit své životy. Bez otálení skočili všichni do moře a plavali k sousednímu člunu. Za sebou slyšeli praskot drceného dřeva…
Po půl hodině bylo obrovské tělo mrtvého vorvaně připoutáno ocelovými lany k boku bárky. Noc a den trvalo, než byl z těla ostrými rýči vyjmut tuk, sekyrami a pilami odříznuta zubatá dolní čelist, dobyt spermacet a ambra a vše pak uloženo do sudů a beden ve skladišti bárky. Ostatní bylo spuštěno do hlubiny na pospas žralokům a jiným mořským tvorům.
Prožili jste se mnou lov na vorvaně. Vidíte, že k němu bylo třeba hodně statečnosti a hrdinství. Podobně je tomu s lovem velryb. O těchto obrech moře si povíme příště."
* * *
Tohle bylo něco pro dobrodružnou chlapeckou duši.
"Já chci být námořníkem!" vykřikl kterýsi z nejmladších.
"Mě zajímá víc geologie, horniny," přiznal druhý svou zálibu. "Budu studovat, abych se stal báňským inženýrem."
"Chvalitebný úmysl," pochválil ho inženýr kladenských uhelných dolů Praný. "A víš co, mladý muži? Sestoupíme spolu do černého jícnu vyhaslé sopky
Kráterem pod zemskou kůru.
Chceš? Máš odvahu?"
"Ano!" řekl klučina bez otálení.
"Máš pravdu. Neboj se! Jdu-li s tebou, nic se ti nestane."
A inženýr začal vážně:
"Chladný, hrobový dech nám vane vstříc. Jako by kostlivec chřestil svými vyschlými kostmi, s takovým zvukem sype se pod našima nohama špinavě bílá a zažloutlá pemza, sklovitý obsidian a jiné zbytky vychladlé, ztuhlé lávy, naráží na skalní výčnělky a mizí v tajemné tmě propasti…
Opatrně sešplháme se skalní stěny. Hu! Věru, není to zde vlídné, v tom temnu, s černou, nedozírnou propastí pod nohama. Posvítíme si. Elektrické světlo podivně působí, ozařujíc tisíce roků mrtvé nitro živelného vředu zeměkoule. Po příkrém svahu sestupujeme do hloubky. Jsme v ohromném kotli, po jehož bocích šklebí se na nás tajemné díry a rozsedliny chodeb a tunelů, sopouchů (sopouch - komínovitá chodba) a komínů, z nichž některé jsou poněkud zjasněny paprskem denního světla. A zdola rozevírá se na nás hladově obrovská tlama, jejíž dásně tvoří rudá láva a trsy zažloutlé pemzy a sklovitého, jakoby slizského obsidianu činí dokonalou představu vykotlaných, vyceněných zubů. My se však nelekáme. Odvážně vkročíme do těchto strašlivých čelistí a spouštíme se níže.
Níž… stále níže… Pozor! Stát! Světlo naší elektrické svítilny zrcadlí se v tušově černé hladině jezera. Voda je čistá, čirá, ale chutná hořce a páchne sírou. Hladina leží tak ztuhle, že se podobá černému lesklému mramoru. Měříme hloubku olovnicí: nestačí nám provázek, ačkoliv je ho několik set metrů…
Hle! Tu je jakýsi tunel. Vejdeme. Kráčíme chodbou, s jejíž klenby visí podivné rampouchy jakési spečené hmoty. Urazíme sekyrou hrot. Je neobyčejně těžký. Asi je to sloučenina, slitina kovů. Prozkoumáme ji, až se vrátíme domů. A zde, ve stěně, se cosi třpytí:
Ach, jaká krása! Krystaly ametystů a zde - valounky chalcedonu, červeného karneolu, černého onyxu, hnědého sardonyxu, zeleného chrysoprasu… Celá ložiska polodrahokamů.
A zase sestupujeme po svahu do labyrintu chodeb a dómů… Teplota stoupá. Je zde dusno. Avšak dále! - Níž! - Ještě níže!…
Odkudsi, z tajemné tmy tunelu září matně několik bodů příšerným, namodralým svitem jako oči záhadných netvorů. Vlasy se nám ježí hrůzou… zbytečně: to uran světélkuje svým bohatým obsahem radia…
Jak jsme hluboko? Snad dva či tři tisíce metrů. Příliš málo, abychom se dostali na hranici zemské kůry. Musili bychom ještě víc než třicetkrát tak hluboko. Zemská kůra sahá do hloubky sto kilometrů, tedy sto tisíc metrů. Pak je polotekutá vrstva, tak zvané magma. Nitro země je žhavé, o čemž svědčí přibývání teploty do hloubky, horká vřídla, sopky a jiné úkazy přírodní. Žhavé zemské jádro je obaleno vrstvou, jejíž tloušťka se včetně polotekuté magmy odhaduje na 1500 kilometrů.
Zemská kůra obsahuje přerozmanité prvky a její stáří se odhaduje podle množství radia, radiového olova, helia (lehký plyn, nehořlavý, je ve vzduchu i v zemi) a kamenného uhlí na 340 milionů let. Podle vrstev prahorních však na 1 640 milionů let. To je trošku velký rozdíl, pravda-li?
Inu, když ta naše Země není nikde zapsána v matrice a tak se to nedá zjistit.

A poněvadž sto kilometrů jít pěšky a ještě k tomu krkolomnou cestou je pro nás daleko, vrátíme se zpátky. Ty polodrahokamy si ovšem vezmeme s sebou - na památku."
* * *
"Zítra je neděle. Copak ti mám upéci, táto?" padla do poetické nálady prosaická otázka paní radové.
"Vepřovou s knedlíkem a zelím," zvolil bez rozpaků pan rada své oblíbené jídlo.
"Zelí," ošklíbl se jejich synek.
"Jen si nevybírej," napomenula ho maminka.
"Tobě zelí nejede, viď?" usmál se na hocha pan řídící "Kdybys byl Honza, nedivil bych se."
"Proč Honza?"
"Inu, na to musím odpovědět povídkou
O strašidelném zelí."
"Chachachá! Strašidelné zelí!"
"Jen se nesmějte, hoši! Je to příšerná historie. A pravdivá. Tvrdím to docela vážně. Vyprávěl mně ji žák, který ten případ sám prožil. A zaručuji se zcela vážně, že nelhal. Ostatně nakonec se všichni přesvědčíte. Vypovím doslova, jak vyprávěl:
Bylo to takhle po prázdninách. Sluníčko ještě hřálo, ale voda v našem potoce už chladla. To však nám, klukům, nevadilo, abychom se ještě naposled nevykoupali. A skutečně jsem se také koupal toho roku naposled. Téhož večera mně bylo jaksi podivně; hned horko, hned zima… ani jsem nemlsal v síňce z kádě kyselé zelí, které bylo mou oblíbenou pochoutkou. Neměl jsem na ně chuť. A v noci…
Octl jsem se pojednou na poli. Kolem mne se prostíral nekonečný lán zelí. Kolem dokola u mých nohou a do dálky, až kam jsem dohlédl, samé zelné hlávky. A vtom, kde se vzal, tu se vzal, stojí vedle mne - náš pan učitel.
"Honzíku," povídá hrobovým hlasem, "ty začínáš lajdačit hned na začátku školního roku. Tvůj úkol z mluvnice je hrozný. Napsals tam zelý s tvrdým ý. Tak aby sis zapamatoval, že zelí se píše s měkkým í…"
Švihl mě rákoskou přes zadeček a - jézuskote! Nohy se mně zabořily do země, tělo se scvrklo, ruce změnily v listy a hlava naopak nabubřela tak, že byla skoro jako ten soudek v naší síňce, ve kterém kvasilo naložené zelí…
Pan učitel zmizel jako duch. A tu jsem cítil, jak mně po scvrklém tělíčku leze slimák, tak veliký, že svým slizkým, studeným břichem pokryl celé mé tělo od spoda až ke krku. Třásl jsem se ošklivostí a zimou, ačkoliv mně ohromná hlava hořela v žáru slunečního úpalu. To nebylo všecko:
Po zádech šplhaly jedna za druhou modrozelené housenky, které se hltavě daly do mých bezmocných, v listy začarovaných rukou. V hrozné bolesti jsem cítil, jak rozžírají kůži, maso… V krátké chvíli zmizely mé prsty a z rukou i paží čněly ztrnule jen ohlodané kosti… A pak se daly housenky do mé hlavy. Žraly mé velkolepé ušní boltce, jejichž velikosti se obdivovali všichni spolužáci, nos, tváře, všecko…
Řval jsem, ječel, vřískal, ale všecko marno. Můj hlas se jaksi dusil v hrdle. Sám jsem ho neslyšel. A jako na posměch mým mukám obletovaly mne roje bělásků, usedaly na mou trýzněnou hlavu.
Slunce zapadlo a vyšel měsíc. A tu, v jeho zsinalé záři jsem spatřil něco úžasného: zelné hlávky kolem mne oživly. Změnily se v - lidské hlavy! Poznal jsem Frantu Vonáska, Pepíka Tidlifaje, Tondu Zrzavýho a jiné kamarády. Dokonce i Anda Šmudlíková zde byla. Vyloženě společnost, která vynikala v neznalosti mluvnice, počtů a jiných věd, jejichž učení žákům nevoní. „A, vida, Honza už je tady taky," vítali mě se škodolibým chechtotem.
"Už mě nebude buchcovat a tahat za vlasy," vykvikla jízlivě Anda. „Pracky má sežrané," dodala vítězně.
"Zřídily tě pěkně ty housenky, Honzo," šklebil se Franta.
"Ale těch jeho krásných uší je škoda. To byl požitek, když jsme ho za ně tahali. A jak s nimi dovedl zapráskat," litoval potměšile Tonda. "Jakápak škoda?" ozval se Pepík. "Ráno nás sklidí. Povídal Škudlina, že už má připravenou krouhačku."
Škudlina! Sedlák Škudlina, kterému jsme v létě chodili na lusky! Krindapána! Ten nebude mít s námi smilování. Rozstrouhá nás na nudle!
Zachvátil mne takový děs, že jsem… já nevím, jak se to vlastně stalo. Rozhodně jsem však musil vyvinout obří sílu. Podařilo se mi vytrhnout nohy ze země a - pojednou všecko zmizelo. A pak jsem užasle boulil oči na tatínka, maminku a pana doktora, kteří stáli u mé postele. Slyšel jsem radostné: "Už je mu dobře!" Hltavě jsem vypil mléko se sladkou, mandlovou příchutí a - usnul. A tu jsem se koupal, ale ve svém vlastním potu.
Od té doby mne nikdo po prázdninách nedostal do potoka. Druhý zánět plic bych nechtěl prožít.
A ještě něco mi zbylo z té hrůzy: nepřekonatelný odpor k zelí. Nejsem přece lidožrout, abych jedl - své kamarády."
* * *
"Tak to slyšíš, maminko. A já mám jíst své kamarády!" "Ty je jíst nebudeš, poněvadž nejsi Honza," přesvědčil synka pan řídící.

V.
Zatím se setmělo. Na východě vykoukl nad lesní hřeben měsíční úplněk a zvolna, jako veliký lampión, stoupal do výše. Kdesi v lese zakvílel sýček a zahoukala sova.
"Mami, co je to tamhle!" šeptal desítiletý Toník, ukazuje k říčce.
"Snad se nebojíš?"
"N-ne, ale…"
"Máš strach. Páry stoupají z řeky a plazí se - ale je to zajímavé, jaké podivné útvary se dělají. Jen pohleďte, tamhle se to podobá vysokánské postavě, která se svíjí a mává pažemi. Tam zase jako by plul ve vzduchu křídlatý ještěr, pohádkový drak."

"Napadá mě příběh, který jsem zažil," nabídl se oblíbený vypravěč pan lékárník Batka, "totiž, jak jsem potkal Strašidla pod Zvířeticemi.
Počkejte, hoši, neošklíbejte se! Nedejte se plésti názvem. Pozorně si vyslechněte tento pravdivý můj vlastní příběh a pak teprve posuďte. Potvrdí vám, že opravdu - je mnoho věcí pod sluncem…
Ano, je mnoho věcí pod sluncem!
Mladá Boleslav je skutečně krásné město. A ještě krásnější, romantičtější je okolí, zejména povodí Jizery, jejíž dumné tůně od města až daleko na sever družně provází pečlivě ošetřovaná silnice.
Toto údolí od Mladé Boleslavi až téměř k Debři jasně dokazuje, že nynější Jizera se svými hlubokými, tajemně temnými tůněmi, protínajícími zelený koberec lučin, je jen zbylým potůčkem pravěkého veletoku, jenž se tu kdysi v šíři sta a hloubce několika desítek metrů valil, místy se šíře v rozlehlá jezera. Dokazují to strmé, kolmé, místy převislé skály, zřejmé navrstveniny, jakoby naskládané plotny; či snad jsou to znaky, jak hladina veletoku od věků k věkům pozvolna opadávala?
Pravý břeh Jizery lemují vysoké, příkré stráně. Na temeni tkví hrozivě nakloněná, mohutná věž, zvaná Putna, mimo trosky hradeb jediný zbytek kdysi pevného hradu Michalovic a o několik kilometrů dále na strmém skalním ostrohu, porostlém vzrostlými akáty a houštím křovin, malebné zříceniny kdysi rozsáhlého hradu Zvířetic, jejichž pán Zdislav byl mistrem učení pražského a přítelem Husovým a jeho bratr Heřman spolubojovníkem krále Jiřího z Poděbrad.
V tomto místě silnice odbočuje od Jizery, ale setká se s ní opět u Debře. Pěší chodec, aby si uspořil zacházku, sestoupí tu se silničního valu a nadejde si pěšinkou přes rozsáhlou louku.
Pak už dojde k Debři a za hodinu do Bakova - a tak dále. Nechci psáti cestopis. Beztak trochu dlouhý úvod, ale byl nutný. Čtenář by si ho měl dobře zapamatovat. Kdo ho přeskočil, bude ho postrádat v dalším ději.
Teď se konečně mohu pustit do věcného líčení tohoto hrůzného příběhu:
Bylo mi devatenáct let, když jsem maturoval v Praze.
Strýc, lesník v Mladé Boleslavi, mne pozval na prázdniny. To se ví, že jsem se nerozmýšlel a téhož dne večer s nepříliš těžkým kufříkem jsem vsedl do osobního vlaku.
Minulou noc jsem probděl na abiturientském věnečku a ve dne nebylo kdy, abych si spánek vynahradil. To víte: loučení s kamarády a zvlášť - proč bych se nepřiznal - s Emičkou… krátce: byl jsem dosti ‚uondán'. Není tedy divu, že se mi klížily oči. Byl jsem sám v malém kupátku; jednotvárný rytmus vlaku; houstnoucí šero večera po parném letním dnu; spleť vzpomínek na maturitní trápení, věneček, z něhož mi dosud v uších zněly melodie a slasti tance, blahé vědomí ‚dospělosti' - vždyť to mám ve vysvědčení černé na bílém - loučení s Emičkou… eh, jak se to zpívalo:
… to ti povídám, to ti povídám,
studenta nemiluj,
to ti povídám, to ti povídám,
student je lhář…
"Jízdenku, prosím," zacloumala mnou nešetrně těžká ruka.
"Kdy budeme v Boleslavi?" táži se.
"Po půlnoci."
"Prosím vás, pane průvodčí, rád bych si zdřímł."
"Můžete, jste tu sám."
"To je právě, co… jakpak, zaspím-li?"
Pokrčil rameny, ale pohlédl na mne tak výmluvně, že říkám: "Prosím vás, vzbuďte mne," a vtisknu mu do dlaně dvě koruny.
Musíte vědět, že tenkrát dvě koruny byl kapitál, za který jste koupili osm litrů smíchovského ležáku.
"Bez starosti, mladý pane. Před Boleslaví vás vzbudím. A pojedete celou cestu sám jako hrabě."
Usnul jsem jako dudek, ačkoli to přirovnání je podivné.
* * *
V bezedné hlubině spánku slyším dotíravý hlas: "Bakov! Bakov!"
Otevřu oči. Ticho jako v hrobě. Co… kde to… aha! Ve vlaku. Jedu do…
"Bakov! Bakov!"
Cože? Bakov? Ba… Vždyť přece Bakov je za Boleslaví. Vyskočil jsem a srazil okno:
"Kde to jsme?" zavolal jsem na průvodčího u vlaku.
"Bakov! Volám už po desáté!"
"Hrom aby!" popadl jsem kufřík a vylítl z vozu v poslední chvíli, kdy vlak se už pohnul na další pouť.
Skutečně: stál jsem na peróně bakovského nádraží.
"Měl bych vás pokutovat!" volal na mne zlostně rozespalý úředník pro můj opožděný výpad z vozu.
"Proč mě ten trulant nevzbudil?" láteřil jsem. "Dal jsem mu zlatník a teď…"
"Jaký trulant? Průvodčí? Urážka úřední osoby. Zlatník? Úplatek. Vzbudit? Vlak nemá spací vůz. Kam jste jel? Ukažte lístek! Do Boleslavi. Zaplatíte pokutu. Do kanceláře!"
Aby tě! Mám v kapse dva šestáky. Protokoly… trestní oznámení…
"Prosím vás, pane přednosto" - povýšil jsem chytře mladého úředníka a vyzpovídal se mu. "Mohl bych tu někde přespat do rána?"
"V čekárně ani nikde jinde v nádražní budově vám dovolit nesmím," vrtěl hlavou, "přednosta je příliš komisní. A tohle byl poslední vlak. Teď všecko zavíráme a do pěti hodin ráno zde všecko spí," uváděl důvody. "Stanice je samota. Do Bakova je hezký kousek cesty a do Debře ještě dál. Ostatně byste ani tam nocleh nedostal, zvlášť nyní, kdy už minula půlnoc.

Leda byste šel do Mnichova Hradiště. Ale to je dobré dvě hodiny, stejně daleko jako do Boleslavi, kam jste vlastně cestoval. Nu, žádné neštěstí. Jak vidím, kufřík není příliš těžký, je krásná noc, teplá a tichá, měsíc v úplňku, světlo jako ve dne. Bude to tedy hezká procházka. Znáte cestu?"
"Nikdy jsem tu nebyl."
"Nemůžete zbloudit: stále po silnici," mávl rukou. "Jen za Debří se držte Jizery. Chodníkem přes louku si značně nadejdete a pod Zvířeticemi vystoupíte opět na silnici, která vás pak dovede až do Boleslavi. Nazdar a šťastnou cestu," podal mně ruku.
Čile jsem vykročil. Podle rady jsem odbočil se silnice na pěšinu, jež se vinula těsně podél břehu.
Noc byla skutečně pohádkově krásná. Hluboké tůně Jizery, černé a tajemné, vydechovaly v hlubokém spánku svou příznačnou vůni prohřáté vody, bujícího rákosí a puškvorce; v nehybné, mrtvolně ztuhlé hladině, jako v nesmírné hlubině zrcadlil se žlutý kotouč měsíčního úplňku.
Ticho, velebný klid vládl nad údolím, jež jako by na všech stranách bylo uzavřeno: přede mnou, kam jsem kráčel, vysoká stráň, od jejíž temné zeleně se na temeni jaksi svítivě a ostrými rysy odrážely zříceniny Zvířetic. Stráně obloukovitě doprava obepínaly údolí až tam, odkud jsem nyní přišel, kde jen úzký průsmyk dělil pokračování hřebenu za druhým břehem řeky, nad nějž vyčnívaly střechy budov a vysoký tovární komín. Ano, tam jsou Kosmonosy…
Odkudsi z polí či z louky ozval se chroptivým zpěvem samotářský chřástal… a teď od zřícenin žalostně zavolal sýček, jemuž odpověděla strašidelným houkáním sova…
Tyto nelibé zvuky vpadly do idylického ticha tak rušivě, že jsem ulekaně stanul, když se nad hladinu vymrštila pořádná ryba.
No no, snad se…
… nežli zvíš, jsem tobě blíž,
má milá, snad se nebojíš…
napadl mě verš Erbenovy básně.
Přes polovici louky jsem už měl za sebou a rozeznával jsem už lem bílých patníků, vroubících silniční val.
"Chachacha! Á-ááá - chachacha - chyji - ú - úúú -"
Stanul jsem jako sloup.
Co to bylo? To nebyla sova. Pes? To nebyl štěkot ani vytí psa. Vlci tu přece nejsou. To byly lidské zvuky. Ale…
"Ú-húhúhú - chachacha - chá!"
Příšerné zvuky bodaly mě v sluch, do mozku; pačlivý mráz lil se mi po páteři a vnikal až do morku kostí…
Ne! To nejsou lidské zvuky! Žádný člověk, ba ani zvíře, nedovede ze sebe vydat tak strašlivé skřeky, démonické vytí a štěkavý, křečovitý chechtot! Takového ryku je schopen jen satan sám!
Co je to, proboha? A odkud zní? Nelze ani říci. Točí se to zde v tom údolí s mnohonásobnou ozvěnou… Vrátit se? Kdo ví, nepadnu-li právě do toho… Vpřed! Vyrazil jsem.
Běžel jsem několik vteřin za hrobového ticha.
Byl jsem už jen asi sto kroků od silničního valu, když se smích a jekot rozlehly opět. A nyní ještě silněji, pronikavěji, drásavěji!
Stanul jsem udýchán, uhnán - a teď:
Vlasy se mi zježily a zmražen hrůzou jsem nebyl schopen pohybu… ne! To není klam, ty bílé postavy, v dlouhých, bílých rubáších, v reji tam, na balvanu a kolem něho, či snad letící vzduchem?
Dvě… tři… čtyři, ano, čtyři jsou, ačli jich celé roje nejsou v těch akátových houštinách… Teď jedna ta příšera se vyhoupla nebo se snesla na balvan a… co to dělá? Čímsi smýká po skále… jiskry srší pod rukou… příznačný skřípavý zvuk… brousí! Brousí na balvanu velký nůž, dýku nebo meč!
A teď zase chechtot a vytí! Skřeky a jekot! Zoufalý pláč a smích, ďábelský chechtot, pekelné skřeky… A opět rej! Šílený rej, divoká honba…
Pekelné zjevy! Zakleté, ztracené, snad kdysi před věky prokleté duše… strašidla!
Strašidla!
Co teď? Jít dál? Pak musíš přímo k nim, neboť vlevo je Jizera. Zde právě zahýbá a pokračuje dál těsně vedle silnice. A v tom náhlém ohbí je vysoký, podemletý břeh s balvanem, daleko nad vodu vydmutým. Tam je jistě velká hloubka a víry. A vždyť ani řádně plavat neumíš. A v šatech a s kufrem… Vůbec nesmysl! Co by ti prospěl druhý břeh? Totéž jako běžet zpátky. Zloduchu není nic překážkou. Přeletí přes vodu, letem tě dohoní, dostihne! Jak chceš utéci strašidlům?
Strašidla!
Ale - k čertu - vzpamatuj se! Přece nejsi děcko, jsi dospělý akademický občan. Jaká strašidla? Nesmysl! Spíš tu v tom houští táboří tlupa cikánů, kteří tu provádějí své divoké reje. Ty rubáše? Teplá noc, koupali se a teď v košilích… Mají cikáni vůbec košile? Ale ty příšerné zvuky? Nu, v noci se zvuk jinak rozléhá.
Eh, hrome! Na mne si nikdo nepřijde s nějakým bububu! Hajdy! Útokem na silniční val! Budu od nich jen několik kroků, ale mám dobré nohy. Zapnu nejvyšší rychlost a natřu to pak po silnici jako jelen. Nejhorší vyběhnout na val. Ale to bude jen okamžik. Alou!
Nikdy nezapomenu na ten běh! Přes dva metry vysoký násyp jsem zdolal snad jedním skokem a pak - letěl jsem po silnici k Boleslavi. Nějakou chvíli jsem slyšel za sebou skřeky a řev, ale to bylo jako ostruhy závodnímu koni. Konečně jekot za mnou slábl, až utichl. Ohlédl jsem se: nic.
Ale tu mne už opustily síly. Klopýtl jsem o vlastní nohu a skulil se na travnatý, kyprým mechem vystlaný drn, na štěstí dosti daleko od kolmé skalní stěny, o kterou bych si byl jistě rozbil lebku. Supěl jsem jako lokomotiva a srdce mně bušilo v hrdle…
Jen co jsem se trochu uklidnil, vyskočil jsem a klopýtal dále. Což kdyby se ta cháska pustila přece za mnou! Cikánské

lůze není co věřit. Aspoň jsem byl nyní už přesvědčen, že to byli cikáni. Strašidla se mi vykouřila z hlavy s denním úsvitem, který se slabě již projevoval.
* * *
Občas se ohlížeje, minul jsem již michalovickou Putnu. Rozbřesklo se. Nad hladinou Jizery se zvedaly ranní mlhy, jejichž čárovité, fantastické útvary pozbyly však v denním světle strašidelnosti.
V dálce jsem před sebou na silnici spatřil tři muže, s pozoruhodným spěchem, chvílemi během, se blížící. Konečně jsem rozeznal: četník a dva muži v tmavomodrých stejnokrojích.
Zastavili mne:
"Odkud jdete?" zeptal se četník udýchaně.
"Z Bakova."
"Neviděl jste někde cestou čtyři muže."
"V bílých rubáších!" vpadl jsem pohotově.
"Ano! Kde? Kde to bylo?"
"Pod Zvířeticemi. Právě, kde odbočuje od silnice Jizera. V houští u silnice. Myslil jsem, že jsou to strašidla. Ale to víte, já…"
"Neudělali vám nic?"
"Jak by se mohli opovážit," hrál jsem si na hrdinu. "Já se neleknu cikánů."
"Děkujte Bohu, mladíku," kýval četník hlavou. "To nebyli cikáni."
"Kdo tedy?"
Ale odpovědi se mi nedostalo. Trojice se už hnala dále k Zvířeticům.
* * *
Pravdu jsem se dověděl druhého dne - z novin: V noci na včerejšek se podařilo čtyřem nebezpečným ošetřovancům uprchnouti z ústavu pro choromyslné v Kosmonosích. Jeden z nich si nevysvětlitelným způsobem opatřil dlouhý kuchyňský nůž. Útěk byl sice téže noci zpozorován, ale šílenci byli zajati teprve ráno a to jen na upozornění jistého mladého muže, který je zpozoroval v akátovém hájku pod Zvířeticemi. Odvážný jinoch ani nevěděl, že jen šťastným osudem unikl jisté smrti, neboť jen zřízenci z ústavu, provázeni četníkem, mohli dopraviti zpátky do ústavu tři nešťastné uprchlíky. Čtvrtý ubožák byl svým šíleným soudruhem v pravém smyslu nožem na kusy rozřezán.
* * *
Tak vidíte, hoši: žádná strašidla.
Ale - je mnoho věcí pod sluncem!"
* * *
"Ano, je mnoho věcí, ale strašidla na nás neplatí!" kasali se hoši.
Zatím už chvíli pozoroval tábor pan nadlesní, stanuv na pokraji lesa, kde vyčkával konce povídky, aby svým příchodem nerušil. Nyní vystoupil a octl se mezi besedníky, jako by byl ze země vyrostl.
"Přicházím vám oplatit návštěvu," zdravil společnost.
"Jste nám vítán!" nabízeli mu lehátko.
"Děkuji, to není pro takového zálesáka, jakým se cítím. Ačkoliv jsem dosti unaven. Číhal jsem totiž na tu škodnou, pane rado."
"A dopadl jste ji?"
" Ovšem."
" Povídejte!"
Avšak nadlesní se obrátil na hlouček hochů:
"Tak vy nevěříte ve strašidla, he?"
"Kdepáák!"
"A ve vodníka?"
"To už teprve ne!" prohlásil Jirka.
"Tak já vám něco povím. Předem však upozorňuji, že každý, kdo by pochyboval o pravdivosti byť jen jediného mého slova, by mne těžce urazil, neboť prohlašuji předem a dávám své čestné slovo, že vše se událo, jak budu vyprávět. Všecko je pravda a nic jiného než čistá pravda. To není žádná pohádka
O vodníkovi,
to je skutečná událost, kterou prožívám už přes týden a dnes jsem ji ukončil.
Tak poslouchejte:
Jak víte, mám ve správě také rybník ‚Velká tůň'! Však hoši ho znají; hrázný je už dvakrát prohnal. Právem. Tam mi, kluci, nelezte! Zde máte koupání dost a dost a bezpečné. Tam je hloubka a místy spodní proudy, poněvadž odtok je podzemní. Mohlo by vás to strhnout a - smrti vaší amen!
Tedy ten rybník, vlastně je to přírodní jezero, které jsem zarybnil, je s jedné strany vrouben příkrou lesnatou strání, s druhé strmou skalou a pak jsou močály, sice ne rozlehlé, ale dost nebezpečné.
U přítoku je stavidlo, které podle potřeby odvádí příval vody do vedlejšího náhonu, nebo zase při nízkém vodním stavu žene vodu na sousední mlýn. Však to znáte.
Už je tomu přes týden, co jsem zjistil, že mi tam kdosi pytlačí. Dokonce jsem i našel sice neodborně pletené, ale přece dostatečné vrše, naličené pod lesním břehem. Ovšem, že jsem tyto pasti zabavil.
A číhal jsem. Ve dne stačil na dozor hrázný, ale ten nic nezpozoroval. Proto jsem si každého večera zašel k rybníku a dlouho do noci číhal, ukryt v lesním mlází. Prvou noc - marně. Druhou jsem měl trochu úspěch, ačkoliv se zvrtl a já pak klel jako pohan.

Bylo to takto:
Bylo už hodně po půlnoci, když slyším jakýsi šustot. Škoda, že jsem s sebou neměl Broka, kterého jsem půjčil hajnému na obchůzku. Valdu a Stopa jsem s sebou nechtěl brát, poněvadž se k takové čekané nehodí a mohli by se zkazit ve svém oboru. Byl jsem tedy sám.
Bylo tma, měsíc byl za mraky, obloha zatažena.
Čekám. Šustot se blížil, že jsem měl pytláka - nepochyboval jsem, že je to on - jen asi deset metrů pod sebou.
Teď! Vytáhl jsem z kapsy baterku a pustil světlo dolů; a volám:
"Stůj, chl…" slovo chlape mně uvázlo v krku. Vždyť to byl nějaký klouček, nejvýš desítiletý, děcko.
A vtom ten klouček - šups! střemhlav do vody a - zmizel. Jen kola ve vodě po něm zbyla. Proboha! Teď jsi to provedl. Ten nezdara jistě leknutím spadl do rybníka a - utopil se. Máš kluka na svědomí. Už jsem svlékl boty a kabát a chtěl skočit za ním, abych ho vytáhl - je tam skoro pět metrů hloubky - když v okraji světelného okruhu vidím hlavu… ten lotřík ploval přes rybník jako ryba.
A byl pryč.
Vrátil jsem se domů s bžundou.
Několik dní byl pokoj. Aspoň jsem myslil. Ale ve skutečnosti změnil ten uličník své lovecké stanoviště. Při měsíčním světle jsem ho dobře zhlédl - na protějším břehu, pod skálou. Než jsem tam doběhl, zmizel a jen vykuchané vnitřnosti z ryb po sobě zanechal. Broka jsem měl tu noc s sebou. Chytil sice stopu, ale pojednou couvl a rozkýchal se, že by se byl strhal; ten darebák byl mazaný: rozsypal za sebou papriku.
Uvažoval jsem: takové lotroviny že by páchal desítiletý kluk? Nemožno.
Dnes jsem šel na čekanou opět. A měl jsem štěstí:
Plížím se k přítoku, když Brok zavětřil a tlumeně zavrčel. Vykouknu opatrně z křoví - a dvacet kroků ode mne sedí na stavidle ten… Abych ho opět tak náhle nevyplašil, volal jsem klidně:
"Nelekej se a seď! Ani se nehni! Tentokrát neutečeš. Skočíš-li do vody, pošlu za tebou psa. Ten ti dá nejprve řádně napít a pak tě vynese na břeh. To máš tak jisté, jako že ti pošlu hrst štětin do kalhot, pohneš-li se."
Mým klidem byl tak ohromen, že seděl jako placka. Klidně se nechal sundat se stavidla. Stál přede mnou jako zmáčený čokl.
Ale pro pět ran z lankasterky, co je to? To není kluk. To je starý tvor. Prošedivělé vlasy, dlouhé až k ramenům, jako mastné žíně lepí se na nízké čelo; oči bez řas a obočí, vyboulené jako žabí; ústa, spíše huba, bez rtů a zubů, široká od ucha k uchu; ruce po kolena; nožky tenké do O - a celé tílko ve vetchých hadrech, nazelenalých, snad vyrudlých.
Mokrý byl jako myš, jak jistě právě vylezl z vody.
"S kým mám to potěšení?" zeptal jsem se jízlivě.
Roztáhl hubu - couvl jsem, aby mne nespokl, a cosi zahuhňal. Co se budu bavit s takovým tvorem.
"Marš!" povelel jsem směrem k cestě do domku hrázného.
Ale skrček projevil chuť skočit do rybníka. Jenže Brok ho popadl za kalhoty a smýkl jím na zem. Přetáhl jsem ho několikrát karabáčem, což ho učinilo povolným. A tak jsem ho dopravil do bezpečí."
"Kam?"
"K hráznému. Zavřel ho do chlívka. Jeho novofundlanďan Neptun ho dobře hlídá. Zítra ráno ho dovede do města k četnictvu."
"Jak jste mohl vodníka takhle snadno…"
"Vodníka?" protáhl lesník udiveně obličej. "Jakého vodníka? Kdo mluvil o vodníkovi?"
"Vy přece. Vždyť jste ho popisoval a… co jiného by mohlo…"
"Ale jdi, jdi, Jirko. Popisoval jsem Bulíčka, jaký skutečně je. Copak neznáš toho trpaslíka ze vsi?"
Teď se osada rozhlaholila smíchem hochů.
"Nezná. Jak by znal, když je tu teprve od včerejška. Ale to se povedlo! Vidíš, Jirko, jak jsi nalítl. A právě tys před chvilkou tvrdil, že ve vodníka nevěříš!"
Nu, dnes mně, zítra tobě…

VEČER

Dědové vzpomínají…
Také letos jsem navštívil sice malé, ale útulné lázně Běloves, abych podrobil své staré tělo generální opravě a osvěžil duši i nervy v roztomilé společnosti, na kterou jsem se již celý rok těšil. Můj příjezd byl ovšem oznámen a proto není divu, že jsem byl partou uvítán s jásotem, sotvaže jsem se objevil na prahu lázeňské restaurace.
Avšak jásot rázem utichl, když jsem se belhal ke stolu, opíraje se o hůl.
"Hele, hele! Copak to? Kuřátka? Ischias?" hrnuly se mi jízlivé i účastné otázky vstříc.
"Úraz!" zarazil jsem další dobírání a srdečně tiskl ruku po řadě starým přátelům, jejichž rozesmáté tváře ihned zvážněly.
"Copak se vám stalo?"
"Jsem obětí vastní opatrnosti," odpověděl jsem zdánlivě si odporujícím rčením. A vida otazníky ve všech tvářích, líčil jsem svůj příběh: "Čekal jsem na tramvaj u Wilsonova nádraží v Praze, odkud se právě vyrojilo množství cestujících. Jak víte, je tam nástupiště pouliční dráhy úzké a vroubené vyšší dlažbou. Přílivem cestujících byl ten úzký pruh hustě naplněn, když konečně přijela tramvaj. Ve zmatku a shonu vystupujících a nastupujících se batolilo asi dvouleté děcko. Vyhýbal jsem se batoleti, ale stále se mi pletlo pod nohy. Ježíši! Kdepak je - Jiříčku! slyším vedle sebe úzkostný ženský hlas. Couvl jsem ochotně, ale vtom se mi noha zvrtla na okraji nástupiště. V kotníku to ruplo, přes páteř až do mozku mě prošlehla tak prudká bolest, že se mi zatmělo v očích. Zachytil jsem se železného kandelábru a… jen neomdlít! Seber se!

Nic to není! Jen namožení…
Tramvaj mi ujela. Počkám na druhou. Do té doby se to uklidní. Neuklidnilo. Naopak, bylo hůř. Nohou jsem se nesměl ani dotknout dlažby. Bylo mně mdlo. Ačkoli bylo chladno, koupal jsem se v potu. Nebudu moci do tramvaje, a i kdyby, nedobelhám se pak od tramvaje domů. Co je vám? všiml si strážník mé zsinalé tváře. Vylíčil jsem mu příběh.
Trestuhodná nedbalost, nechat dítě v takové tlačenici bez dozoru. Objednám vám taxi. Nezbývalo skutečně nic jiného. Bylo to horší než jen podvrknutí: natržené pouzdro kolem kotníku a krevní výron. Poležel jsem si skoro tři týdny. Proto jsem přijel později do Bělovsi."
"Ta žena by zasloužila. Vždyť je takové opomenutí povinné péče o dítě trestné. I ono mohlo přijít k úrazu," řekl správně advokát dr. Konečný.
"V tomto případě ano," souhlasil lékař dr. Cedrych. "Jenže s povinnou péčí je to většinou pochybné. Všichni známe mnoho případů, které dokazují, že snadnější by byla péče o bezpečí nad hejnem vrabců než jediným lidským harantem. Sám bych mohl ze své lékařské prakse uvést řadu případů, z nichž některé skončily smutně."
"Povídejte, doktore!"
"Hm, nevím, mám-li… nerad vzpomínám. A víte, že jsem citlivý. Trpí-li dospělý, ať muž či žena, ani mne tak nedojme. Lékař musí zachovat klid a rozvahu. Ostatně se stále babrá v lidském utrpení. Je to jeho povolání. Ale dítě… sám jsem otcem… bolest takového tvorečka sdílím snad víc než on. Nu, jeden případ vám povím."
* * *
"Bylo to v pozdním létu, někdy v srpnu. A je tomu už přes dvacet roků. Ale vidím dosud ten hrozný výjev, jako by se udál včera.
Tehdy jsem byl obvodním lékařem a to víte, ti nemají ustláno na růžích. Bydlel jsem v prvém poschodí, ordinace byla v přízemí.
V létě spím rád u otevřeného okna. Byla krásná měsíčná noc.
Pojednou mne z tvrdého spánku vzbudilo vytrvalé zvonění. Nic divného. Pro obvodního lékaře není nočního klidu. Ale do běsnění zvonku se mísilo nelidské vytí, štěkavé skřeky a úpěnlivý pláč a křik jakési ženy. Vyklonil jsem se z okna:
"Co se to děje? Co se stalo?" volal jsem.
"Proboha vás prosím, pane doktore, honem! Otevřte mi! Holka se mi snad zbláznila, či co. Ježíši Kriste! Vždyť mně prokouše krk a vydrápe oči. Pospěšte! Pomozte!" ječela a chroptěla žena s dítětem na zádech.
Jak jsem byl v pyjamu, seběhl jsem se schodů a vpustil skupinu do domu a do ordinace.
Nevím, byl-li na dítě horší pohled než na ženu, která měla obličej jakoby nožem a pilkou rozřezán; z hlubokých ran na šíji visely kusy kůže i masa a ssedlé krve i pěny; vlasy vytrhány a zkrvavělá lebka místy holá… hrůzný pohled.
Popadl jsem dítě, asi osmileté děvčátko, za zápěstí… ale měl jsem s harantem co dělat. Nikdo by v tom děcku tu sílu nehledal. Děcko vylo a štěkalo, vrčelo a vřískalo…
Hodil jsem je na lehátko. Kolem pusy mělo chuchvalce žluté, chvílemi krvavé pěny a oči - ano: ty oči… tohle je - atropin! Dítě je otráveno atropinem. Snadná diagnosa: je srpen. Někde přišlo na rulík, často si ho děcka pletou s třešněmi.
"Mohla byste jí podržet ruce?" Zbytečná otázka, když jsem se ohlédl na ženu, která mrtvolně bledá se potácela k židli.
"Vzpamatujte se!" vykřikl jsem na ni ostře. "Stiskněte aspoň ten zvonek na psacím stole!"
Vydechla těžce a zřejmě s vynaložením všech sil vyhověla mému rozkazu. Ale pak se sesula ve mdlobě na podlahu.
Pokrčil jsem rameny. Zatím více nemohu dělat. Mdloba počká. Ale dítě nesmím pustit. Zmítá se v křečích a…
Konečně přiběhla moje sestra, medička, která bydlela v mé domácnosti a byla mi často dobrou pomocnicí.
"Milčo, otrava rulíkem. Ricinový olej! Ocet! Tanin! Připrav horkou lázeň na nohy!" rozkázal jsem pro prvou pomoc.
"Počkej! Nejdříve obinadlo! Musíme to dítě spoutat. Tak. Jen utáhni! Ať řve! Nedbej toho! Co s tou ženou? Ether! Eh, počkat! Tohle je… vždyť to jsou křeče. Ó, ubohá! Zdá se mi, že…" skočil jsem k telefonu. "Pošlete ihned ambulanci ke mně! Otrava krve. Bojím se, že nevydrží!" skončil jsem telefonickou zprávu do nemocnice.
Víc jsem pro ubohou ženu skutečně udělat nemohl.
Děcko jsme svlékli ze šatiček. A tu se z kapsičky vysypala zrníčka, hnědá, jako bohatý mák. Teď jsem byl doma; nikoliv rulík, dítě nesvedly k mlsání třešně, ale něco ještě horšího: durman, jehož plody, semena podobná máku, obsahují sice také atropin, ale kromě toho alkaloid hyoscyamin a scopolamin. Otrava nejprve prudce rozdráždí nervstvo a pak ochromuje jeho činnost. Omezuje činnost slinných a potních žláz, ochrnuje zakončení nervů a způsobuje rozšíření zorniček. Tedy totéž jako otrava rulíkem, jenže účinek je ještě prudší a skoro vždy zanechává zlé následky.
Zkrátím tu hrůzu: do nemocnice byly odvezeny obě. Matka zemřela téže noci. Nákaza jedovatými slinami dítěte přímo do krve znemožnila každou pomoc. Dítě se podařilo zachránit. Žije dosud. Je jí ke čtyřicítce. Nevdala se ovšem. A je to jen stín člověka. Žije z almužny a dobrodiní příbuzných. Je poloblbá. Mátoha. A nevyléčitelně trpí tancem sv. Víta.
Tak vidíte, pánové, jak je ta povinná péče problematická. Děcko bylo pečlivě ošetřováno. Ale matka i otec, chalupníci, kteří se dřou na polích a přivydělávají si podělkováním, nemohou hlídat děti, které si vyhledají smrt nebo trvalé zmrzačení leckde na rumišti a mlsají potměšilou jedovatinu. Možná, kdyby byla ubohá matka zůstala na živu, odseděla by si ještě trest za nedostatečnou péči v kriminále," končil lékař trpce.
* * *
"Máte pravdu, doktore," souhlasil spisovatel Jaroš. "Navštívil jsem na pražské chirurgické klinice svého přítele inženýra Hrocha, kterého snad znáte. Je to přece zdatný lyžařský cvičitel, známý všem lyžařům na Orlických horách. Poležel si tam přes dva měsíce se složitou zlomeninou kolena a kotníku. Ale na klinice dělají zázraky. Hroch bude opět vesele lyžařit.
Tam jsem viděl zajímavé případy těch ‚uspěchanců', jak jim vhodně říká věhlasný asistent kliniky doktor Kozelka. Zdánlivě všední případy zlomenin ruky, nohy, žeber, vnitřního zranění, otřesy mozku a tak dále. Ale zajímavá je příčina:

až na nějakou výjimku všichni spěchali, aby ušetřili minutu a zato si pak - poleželi několik měsíců na klinice. Zlaté přísloví: spěchej pomalu!
Takovou výjimkou byl čtrnáctiletý kluk Béda. Nejmladší věkem, ale nejstarší pacient ze třiceti, kteří s ním ‚úpěli' ve velikém sále s číslem 99 nad dveřmi. Poležel si tam přes půl roku. A jen věhlasnému umění přednosty kliniky, který si sám vzal hocha na starost, může děkovat za záchranu svého mladého života a je skutečný div, že už opět běhá a rajtuje po luzích a hájích…
Béda není uspěchanec. Je to sice čilý, tělesně i duševně bystrý kluk, ale - nemotora. Nebo aspoň ho na okamžik opustila zručnost, když si docela zbytečně vrazil rezavou kudlu do nohy. Nemehlo.
Našel kdesi starý šindel, jakým se dříve pokrývaly střechy. Napadlo ho: hele, to bude něco. Udělám z toho kuši. Lučiště, samostříl, víte, jaký viděl ondy na obrázku u lučišníka kdysi ve starověku. Tuhle šindel provrtá, provlékne silnou rákosku a bude to.
Jenže, kde vzít vrták? Eh, co! Kudlou to půjde taky. Vrták! kdyby byl řekl Frantovi, jehož táta truhlaří, byl by mu šindel provrtal našup. Jenže Béda chtěl Frantu překvapit. A proto vrtal kudlou.
Už to skoro bylo, když se mu ostří smeklo po suku a rezavá čepel vjela do stehna jako do másla.
Béda se tak ulekl, že chvilku z rány nevyšla ani kapka krve. Ale zato pak se vyvalila… Jézusku!
Kutil to v kůlně, kde o pavučiny a podobné svinstvo nebyla nouze. Pavučiny prý jsou výborná medicína na rány. Tak je tam nacpal, ovázal stehno špinavým hadrem, přetáhl kalhoty a - nic. Doma ani muk. Ještě by dostal výprask.
Jenže v noci ho honily vzteklí psi a jacísi lidožraví divoši či Indiáni s tomahavky a ukrutánskými noži…
Ta hrůzná honba, krvavá vojna a všecko, nebylo tomu konce. A když konečně Béda ‚zvítězil', ležel ve velikém sále na čisté posteli s pružnou, houpavou matrací, jaké doma neměl. Udiveně koukal na sousedy a slečny v bílých čepcích a zástěrách, na zástup pánů ve sněhobílých pláštích s obrýleným, důstojným pánem v čele…
Inu, začínal mít vyhráno. Nad jeho lůžkem jakési klikyháky na papíře s ostrými hroty jako nebetyčné horstvo, které přechází pozvolna do mírnějšího podhoří… teprve později viděl, že je to diagram, popis prožitých horeček… několikrát přestoupivších červenou čáru s číslicí 41…
Naštěstí pro sebe prosnil dvojí transfusi krve. Ale vyhráno ještě neměl. Ještě šestkrát ho nesli do operačního sálu. Dnes už tedy běhá. Ale kudlu nechce ani vidět. Štítí se nože a bojí se ho jako čerta."
* * *
"Ano, jo," povzdechl dědeček, jehož stříbrný, kučeravý plnovous, splývající až téměř k pasu, nijak nevadil, nebyl na úkor tělesné i duševní svěžesti, kterou dosud bujelo sice ne hromotlucké, spíše pomenší, ale statné tělo a zdravě zrůžovělá tvář. Kdo ho neznal, řekl by: vysloužilý fořt; tím více, ježto si liboval v hnědém lodenovém obleku a vždy sršel zdravým humorem, pro který byl celou lázeňskou společností velmi oblíben. Rozhodně by nikdo v této skromné osobnosti netušil věhlasného akademického sochaře profesora Mařana.
"Ejnu, jo," přikryl si opět, spokojen nad rozdýmanou lulkou, "nám se lehce trousí rozumy teď, když už se pomalu blížíme Methusalémovi. To je právě to smutné, že rozumu nabýváme teprve zkušenostmi a ty jsou podmíněny stářím. Ale přiznejme si, že jsme nebyli v dětství o nic lepší než nynější drobotina. To bylo, je a bude. A hned vám uvedu důkaz své vlastní lehkomyslnosti:
Bylo mi asi dvanáct let; tedy uplynulo už více než půl století, ale dosud živě vzpomínám a věru, nikdy nezapomenu. V mém rodišti je lesnaté údolí, takový kaňon, vroubený skalními stěnami, pravěkými navrstveninami, které tvoří jakési schodiště, po kterém by však mohl kráčeti jen obr Herkules, známý z římského bájesloví, neboť každý ten schodek je nejméně tři metry vysoký. Často jsem v tom kaňonu rejdil se svým kamarádem Lojzou. Protéká tudy horská bystřina a lovili jsme v ní raky.
Jednoho dne, bylo to počátkem května, zahleděl jsem se na to obrovité schodiště.
"Lojzo," povídám "vylezeme nahoru. Člověče," štval jsem, vida jeho strachem skleslou bradu, "to bude slávy. Celé město o nás bude mluvit. Noviny budou psát o mladých horolezcích, kteří zdolali nebetyčné horstvo. Lojzo, tam ještě nevkročila lidská noha. Vhůru!"
"Počkej, Vašku! Dnes ne. Až zítra."
"Ha, zbabělce!"
"Neblbni. Musíme se připravit. Heleď, vezmeme si provaz, abychom se mohli vytahovat…"
"Žádné vytahování. To by pak dovedl každý."
"Tak ať si. Ale aspoň nějaký citron."
"K čemu citron?"
"Vašku, ty jsi ťuhýk. Copak nevíš, že horolezci cucají citron, aby se osvěžili?"
To jsem nevěděl, ale budiž. Citron nemůže škodit. Lojzův táta měl hokynářství a tak mu nebude těžko ho uzmout. Ale do zítřka jsem čekat nechtěl. Povídám:
"Utíkej pro citron! Už ať jsi zpátky. Polezeme hned!"
"Nech to aspoň na odpoledne. Jistě je už k desáté a do oběda…"
"Plav, hladovče!" zařval jsem na něho. "Nejprve svatá povinnost. Beztak máš těžký zadek. Na šplhadlech jsi vždycky poslední. S plným náckem se nedostaneš ani o metr. Utíkej!"
Lojza jako vždy podlehl mé převaze.
Vrátil se asi za hodinu s citronem:
"Je už skoro jedenáct. Do oběda nebudu doma. Táta mně napráská," fňukal.
Lezli jsme. Prvý a druhý schod jsme obešli na boku. Pak to šlo hůř. Cucal jsem citron, jako by to byl turecký med, násilně si nutě sladkost… brr! vyplivl jsem protivný žvanec.
Škytaje a supě, šplhal jsem se vzhůru. Lojza za mnou, fňukaje a sténaje…

Usedl jsem, vlastně se převalil uondán na plošinu stupně. "Počkám na tebe, loudo!" zavolal jsem dolů na Lojzu, až se konečně vydrápal ke mně.
Hleděli jsme dolů. Zamrazilo mne. Člověk by neřekl, jak je ta skála vysoká. Odtud se zdálo, jako bychom seděli na výstupku… Zatočila se mi hlava. Panečku, tohle už je mnohem výš než kostelní věž, z oken, které jsem často shlížel, když jsme chodili zvonit.
A nad námi byly ještě tři schody, sice už o něco nižší, ale přece asi dvoumetrové.
„Hl-hlupáku pitom-ý," škytal jsem, "to byl n-nápad s tím citronem!"
"Tu máš," podával mi cukr.
Škytavka pominula. Vzhůru!
"Dám ti jeden schod náskok," řekl jsem Lojzovi blahosklonně.
A netušil jsem, že tato pyšná blahosklonnost byla vlastně vnuknutím mého strážného anděla, neboť kdyby byl Lojza zůstal opět pode mnou, sotva by se byl odvážil ke mně po tom, co se mi přihodilo na plošině příštího schodu. Jen si považte:
Lojza už zdolával druhý schod shora, když jsem se drápal na stupeň pod ním. Položím ruku na plošinu. A vtom se mi pod dlaní zasvíjelo cosi hladkého. A než jsem si to uvědomil, bodlo mne cosi do palce. Pohyblivý předmět bleskurychle projel pod dlaní… V tom okamžiku jsem na štěstí, opakuji: na štěstí, neuvážil tuto podivnou příčinu, ale jistě to byl opět můj dobrý strážný duch, který mně křikl v duši: Vzhůru! Rychle!
Vyhoupl jsem se na temeno stupně jako vymrštěn. A tu… mocná křeč mi sevřela hrdlo. Vlasy se mi zježily… mé vytřeštěné oči zahlédly ještě pestré tělo - zmije, mizící ve skalní štěrbině. S děsem jsem hleděl na dvě ranky na bříšku palce…
Vyrazil jsem z hrdla skřek…
"Co je?" slyším Lojzu nad sebou.
"Zmije! Ko-kousla do pa-pa-palce!" řval jsem zajíkavě.
"Rozřízni to!"
"Nemám kudlu!"
"Tu máš!" hodil mně svůj křivák, strašný, zubatý a špinavý nástroj.
Ale nebylo na vybranou. Zavřel jsem oči a šmikl. Ostří, vlastně pilka vnikla hodně hluboko. Krev se vyvalila proudem.
"Máš provázek?"
Měl jsem. Jak by ne. Omotal jsem ho kolem palce, utáhl a zasukoval.
"Polez nahoru! Honem!"
Lehko se řekne, ale já - nemohl. Bylo mně mdlo. Jako v mátohách jsem slyšel Lojzu:
"Počkej, vyběhnu nahoru, už jenom jeden stupeň, snad tam někdo bude na poli nebo nějaká chalupa; přivedu…"
Nu, dopadlo to celkem dobře. Nedaleko vedla silnice a jel tudy šťastnou náhodou řezník s teletem na bryčce. Vytáhl mne za pomoci Lojzy vzhůru, naložil k teleti a tak jsem se svorně v této ušlechtilé společnosti dostal k lékaři a - domů.
Odstonal jsem to horečkou a týden mě trápily záchvaty střídavých bolestí a nevolnosti. Bylo štěstí, že had nebyl ještě docela při síle po zimním spánku a jed nepůsobil tak prudce, jak by byl účinkoval v parném létě. Výprask mně táta odpustil. Zato ho dostal ubohý Lojza za mne dvojnásob. Až do prázdnin se mnou nekamarádil."
* * *
"Ale něco toho zmijího jedu ti zůstalo v krvi dodnes," zamhoural čtveráčky očima na Mařana jeho věrný, nerozlučný přítel a stejně slavný umělec, akademický sochař, profesor Zálesák.
"Jak to? Pročpak" upřel naň Mařan své modré oči.
"Inu, dovedeš někdy jedovatě kousnout."
"Cože? Já že? Ha! Tohle odpykáš, Štěpáne! Já jsem se nikdy nehonil v noci za bludičkami!"
"Vidíte, páni, už mě rafl," zatvářil se Zálesák bolestně.
"Jak to bylo s bludičkami? Povídejte, pane profesore!"
"Ovšem, že musím, abyste si nemysleli tak nebo tak. Je tomu už velmi dávno, bezmála šedesát roků. Tehdy mně bylo šestnáct."
"Není možná. Přiznal bych vám sotva šedesátku," divil se doktor Konečný oprávněně dosud tělesně i duševně svěžímu vzhledu starého umělce.
"Inu, správný život," usmál se profesor Zálesák a pokračoval: "Tehdy jsem ovšem neznal podstatu těch tajemných světýlek."
"Promiňte, že vás vyrušuji," přerušil ho inženýr Víska, "ale podstata není dosud bezpečně zjištěna. Možno sice soudit, že jde o methan, bahenní plyn, lehký uhlovodík, který vzniká tlením rostlinných látek, zvlášť rozkladem buničiny, činností některých anaerobních mikrobů, již se vyvíjejí bez kyslíku. Ale týž plyn se tvoří také v uhelných dolech. Svítiplyn obsahuje asi 40% methanu. Ale tu je právě otázka: proč se methan v bahnisku samočinně zapaluje a proč se samočinně nevznítí plyn v dolech nebo svítiplyn? Někdy se sice výbuch v dolech odůvodňuje samovznícením plynů, ale to je jen dohad. Spíše tu působí zcela prosté důvody mechanické, na příklad krátké spojení v elektrickém vedení, opomene-li se dokonale uhasiti některé ohniště. Stačí jiskřička.
Podstata bludiček je už starou otázkou. Již v minulém století soudila věda, že tyto zjevy jsou plyny, které se vyvíjejí z hnijících látek a pouhým stykem se vzduchem se vznecují, Při tom se zejména poukazovalo na samozápalnou fosforovodní plynovou látku. Avšak už v téže době úsudky badatelů a odborných pozorovatelů bludiček, na příklad věhlasných chemiků a přírodovědců: Lista, Knorra, Tschudiho, Ula a jiných, kladou proti tomu závažné úvahy. Nejnovější vědecké úsudky se různí, takže konečné rozhodnutí, jež by bylo doloženo nezvratnými důkazy, dosud nepadlo. Prosím, pokračujte, pane profesore."

"Vida, vida," usmíval se starý mistr dláta, "jsem rád, pane inženýre, že jste mi vrátil poesii těch světýlek. Nuže, jako šestnáctiletý student vyšel jsem si pěšky z Valašských Klobouk do Vsetína, kam mne pozval spolužák, syn ředitele cukrovaru, na prázdniny. Věru, krásná procházka, sice dlouhá, ale co bylo pro zdravého, statného hocha takových třicet kilometrů netknutou, panenskou přírodou, neboť trať tudy tenkrát nevedla, úzkým průsmykem mezi hustými lesnatými stráněmi, v nichž stuleny poetické vísky
… a já jsem dívča z Lidečka,
idem si hledat synečka…
… a já jsem synek z Polanky,
idem si hledat galánky…
Z Klobouk jsem vyšel po ránu. Nehnal jsem se, chtěje užít té romantické lesní krásy. Byla již noc, když jsem se blížil k Vsetínu.
A tu se moje poetická nálada změnila v tíseň, která na mne těžce padla s mlhou, teplou a dusnou jako pára z kotle. Kromě toho byl nový měsíc, tedy čirá tma, zhuštěná nadto mlhou, jež pozvolna houstla… Přidal jsem do kroku. Cestu jsem znal, nebyl jsem ve Vsetíně po prvé. Ale právě proto jsem věděl, že po silnici si značně zajdu a bylo by lépe nadejít si pěšinkou přes louky. Věděl jsem o ní a také jsem měl trochu v paměti její nerovný směr. Prošel jsem jí už dříve několikrát.
Zde právě odbočuje od silnice. Mám - nemám? Eh, co! Půjdu pěšinkou.
Nějakou chvíli se matně rýsovala, alespoň na krok, dva jsem viděl její šedou stuhu.
Kotouče mlhy se kolem mne válely a svíjely. Občas mně do nosu vnikl zatuchlý pach; - pojednou, jako kdybych se vnořil do žumpy či bezedné stoky: protivný zápach začpěl mi tak do lesním ozónem a pryskyřicí zlabužnělých plic a nosu, že jsem se až zajíkl.
A vtom - zmizela pěšinka. Stanul jsem bezradně. Ztratil jsem stezku už dříve? Nejdu už chvíli kamsi - do močálu? Tenhle zápach přece není lahodnou luční vůní. To je příznačný pach - bahna.
Co teď? Dále? Jakpak, zajdu-li - co je to? Kdosi proti mně kráčí. Bliká tam světlo z lucerny.
"Haló!" vykřikl jsem.
Žádná odpověď. Jen plamínek se tam třese a komíhá. V mlze nelze usoudit, je-li to jen několik kroků či dál… a teď se to světýlko vzdaluje…
"Haló, počkejte!" vzkřikl jsem a vyrazil v běh.
Ale učinil jsem jen několik skoků, když plamínek zazářil vedle mne, zdálo se mi, na dosah. A současně, věřte mi nebo ne, slyšel jsem zřetelně:
"S-sem!"
"Tak na mne počkejte!" zabručel jsem a vykročil.
Ale vtom to zhaslo a slyším:
"Pšš - sssem!"
Ohlížím se: lucerna plane matně v mlze o kus napravo.
"Co to děláte? Proč mně utík…"
"Sem. Pš - pšš - sem!"
Co se to děje? Za mnou a vlevo dvě nová světla. A teď těsně před mýma nohama:
"Pšš - sssem!" plamen na půl metru vysoký…
Bludičky!
"Chacha! Pššš ssem! Chacha!" rozezvučel se kolem mne bezzvuký, sípavý smích, duchovité výzvy, strašidelné, nevylíčitelné zvuky či lépe pazvuky, vyluzované z nehmotných plic a úst…
Vlasy se mi zježily a v okamžiku jsem se v pravém slova smyslu koupal ve studeném potu.
Jako rozpoutaná smečka běsů rozrejdila se příšerná, sinavě modrá a žlutá světýlka kolem mne. Sípavý, skrčený chechtot, dotěravé výzvy, žalostné vzdechy, chlemtavý mlaskot rozvířil se kolem mne, plamínky i dlouhé plamenné jazyky a šípy divoce tančily…
Bludičky! Dosud jsem o nich jen slýchal. Ne, nebál jsem se jich pro jejich příšerný vzhled. Strašidelný dojem na mne ani tak nepůsobil, jako praktické následky a vědomí, že jsem zaběhl někam do močálu a vykročím-li kamkoliv, zapadnu do bezedna. Zahynu nejhorší smrtí, ztracen na věky! Nikdy se nikdo nedoví, kam zmizel Zálesákův student Štěpán…
Co dělat? Kdyby aspoň ta mlha se rozplynula, snad bych se mohl vyznat. Nemohu být daleko od bezpečí…
Pomalu jsem nabýval rozvahy; či to byla horečka? Ssem! Vyplázl jsem na plamen u svých nohou jazyk. Jdi do pekla! Vím, že to tvé ‚sem', všecek ten chechtot a pšoukání jsou docela prosté zvuky plynů, deroucích se z bahenních hlubin na povrch. Všecko je to hloupost, kterou můžeš strašit malé děti, ale ne mě, studenta, vztekal jsem se hlasitě.
Ale jak odtud? Čekat, až se rozední? Hodinky s sebou nemám, do rána je jistě ještě daleko. Už teď mnou prochvívá chlad a vlhkost. V botách mně čvachtá, propocená košile studí… ještě to odstůňu. A ten protivný zápach…
Kdybych aspoň věděl, kudy jsem přišel na tohle místo. Motal jsme se zleva napravo, dopředu i dozadu, hranici obzoru mohu v té mlžné kaši skoro nahmátnout - naprosto se nevyznám.
Přesto, že mně planuly tváře, rozcvakaly se mi zuby a třásl jsem se chladem.
Ne, takhle to dál nejde.
"Pomóóc!" zařval jsem z plna hrdla.
Výkřik zněl hluše, zdušen mlhou; jako křik blázna ve vypolštářované cele, napadlo mě přirovnání. Nic naplat, je to jediná naděje. Musíš řvát a opět a stále.
"Po…" sklapl jsem ústa až mi zuby cvakaly. Jaká hloupost, ječet jako děcko. Vzbouříš celý Vsetín a třeba zbytečně. Nakonec se ti vysmějí. Nebudeš moci ani hlavu vystrčit. To bys měl pěkné prázdniny. Leda bys pak ihned a honem

utekl zpátky do Klobouk. Raději zkus, zdali by ses odtud nějak nevypletl. Nestůj na jednom smrdutém fleku. Tudy! Tímto směrem nevidět bludičky.
Dva či tři kroky to šlo, ale po čtvrtém se mi pravá noha zabořila - tělo se povážlivě nahnulo - zavyl jsem a povoliv levou nohu v koleni, vší vahou jsem se zvrátil nalevo a zaryl prsty rukou do drnu. V pravém kotníku bodlo, ale nohu jsem přece z bahna vytáhl.
Teď už přestávají všecky žerty a úvahy, všecky ohledy a hrdinství. Jde o život nebo aspoň o zdraví!
"Pomooc! Pomóóc! Po-mož-téé!" rozeřval jsem se.
Marno! Všecko marno! Jen to protivné sssem, chacha, ssem! chacha!"
Mistr využil umělecké přestávky ve svém dramatickém líčení k nacpání lulky a rozdýmav ji, pokračoval:
"Rozplývá se mlha, nebo jsou to už halucinace horečky či dokonce začínají šílenství? Zdálo se mi, že vidím větší okruh: rozeznával jsem vysokou trávu, sítinu, ostřici, rokytí a rákosí… vsedě jsem mnoho nepřehlédl. Vstal jsem. Ano, je vidět dále - světýlka! Celé moře je jich! Honí se v rojích, tříští se a svíjejí v hadovitých křivkách kolem kopečků a trsů rákosu… je to jakoby rozdováděný hřbitov na Dušičky.
A tamhle… Co je to? To nejsou bludičky. To jsou jiná světýlka. Červená. Krvavě rudá… tři… pět. Pět je jich. A blíží se. Chval každý duch - pět černých přišer! Obrovských, rozplizlých tvarů… místo rukou se smršťují a natahují chapadla… vůbec ty zjevy nemají pevných tvarů. Hned se plíží po zemi, hned se zase vznášejí… a nad nimi, tu zas vedle nebo pod nimi plápolá rudý oheň…
„A-anděl-íčku, mu-můj stráž-níčku," jektal jsem v hrůze. "Ne! Ne! Nechci!" ječel jsem.
Ale démoni - rozběhli se přímo ke mně. Děsem jsem oněměl.
Avšak všecka ta hrůza se mne pojednou spadla, když pět postav se přiblížilo. Rázem jsem pochopil, že všecku tu fantasii obrovitosti a měnivost tvarů tvořily - cáry mlhy. Ve skutečnosti to bylo pět mužů, kteří na můj řev s velkými lucernami spěchali mně na pomoc.
"Tak copak, co je s vámi? Kam jste to vlezl? Proč lezete do bahniska, když neznáte dokonale pěšinku? Zde už se utopilo víc lepších lidí než takové vyžle. Podejte mi ruku! Jste zmazaný jako čuník! A za mnou!" znělo mi v sluch jako rajská hudba.
Nu, výsměchu jsem se zbytečně obával. Byli to dělníci z cukrovaru a tak se všecko ututlalo.
Odvaha je hezká věc, ale rozvaha je lepší."
* * *
"Svatá pravda!" potvrdil jsem. "Jenže mládež a rozvaha jsou těžce slučitelné pojmy. Odvahu a hrdinství si pak děti často pletou a staví na nesprávný základ. Pak se pravidelně tyto ctnosti zvrhnou v hříšnou, trestuhodnou nectnost: v hazard. A někdy dokonce v zločin. Ano, zločin. Sám jsem se takového zločinu dopustil. Je to už dávno, právě letos a možná i na den padesát let.
Byl jsem tehdy třináctiletý primán na reálce. Tenkrát byly novinkou opakovací pistole browningy, kterým jsme se obdivovali u zbrojařů ve výkladních skříních. Můj nejmilejší kamarád z téže třídy i lavice byl synkem nadlesního a ten mi poradil: stačil lístek a zbrojařský velkozávod v jižních Čechách poslal zdarma a vyplaceně obšírný obrázkový katalog všech možných zbraní od šípů a bumerangů až po nejnovější karabinu. Myslím, že každý kluk prahne po zbraních. To už je v krvi každého lidského mláděte mužského rodu.
Jak jsem tak přehlížel a prohlížel ty různé flinty, tesáky, revolvery, browningy, luky a šípy, boxery a zabijáky a tak dále, vše, co však bylo pro mne cenou nedosažitelno, upoutala mne podivná pistolka. Podle popisu nebyla o nic větší, ba byla kratší, než pistolka na papírové kapslíky, jakou mohls koupit v každé boudě s hračkami za šest krejcarů. Jenže tenhle maličký zázrak, který mohls vstrčit do kapsičky u vesty, to nebyla hračka. To byla opravdická zbraň, kapesní flobertka ráže 6 mm s velkou průbojností a schopností zásahu, jak výslovně hlásal katalog; a celý tento div ‚k lovu i obraně' stál pouhé 2 K 40 hal. čili 1 zl. 20 kr.
Dnes se to zdá směšně malá číslice, ale tenkrát to byl kapitál, zvlášť pro studentíka, který musel každý krejcar na sešit, pero nebo gumu či tužku na mamince, tátovi či bytné pracně vyškemrat a řádně doložit. Student nebyl voják, který mohl snadno odůvodnit větší obolus ztrátou luftlinie (vzdušné čáry) a jinými do nebe řvoucími ‚neštěstími' obměkčit svou ubohou mámu. Táta tak lehce nenalétl.
Proto už ani nevím, jakým podvodem jsem získal ty 3 K, jež jsem včetně porta potřeboval. Vím jen, že má žhavá touha byla splněna těsně před prázdninami a já si odvážel nabytý ‚klenot' domů, nesmírně se těše na vyzkoušení, čehož jsem si dosud dopřát nemohl, poněvadž mi nazbylo ani haléře na náboje. Doma to bude lehké. Otec má doma dokonce dvě 6 mm kulovnice, na které jsem sice nesměl ani sáhnout, ale má zásobu nábojů, dokonce se zvlášť litými, špičatými kuličkami a v kapslích přidáno střelného prachu, jak toho bylo třeba k střelbě do terče, ve které můj otec pravidelně získal při závodech prvou cenu.
Hořel jsem zvědavostí, a po příjezdu jsme ještě téhož dne s kamarádem Lojzkem běželi do panské zahrady. Bylo to před polednem, v zahradě nebylo nikoho; lavice z prken a latí nám posloužily za terč.
Účinek byl skutečně ohromný: střela téměř prolítla latí. Vypálili jsme už několikrát. Pojednou se na nás vyřítil panský zahradník. To se ví, že jsme nečekali. Jen jsme slyšeli za sebou láteření a že nás roztrhne jako herinky, dopadne-li nás kdy ve svém panství. Nu, tento výhost z ráje nás příliš nehnětl. Svět je velký.
Kráčeli jsme alejí k městu, když tu proti nám jde náš bývalý spolužák Hrózek. Vytušili jsme nebezpečí, neboť Hrózek nám už loni o prázdninách slíbil krutou pomstu za výprask, jehož se mu od nás dostalo, když jsme ho přistihli na švestkách, které měl Aloisův tatík zakoupené. Tenkrát nás hlídalo ty švestky pět kluků a jen ta přesila mohla zdolat hromotluckého Hrózka.
"Počkejte, kluci! Včil vám to dám!" křičel na nás už z dálky, hroze pěstmi.
"Za strom!" pobídl jsem Aloise a nabil pistoli.

Hrózek přiběhl a když byl asi na dvacet kroků, namířil jsem a docela chladnokrevně stiskl spoušť. Útočník se rázem zastavil a udiveně na nás hleděl. Zajisté viděl obláček kouře, ale je možno, že mu kulka hvízdla kolem hlavy.
"Ty na mě s levorvérem?" zvolal udiveně. "No počké, šak to řeknu policajtovi!"
Sám ďábel mne štval… znovu jsem vypálil. Tentokrát letěla kulka asi daleko od cíle, neboť Hrózek se zasmál:
"Dyť je to jenom pistolka na papírové kapsle!" a vyrazil k nám blíž.
Vystřelil jsem po třetí. Hrózek se přikrčil a stanul:
"Dyť on má opravdu levorvér," slyšel jsem úzkostlivě pronesená slova. A hoch skočil za strom. "Nestřílé! Já ti nic neudělám! Nedělé hlóposti, tróbo!"
"Abys věděl, ty loupežníku, že nesmíš přepadat lidi na veřejné cestě!" volal jsem ve své klukovské logice - a vypálil čtvrtou ránu.
Hrózek byl teď jen asi deset kroků ode mne, a tu jsem zřetelně viděl, jak se nad jeho hlavou odštípl kus stromové kůry. Hoch zděšeně zařval a horem pádem pelášil pryč přes pole.
Hrd nad svým vítězstvím, šel jsem s Lojskem domů.
Ale než jsem došel, hrdost se rozplynula. Cos to dělal? Jak jsi mohl střílet po člověku? Jakpak, kdybys ho byl zasáhl? Mohls ho zabít! Zabít člověka! Přepadení? Nesmysl! Šel na tebe s holýma rukama, sám na dva! Ani prut neměl. A vy jste se vloni naň vrhli s býkovcem a holemi. Pět na jednoho! Za několik pitomých švestek jste ho zbili, že si týden poležel. A teď jsi po něm střílel, klidně jako po vrabci. Vždyť je to zločin! Vyložená vůle - vraždit! Poví-li to policii, zatknou tě! Pro živého Boha, cos to udělal!!
"Proč nejíš?"
"Nemám chuť, mami. Bolí mě hlava."
Nelhal jsem. K večeru - toho dne jsem se už nehnul z domu - dostal jsem horečku. Problouznil jsem celou noc. Rodiče z mých popletených žvanění a výkřiků o revolveru a Hrózkovi, rozštípaných stromech a zahradníkovi s mečem plamenným, rozstřílených hlavách a pistolce za tři koruny, žalářní kobce a šibenici neměli jasno… co si z toho měli vybrat?
Případ nebyl lehký, ba měl jsem na mále. Starý doktor Bartoš měl co dělat, aby mne vyrval z těžké nervové horečky. Teprve po čtrnácti dnech jsem se prodral z očistce hrozných vidin, sláb jako nemluvně. A dalších čtrnáct dní uplynulo než jsem mohl vyjít…
Tak jsem celé prázdniny prostonal. Při prvé vycházce jsem vzal s sebou pistoli a hodil ji do hlubiny nad splavem. Moje klukovská dušička tím trestem zestárla o mnoho let, což jistě uznáte, když třináctiletý kluk uvažoval: je to správné, aby továrna na zbraně vyráběla pistolky, na pohled titěrné jako pouťová hračka, ve skutečnosti však smrtící, a právě svou titěrností zákeřnou zbraň a zřejmě lákala nerozumné děti ke koupi? Továrna, která slyne pověstí největšího dodavatele lovců a lesníků, snad i armády v Čechách, hledí zužitkovati i ty nejmenší odpadky a kdejaký plíšek i brak způsobem, který je s to, aby v okamžiku z bezúhonného děcka učinil bídného vraha. A k tomu má - úřední povolení!"
* * *
"Nic, pane pošta?" tázal jsem se listonoše.
"Jen pan inženýr," kladl listonoš dopis před inženýra Visku.
"A co ten Hrózek?" zeptal se doktor Konečný.
"Nic. Neudal to. Kluk byl rozvážnější než já. Ačli to nebyl soucit. Vždyť celé město vědělo o mé nemoci, jenže nikdo neznal příčinu. Ani rodiče se nic nedověděli. Jediný Lojzík, ale ten byl tak vylekán, že také mlčel jako ryba."
" Pitomec!"
Udiveně jsem pohlédl na inženýra Visku:
"Proč myslíte?"
"Ah, promiňte, to neplatilo vám. Neposlouchal jsem vás teď. Dostal jsem dopis od svého účetního."
"To je ten pitomec?"
"Ne," usmál se inženýr, "jeden z mladých úředníků v mé továrně. Defraudoval, uličník."
"Mnoho? "
"Maličkost. Jen šest stovek a něco. To ovšem nestojí za řeč. Ale jen tak přejít to nemohu. Musí odpykat! Zatelegrafuji účetnímu, aby podal ihned trestní oznámení!"
"To bych neudělal!" ozval se rázně továrník Pánek.
"Nechal byste ho běžet, což? Příliš lacino by vyvázl! A byla by to čirá demoralisace! Zloděj musí odpykat," rozčilil se mladý majitel lučební továrny.
"Myslím, pane inženýre, že jste na chybném stanovisku," neztrácel klid Pánek. "Jaký je ten váš defraudant?"
"Je mu něco přes dvacet roků. Je z řádné rodiny, jinak bych ho nebyl přijal. Je u mne už čtyři roky. Dosud pracoval dobře. Byl spolehlivý. Má obchodní školu. A teď najednou zpronevěří pitomých šest stovek. Tím trestuhodnější! Ostatně jeho otec všecko zaplatil, jak píše účetní. Ale zločin zůstává! Musí odpykat! Nebudu ještě podporovat zlodějství nevhodným odpuštěním! Vždyť by to byla ode mne čirá spoluvina!"
"Máte nějak popletené pojmy," klidně prohlesl Pánek.
"Ale dovolte…"
"Vyslechněte mne klidně, pane inženýre. Přece víte, že jsem starý kozák, ostřílený ve vedení továrního provozu. A už přes dvacet let jsem majitelem závodu, který zaměstnává přes pět set dělníků; je to sice krcálek proti továrnám, které jsem dříve řídil, ale jistě je větší než váš závod."
"Pětkrát," přiznal Víska.
"Tak vidíte. To sice nehraje roli, ve svém je každý svým pánem. Ale nutno uvážit rozdíl věku. Vy jste…"
"Čtyřicet."

"Mně je šedesát. Rozdíl v praksi je tedy značný. A to je hlavní. Kolik zpronevěr jste už utrpěl?"
"Tohle je prvá."
"Mně by dalo trochu práce, abych je spočítal. A byly to velmi zajímavé případy geniální vynalézavosti, skutečného důmyslu. Nechci a ani bych vám nemohl líčit různá ta zakončení, často i tragická, celkem však častá a tedy zevšednělá. Ani to není nic zvláštního, zludračí-li dosud zachovalý hoch či muž, inteligent, syn řádné rodiny po takovém přísném zákroku - kriminální společnost obyčejně zničí i poslední nalomené stéblo, slibný stvol a místo něho vybují jedovaté býlí.
Ale jeden zajímavý případ vám povím. Snad se nad ním zamyslíte:
V roce 1917 jsem byl ředitelem jedné větší továrny na venkově. V té válečné době jsem byl doma jen hostem. Stálé intervence u ministerstva války ve Vídni s obstaráváním litiny, železa, koksu, uhlí - továrna byla celá ve válečných službách - domů jsem se dostal jen na neděli a to ne vždy.
Jednou mě přivítal starý účetní zprávou:
"Pan Joviš nám zpronevěřil."
Pan Joviš byl mladý úředník, dvacetiletý hoch, jejž šéf přijal před rokem na výpomoc. Měl obchodní akademii, ale žádnou praksi. Jeho otec byl drvoštěp kdesi na Šumavě a vlastnil chaloupku a nějaké to políčko.
"Joviš?" žasl jsem. „Mnoho-li?"
„Skoro šest stovek."
Tenkrát to byl slušný obnos.
"Ví o tom šéf?" táži se.
"Ne. Nikdo. Jen ještě pan Pádlo."
Hm, Pádlo. Potměšilý patolízal, který svou neschopnost nahrazoval udavačstvím a lísavostí k šéfovi. Ten to u sebe sotva udrží. Ačli už…
"Kdy se to zjistilo?"
"Včera večer."
"Pošlete mi sem Pádlo."
"Uctivá poklona, pane řed…"
"Pane Pádlo! Co provedl Joviš, je čistě mou věcí, rozumíte? Ani slovo nikomu, dokonce ne šéfovi. Špetnete-li, budu to považovat za příkrý čin vůči sobě. Nešklebte se! Nejsem povinen vám vysvětlovat příčiny. Nepochopil byste. Nejste na to dost bystrý. Krátce: ani slovo! Vyřídím tu věc sám," pokynul jsem ke dveřím. "Pošlete mi sem Joviše," houkl jsem ještě za ním.
"Posaďte se," pokynul jsem vlídně Jovišovi, "vezměte si cigaretu."
"Děkuji, pane řediteli."
"Co jste to provedl, vy osle?" vyjel jsem pojednou.
"Já… já nic…"
"Vedete dobírky?"
"A… ano."
"Nač jste potřeboval těch šest stovek?"
"O-otec po-potře-buje na o-operaci."
"Nemocen?"
"Slepé střevo."
"Hlupáku! A to jste nemohl říci? Byl bych vám povolil zálohu nebo půjčil sám. Ale vy jste kradl! Tak hloupě kradl! Vždyť víte, že Pádlo reviduje každý měsíc. Musel na to přijít. A znáte Pádlo. A znáte šéfa s jeho zásadou: v obchodně neznám bratra. Copak vás netrklo, že za měsíc to praskne? A pro takový pakatel vydáte všanc celou svou existenci, zničíte si budoucnost, zničíte otce i matku, ožebračíte je, neboť na to praskne pole, ne-li chalupa! A vy v kriminále - co z vás bude? Lotr! Zloděj, lupič, nakonec vrah! Vy, obchodní akademik. A to není vše: nesnáze účetního - vždyť ručí za svůj personál - a nos pro mne. Já se před rokem za vás přimluvil. A vždyť - vy jste vyreklamován z vojny. Odpykáte si trest a narukujete! To bude blaho, co?!"
Hoch seděl, bledý jako stěna a třásl se… konečně se mu z očí vyvalil proud slzí.
"Pozdě brečet!" zůstal jsem aspoň zdánlivě tvrdý.
"Prosím vás, pane řediteli," sesul se mi k nohám.
"Žádné divadlo! To na mne neplatí. Musíme vzít rozum do hrsti. Uděláme to takhle: předáte ihned svou práci slečně Duškové."
"Ježišmarjá!"
"Převezmete saldokonta dodavatelů od účetního. Tomu přidáme na povšechných revisích. Jako saldokontista zasloužíte vyšší plat. Včetně tohoto měsíce máte o stovku víc. Ale touto stovkou budete uplácet svou zpronevěru. Za půl roku bude vyrovnána. Pak si promluvíme o dalším. Budete-li řádně pracovat a dokážete svou spolehlivost, dobře, ne-li - vyletíte! Dám vás k disposici vojenskému dozorci! Srozuměn?"
Hleděl na mne jako na zjevení. Když se vzpamatoval, nemohl jsem zabránit, aby mně nepolíbil ruku.
Druhého dne, v neděli ráno, přišel šéf do mé kanceláře:
"Prosím vás, co je to s Jovišem? Netvařte se tak udiveně. Co si mám o vás myslet, když kryjete svou vlastní osobou - defraudaci?"
Výtka zněla v takovém smyslu, jako bych snad já byl s Jovišem spolčen… až jsem zamžikal, jak to bodlo!
"Pane továrníku," vyskočil jsem z křesla, "tímto okamžikem přestávám být vaším ředitelem!"
"Co blázníte, prosím vás?"

"Příliš jasné pro mne! Podezříváte mne…"
"Nesmysl! Snad jsem se špatně vyjádřil. Ale vysvětlete mně aspoň…"
"Ano, kryl jsem ho proti vaší nerozvážnosti. Přece vás znám. Kryl jsem toho hlupáka, ale více jsem kryl vás, váš vlastní prospěch! Co byste byl udělal, zvěděv…"
"Nechal bych ho zatknout."
"Ovšem. Kluk je dosud bezúhonný. Akademik. Potřeboval peníze pro otce, na operaci slepého střeva. S té by ovšem bylo sešlo. Starý Joviš je sice drvoštěp, ale poctivec. Byl by zemřel a s ním i jeho žena. Takoví prostí lidé, staří poctivci, jsou na svou čest choulostivější než mnohý milionář. Hoch by zhynul v kriminále mravně a pak někde na frontě fysicky. Ale to všecko vezmi čert! To jsou důsledky, za které ať si zodpoví defraudant Joviš, pravda-li? Vy byste byl v tomto směru čist jako lilium. Vy byste dostal zpátky, co vám bylo uzmuto. Ale což, kdybyste nedostal ničeho? Starý by zemřel dřív nebo by řekl: Kluk je už plnoletý a mně do toho nic není. Záruku od starého Joviše nemáme. Byla by tu hmotná ztráta šesti stovek. Eh, pakatel pro vás! Nestojí za řeč! Ale proč tedy ničit mladý život inteligenta, který už celý rok pro vás pilně a dobře - to jistě uznáte - pracoval, pro pitomých pár korun, které odpisujeme každou chvíli na kontech jako ‚nepatrné částky'? Proč si brát na svědomí takovou vinu, životy několika lidí, jen aby se vyhovělo kruté ‚obchodní zásadě'? Proč vydávat v nebezpečí pověst firmy? Řekne se: defraudace. Z šesti stovek vytvoří lidská huba - statisíce. Rozlétne se to a dodavatelé řeknou svým účetním: pozor! Zabrzdit úvěr! Tam byla defraudace! Firma by se mohla náhle zhoupnout! A což - banka? Zpronevěra. Jistě velká! Krade-li dnes někdo, musí to stát za to. Pošleme tam revisi! Prozatím - zavřít konto! Má přebráno! Vyplnit směnky a vista a předložit k placení! Zaplatí-li, dobře. Ne-li, hrr na ně! Obchod je obchod. Uvážil jste to všecko, pane továrníku?" Pánek se s touto otázkou naklonil přes stůl k inženýrovi.
"Na mou duši, tohle jsem neuvážil," hlesl Víska a podával Pánkovi ruku, kterou silně stiskl. "Děkuji vám! Tohle je správná lekce. Ale co Joviš? Osvědčil se?"
"Skvěle. Dnes už je v téže továrně prokuristou a šéfovým důvěrníkem. Dopustit naň nedá."
* * *
"Každý zlý skutek je vlastně problém, věčný otazník, rozpitváme-li jeho podklad, důvod, proč byl spáchán," zahovořil starý advokát doktor Konečný.
"Správně!" souhlasil nadšeně lékař doktor Cedrych. "Vy, advokáti i soudcové a všichni ti kroutitelé paragrafů byste zejména mohli povídat, viďte?"
"Ovšem. To by byla celá knihovna, ohromný archiv," přiznával doktor Konečný. "Jeden případ bych vám řekl, chcete-li poslouchat."
"Jen do toho!" zaznělo sborem.
"Tak tedy: Také už je to hezká řada let. V jedné vsi nedaleko odtud skončilo posvícení podle tehdejší módy a všeobecného zvyku rvačkou. Jenže tentokrát to nebyla všední hospodská rvačka, jakými jsou ještě i dnes tu a tam proslulé naše jinak idylické vsi, kdy je více řevu, rachotu a praskotu i břinkotu z urážených nohou židlí a rozbitých sklenic než lidských údů a hlav, kdy rozdováděná mládež se nakonec zasměje, Pepík Frantovi a Matěj Honzovi pofouká nějaké to bebíčko, všici pak svorně rukou společnou a nerozdílnou zaplatí krčmáři natropené spousty a dlouho ještě potom s hrdým uspokojením vzpomínají, jak tu ratejnu ‚vybílili' a těší se - napřesrok.
Také to nebyla prostá žárlivost, která vyvolala tuto skutečnou bitvu. Podnět byl mnohem vážnější: stará, už několik pokolení se vlekoucí zášť dvou selských rodin, jakýsi druh krevní msty.
Že už řadu let byl mezi oběma rody klid, tím hůře se vybilo napětí, aby rázem vybuchlo jako přetopený parní kotel.
Následky byly velmi smutné: mladý otec rodiny, poslední mužský potomek rodu, jehož děd kdysi svou selskou paličatostí připravil pro jakousi malichernou, ale podle paragrafů správnou příčinu dlouholetými procesy svého souseda o statek, takže jeho děti musely do podruží a vnukové se prodřeli ke skrovné chaloupce, vydechl na podlaze krčmy s nožem v srdci.
Jeho vrah čekal na rozsudek poroty ve vězení krajského soudu. Nedočkal se. Zakročil nejvyšší soud boží: vrah zemřel v ústavu choromyslných a víc než půlstoletý spor a smrtelná zášť skončila - sňatkem dcery zabitého se synem vrahovým.
Inu, láska se přenese přes všecky propasti.
Toto božské vyřešení se událo nedávno, kdežto hrůzný děj spadá do doby před šedesáti lety, kdy oba nynější a mohu říci šťastní manželé byli ještě dětmi.
Ostatně tohle vše je jenom úvodem a odbočkou od toho, co vám chci vyprávět.
Poněvadž bylo při té osudné bitce několik jiných zraněných a účastněných, vyslal krajský soud na předběžné vyšetření a oznámení četnictva komisi, aby na místě samém provedla řádné vyšetření a pitvu zabitého.
Nyní konečně mohu začít o věci samé:
Jeli jsme jako členové komise vlakem ráno do oné vsi: Soudní rada, okresní lékař a já, jako právní zástupce manželky zabitého. Vlak byl naplněn. Abychom mohli o věci předběžně pohovořit, zaujali jsme prázdný oddíl I. třídy, na který jsme ostatně měli nárok.
V posledním okamžiku, kdy vlak už měl signál k odjezdu, přistoupil do našeho kupé v průvodu průvodčího statný pán, jenž nás zaujal ihned svou mužnou krásou: asi čtyřicátník, štíhlé, vysoké postavy, hustých, černých kadeří a pěstěného, tupě střiženého vousu.
"Promiňte, pánové," omlouval průvodčí, „musím vás prosit, abyste přijali k sobě tohoto pána. Vlak je už naplněn a zbývá tohle jediné kupé prvé třídy, na které má pán podle jízdenky právo."
Nezbylo nám než ‚prosím'.
S prohovořením našeho případu byl ovšem konec. A tak se náš hovor po nějaké chvíli zároveň s vlakem rozjížděl

obvyklými náměty: O počasí, nadějné sklizni řepy, partajnickém roztříštění národních sil, hrozivé nezaměstnanosti a jiných více méně planých všednostech.
Náš nový spolucestující se hovoru neúčastnil, ba zřejmě se vyhýbal každému pokusu o společenské sblížení. Z kapsy svého elegantního svrchníku vyňal noviny a zabral se do čtení, zahaliv se nadto do oblaku vonného dýmu z doutníku, s něhož strhl ozdobnou pásku.
Jeho netečnost způsobila, že jsme bezděčně zabrousili do látky, ve které si libují muži zákona: do problému zločinu. Nevím už, snad já sám jsem dal podnět. Ale jako pravidelně jsem narážel na oposici, odpor proti svému stanovisku; také teď se stavěli proti mým názorům soudce i lékař.
Probírali jsme tak různé obory přestupků, přečinů i zločinů. "Inu, pane doktore," usmíval se rada, "vy jste obhájce. To už je vaše řemeslo, v každém prostém deliktu hledat ideální námět. Budiž vám přáno. Je to ušlechtilé. A jste též ve výhodě. Nehledíte na ten zlý svět tak černými brýlemi. I nejhorší zločiny a ohavnosti můžete posuzovat mírněji a klidněji. Člověk se vám nejeví tak zlým, jak skutečně je."
"Není, pane rado," řekl jsem pevně. "Nemůže být. Vždyť je to tvor boží, jeho nejdokonalejší výrobek, jak aspoň praví Písmo. Každý, alespoň normální člověk je dobrý. Je-li notorický, trvalý a nenapravitelný zločinec, pak je to zrůda, duševní zvrhlík, který se už takovým narodil. Ale tu je opět problém, otazník, zdali takový skutečný ubožák zasluhuje za svůj skutek nejkrutějšího trestu, popravy. Spíše myslím výchovy, zejména, je-li mlád."
"Jste idealista, pane doktore," rozhovořil se lékař. "Máme přece například polepšovny. A kolik z těch mravně úchylných dětí, mladistvých žhářů, zlodějů a lupičů, kteří byly dáni do polepšovny jako do poslední stanice, se vrátilo do lidské společnosti napraveno? Nepatrný počet. Zdánlivě snad, na nějakou dobu. Ale po letech téměř vždy zlo propuklo v nich znovu. Tedy výchovou sotva se zlo odstraní z duše, která se zrodila s trvalým organickým kazem. Snad jsou tu jakési příznivé výsledky, ale jen v případech, kdy mladý člověk či dítě žilo v prostředí škodlivých vlivů, ať už společnosti či rodičů. Říká se tomu svedení. Ale v každém případě je základní podmínkou zdravé jádro duše a nezničená citová vnímavost. Organickou vadu duševní lze tím méně vyléčit než organickou vadu tělesnou."
"Stop, pane doktore!" zarazil jsem lékaře. "Jaký je váš názor na teorii slavného antropologa a psychiatra Lombrosa?"
"Kladný."
"Pak se divím, neboť Lombroso stavěl vlivy výchovy a prostředí nad dědičnost, která přece tvoří jednu z nejdůležitějších organických duševních vad. Lombroso výslovně praví v jednom svém vědeckém díle, že vhodná výchova v příznivém prostředí zmůže víc pro rozvoj než dědičnost pro vtělení genia," triumfoval jsem.
"Pak jste nečtl všecka jeho díla," usmál se lékař. "Týž Lombroso totiž tvrdí, že zločinnost je závislá na tělesných vlastnostech a vadách, které se dědí, a souvislostí mezi genialitou a šílenstvím."
"Jak je možno hájit tak protichůdná stanoviska?" zvolal jsem udiven.
"Milý pane doktore," pokrčil rameny lékař, "lékařská věda je snad nejživější ze všech. A právě proto…"
"Poráží dnes, co jí bylo zákonem včera," nezdržel jsem se jízlivosti.
"Nu, to právě ne, ale každý správný učenec se přizná k omylu. Ostatně zajisté znáte Lombrosovu teorii o tvaru lidské lebky."
"Ovšem," přikývl jsem. "Šišatá lebka, ve které je zvlášť vyvinut malý mozek, sídlo zločinu, dokazuje podle Lombrosa nevyléčitelného zločince. Ale já to popírám a se mnou jistě mnoho a mnoho jiných. Nelze ani spočítat ty šišaté lebky, jejichž majitelé byli genii dobra. Pane doktore, navrhuji kompromis: teorie v každé vědě stejně jako v logice je jen hypothesou čili domněnkou, myšlenkou, kterou doplňujeme nebo vysvětlujeme to, co nám podává zkušenost. Teorie jako hypothesa je závislá na zkušenosti, na praksi a platí jen tak dlouho, dokud se nevyskytne nová zkušenost, která svědčí proti ní. Například: domněnky o působení těla na ducha a opačně jsou hypothesami, kdežto nauka o vývoji je teorií. V tom je celý rozdíl."
"To mi dáváte lekci z logiky, s kterou musím plně souhlasit. To není kompromis, pane doktore, nebuďte tak skromný. Přiznávám, že jste vyložil nepřebitelné eso," smál se lékař.
„Dobře vám tak," ozval se rada "nemáte se přít s advokátem."
Na chvilku nám došla nit hovoru, ale záhy jsme byli opět v sobě. Tentokrát jsem zkřížil rapír s radou, který zastával příkré stanovisko proti krádežím:
„Lupič i vrah," hlaholil břitce jeho jadrný hlas, "ukazují jakýsi charakter, byť surové násilí, ale je v tom jakýsi náznak odvahy, statečnosti. Ale prostá krádež? To je podlý, zbabělý čin. Zloděj se musí hnusit každému člověku. Je to parasit, ohavný cizopasník na těle lidstva."
"A což kleptománie?" namítl jsem.
"Ani tu neomlouvám. Kleptomanie je chorobný sklon ke krádeži. Lidská straka. Nemoc. Tělesná? Ne. Duševní. Pak ale takový člověk je roven nebezpečnému bláznu. Nepatří do lidské společnosti. Nemá se v ní volně pohybovat. Patří do blázince nebo aspoň do vhodného internátu, dokud nebyl ze své choroby vyléčen. Vůbec by měl býti každý zloděj trestán mnohem vyšší sazbou než vyměřuje zákon."
Už za výměny svých názorů s lékařem jsem pozoroval, že náš neznámý spolucestující je jen zdánlivě pohroužen do četby, neboť jeho časopis byl stále v téže poloze a oči hleděly zřejmě kamsi přes jeho plochu. Přesto však neprojevil dosud viditelného zájmu o náš hovor, sedě ve svém koutku ztrnule a nehybně jako socha. Až teprve nyní, kdy po radových slovech nastalo mezi námi utišení, cizinec se pohnul a jeho černé oči přelétly po nás, jako by byl procitl z dřímoty. A tu jsem se skoro ulekl jeho zsinalé tváře a dojemně bolestných rysů kolem jemně kreslených rtů…
Jeho bílá, jemná ruka přetřela čelo; zhluboka vydechl a do ticha zazněl melodický hlas, v němž bylo znáti násilně nucení ke klidu a dušené rozechvění:
"Promiňte, pánové, vměšuji-li se do vašeho zajímavého hovoru. Zejména vaše stanovisko," uklonil se soudnímu radovi, "které jste právě projevil vůči krádežím, vzbudilo můj zájem. Zhruba máte pravdu. Přece však je třeba vzíti v

některých případech ohled na okolnosti…"
"Nikdy neuznám!" vpadl soudce. "Krádež zůstane vždy krádeží."
"Platí-li slova Kristova: Nesuďte, abyste nebyli souzeni," pokračoval cizinec nyní už zcela klidně. "Dovolte, prosím, abych vám vylíčil případ, který, ujišťuji svou ctí, není smyšlenkou, ale od a do zet pravdivou, skutečnou událostí."
Zapáliv si nový doutník, začal:
"V okresním městě žily dvě rodiny v dlouholetém, nikdy nezkaleném přátelství: rodina středoškolského profesora, skládající se z rodičů, tří synů a dcery, a rodina městského tajemníka, které vlídný a obezřelý osud udělil jen jediné dítě, synka. Obezřelý osud, neboť příjmy tohoto úředníka nebyly takové, aby se byl mohl z dalšího rodinného přírůstku upřímně radovati. Má-li pravdě být dán průchod, radost manželů profesorových z bohatého rodinného požehnání také nebyla čistá, jsouc kalena častými starostmi, jež rostly s dětmi. Jak bývá pravidelně, ba vždy, a zejména v té době - děj totiž spadá do počátečních let tohoto století - vládla v úřednickém stavu vůbec a tedy také, ba snad ještě víc, ve stavu učitelském krutě pověstná ‚lesklá bída'.
Obě rodiny bydlely v témže domě. Není tedy divu, že synek tajemníkův s dětmi profesorovými byli téměř stále pospolu, v zimě většinou v dětském pokoji rozlehlého profesorova bytu, v létě na dvoře a v zahrádce. Byl mezi nimi stejně kamarádský poměr jako mezi rodiči obou rodin, nezkalený, jak jsem již řekl, po celou dobu jejich společného bydlení. Změna, tím méně odcizení nenastalo, ani když tajemníkův synek a s ním postupně synové profesorovi po skončených studiích středoškolských pokračovali ve svém vzdělání vysokoškolském v Praze. A ryzí přátelství profesora s tajemníkem nijak neochladlo, když oba ovdověli, kteréžto neštěstí stihlo podivným řízením osudu oba přátele téměř současně a dolehlo tím tíže, že krátce před tím byli dáni do pense. Aby pak svízele pro ubohého profesora byly ještě větší, byla mu pense, vlastně jen invalidní důchod, ježto pro těžkou nervovou chorobu z prožitých útrap nemohl dosloužiti, vyměřen tak skrovný, že jen s nejvyšším omezením i nutných životních potřeb mohl vystačit, i když synové byli nuceni si vypomáhati k dokončení svých studií pernými kondicemi. Dcera Milena byla poutána vedením domácnosti svého otce a jeho ošetřováním a nemohla tedy ani pomýšleti na nějaké zaměstnání, z něhož plat by zmírnil u nich rozhostivší se nouzi.
Tajemník na tom nebyl o nic lépe; sice dosloužil, ale jeho pense byla skrovnička. Musel přijmouti hospodyni, sobeckou stařenu, která hledala a také našla ve vedení domácnosti vdovce - pohodlné zaopatření. Skrovné tajemníkovy úspory z větší části padly na pohřební výlohy a pomník, na němž nešetřil a který si věrná jeho žena plně zasloužila. K dovršení svých starostí a strastí musel uvolnit dosavadní byt svému nástupci v úřadě - dům byl totiž majetkem obce, která mu byt po dobu jeho aktivní služby poskytovala jako deputát zdarma - a přestěhoval se do nového, který musel ovšem na své ubohé poměry příliš draze platit. Obě rodiny se přestěhovaly do Strašnic.
Jeho syn Lubor dokončoval studie na technice v Praze, a těšil se - naivní hoch, - že diplom strojního inženýra, jejž už za několik měsíců obdrží, rázem převrátí smutný stav a jako ten kouzelný proutek s rozkazem ‚stolečku, prostři se', v okamžiku změní bídu v hojnost a přepych, hody lukulské…
Běda! Skutečnost, ta drsná, krutá próza života s osvědčenou bezcitností ho potrestala za tyto bláhové ideály. Záhy poznal, že akademický diplom je pouhý kus tuhého papíru, zbytečně velká a líbivě vyzdobená vstupenka do - arény, v níž, kam jen pohlédl, šklebily se naň nástrahy a léčky a cenily tesáky chlemtavé obludy, s nimiž bude muset se pustit do zápasu o své bytí, o dobytí i toho nejnepatrnějšího místečka, hlídaného a střeženého tím zuřivěji, čím více bylo jen poněkud na výsluní… on, mladý hoch, propuštěný ze školní škamny, vyzbrojený jen - kouskem pomalovaného a popsaného papíru.
Rozeslal několik desítek žádostí, o státní službu počínaje a soukromou konče. Většinou neobdržel vůbec odpovědi; několik nadějných jisker zhaslo, když na dotaz se přiznal, že je dosud bez prakse. A jedna jediná, zdálo se, že zabrala. Ale - - sám ďábel vynalezl tohle ‚ale', jehož zápor tříští všecky naděje:
"Jsem vdova, psala majitelka strojnické továrny, můj choť zemřel před dvěma měsíci. Byl inženýrem a továrnu vedl. Vidím, že je nezbytno, chci-li závod udržet, abych přijala ředitele. Nemusí být příliš praktikem, továrna je už dlouhá léta dobře zavedena a výborně prosperuje. Vkladu nežádám, není ho třeba, poněvadž však jde o postavení vedoucího, jemuž bude svěřeno neomezené řízení závodu jak po stránce technické tak i administrativní, bude tedy vybaven plnou mocí (prokurou), musím kromě prvotřídního doporučení žádati bankovní záruku do výše K 10.000,-. Jistě uznáte, že tato číslice je směšně nízká oproti příjmům ředitele, jež jsou desateronásobné a jasně dokazuje pouhou formalitu této záruky, která musí býti složena před nastoupením služby." Tahle podmínka skutečně rozbíjela všecky naděje. Neboť kde měl ubohý mladý muž vzíti deset tisíc? Která banka mu vystaví záruční list, když je chudý jako kostelní myš? Peněžní ústav nedá pranic na bezúhonnost ani na inženýrský diplom. Musí míti svou záruku podloženu - vkladem, hotovostí.
Luborovou jedinou nadějí byl jistý důmyslný patent, který nedávno ohlásil. Ale i ten nejkrásnější patent je opět jen kouskem papíru, dokud se prakticky neuplatnil. A k tomu je velmi dlouhá a svízelná cesta. On potřebuje peníze ihned. Musí přece odpovědět, jinak vdova obsadí místo jiným konkurentem. Jistěže není jediný, jemuž píše.
Co dělat? Co jen dělat?
Prodat patent? Ovšem, těch deset tisíc by určitě obdržel. Ale ztratil by statisíce. Dobře zná důležitost a hodnotu tohoto svého duševního plodu, o jehož zaslouženou odměnu by se takovým prodejem z nouze přímo okradl. Kupující by jako každý obchodník bez slitování řádně využil této příležitosti… Ne, to nemůže učinit.
A což, aby patent nabídl oné vdově? Nemožno. Ta dáma jistě věci neporozumí. Vůbec se nevyzná v technických záležitostech ani své vlastní továrny, jak vidět z jejího dopisu. Jeho nabídka by pro ni znamenala investici, peněžní náklad, který by ve skutečnosti žádal, místo, aby složil požadovanou záruku.
Do jeho trapných rozpaků vpadla myšlenka: Půjde se poradit k rektorovi techniky.
Avšak rektora nezastihl doma. Byl v lázních a vrátí se za měsíc.
Vraceje se domů, potkal Milenu, které se svěřil se svými starostmi. Vyslechla ho pozorně. Po celou cestu až k jejímu

bytu nepromluvili pak ani slova. Konečně, loučíc se s ním, řekla zdánlivě klidně: "Přijď k páté hodině odpoledne na Alšovo nábřeží."
"A co -?"
Násilně mu vytrhla z dlaně svou upracovanou ruku a zmizela za domovními dveřmi."
Vyprávějící se odmlčel. Setřel si s čela krůpěje potu a sténavě vydechnuv, pokračoval:
"Co nyní povím, dověděl se Lubor až po uplynutí několika týdnů:
Milena samozřejmě už delší dobu věděla o starostech a strastech Lubora, o jeho shonu po dosažení existence a trpkých zklamáních. Vždyť se vídali téměř denně a Milena s pochopitelným zájmem svého milujícího srdce sdílela všecky ty starosti Luborovy.
Nebylo též poprvé, kdy naděje se roztříštila o tvrdou překážku peněz. Vedoucí postavení zejména v soukromých službách podmiňují ‚slušné poměry', čili jak se tomu říká, ‚schopnost representace'.
Tato krutá okolnost, jež dusila všecky naděje, přinutila už dříve Milenu k pokusu, jehož se mohla odvážit jen nezkušená dívka:
V kasetce měla uschovány nějaké nepříliš cenné šperky po mamince a brož i náhrdelník po babičce. Zastaví to.
Avšak v zastavárně ji odhadce poučil, že tyto šperky mají zajisté určitou cenu - jen pro ni, jako rodinné památky.
Obnos, který jí nabídl, byl tak nepatrný, že se slzami v očích vzala klenoty zpět.
Pokusila se prodat u starožitníka, ale jeho nabídka nebyla o nic vyšší.
Vracejíc se domů, zastavila se před výkladní skříní malého klenotnického závodu na Starém Městě.
Sám potměšilý ďábel ji sem přivedl a upoutal její zrak na perlový náhrdelník, vyložený na černém sametu uprostřed výkladu. Tím okamžikem zmizely jejím očím všecky ostatní vystavené klenoty, prsteny, hodinky, náušnice, brože… nic z toho neviděla. Jen ta šňůra perel zářila jí vstříc. Jsou pravé ty perly? Ó, jistě! Nikdy dosud neviděla takové krásy. Byla to sice jen krátká šňůrečka s drobnými perličkami, ale uprostřed zářila perla zvící hrachu, pravý div. Nebylo ani možno určit její barvu. Hrála jako duha. A nejkrásnější, nejpodivnější bylo, že z vnitra sršely chvilkami paprsky karmínově rudé, jež se náhle měnily v blankytnou modř, v závratné mořské bezedno, protknuté do tajemné hloubky nevylíčitelnou růžovou krásou, jako by do toho mořského bezedna vytryskl proud slunečních červánků. A nyní… je to klam? Vždyť ta krása je - živá! Ta měna se děje tak pravidelně jako klidný lidský dech! Ano, je to živý tvor! Dýchá! Všecka krása je vkouzlena do tohoto úžasného hrášku. Div! Zázrak!
Opakuji, jen sám vládce pekel zavedl sem tu dívku a nyní jí kouzlil přeludy a vidiny, neboť vpravdě nebylo na perle, jak později zjištěno, nic obzvláštního.
A démon, aby dovršil své zlo, zatáhl svou hroznou síť, vykřiknuv do duše sváděné dívky: "Pohleď a dobře si zapamatuj, co stojí na bílém lístku pod náhrdelníkem: K 10.000,-. Směšné! Zadarmo!"
Dosáhl svého cíle. Milena nezapomněla. Vzpomněla si na těchto deset tisíc, když - podivná náhoda - týž obnos nyní, po týdnu, slyšela z Luborových úst.
Rozhodla se, že tento šperk ukradne - hrozné slovo! Ne! Nechce krásti! Neukradne! Vezme si. Vypůjčí! Vrátí, i s úroky nahradí, až bude moci, až půjčka splní svůj úkol, přispěje k existenci Luborovi a k šťastnému cíli dvou milujících se srdcí…
Jaká pošetilost! Jen poctivá duše je schopna takové naivity. Člověk jen poněkud zkušený a střízlivě myslící musí vědět, že zpeněží-li věc v této ceně, obdrží za ni prodejem nebo jakýmkoliv jiným zcizením sotva třetinu. Ale Milena ovšem nebyla zkušená, ani nemyslila střízlivě. Byla ovládána snahou pomoci Luborovi a - zmámena ďáblem.
Jak to provede?
Téhož dne, kdy si s Luborem smluvila schůzku, šla na Staré Město. Ulice byla tichá, skoro liduprázdná.
Stanula před výkladní skříní. Šperk tu ležel dosud. A perla zářila a skvěla se ještě více… měny barev, její dechy zrychlily a zhlouběly…
S úsilím odtrhla svůj zrak od svůdného kouzla, ačli to opět nebyl zloduch, který jí poručil, aby si prohlédla výklad, krám a jeho zadní část:
Výklad byl po straně za vchodem otevřen na boku, odkud bylo možno vyložené předměty snadno vyjímati. Nebyl příliš hluboký a jeho zadní skleněnou stěnou bylo vidět pult s vitrínami a za ním přepážku, která oddělovala krám od dílny. Přepážka byla zasklená a pokryta hustou krajkovou záclonou. Přesto však bylo matně vidět obrys muže, vlastně jen jeho stín, pracujícího na čemsi pod rozsvícenou žárovkou, jejíž plechové stínidlo vrhalo světlo jen na malou stolní plochu.
To vše bylo příznivo. Odváží se.
"Počkej! Stůj! Rozmysli si!" vzkřikl jí v duši hlas, ale dívka už stiskla kliku a vstoupila do krámu.
Půda se jí zavlnila pod nohama, srdce jí zabušilo… zachytila se pultu.
"Čím posloužím?"
Zamžikala a zaťala zuby do rtu.
"Co račte, prosím?"
"Mám tu… prosila bych… správku!" vyrazila násilně z hrdla, podávajíc zlatý prstýnek bez kamínku.
"Jaký si račte přát? Brilant? Rubín? Smaragd nebo…"
"Ne. Jen něco…"
"Synthetický drahokam nebo polodrahokam?"
"Ano. Třeba opál."
"Milostivá není pověrčivou," usmál se starý klenotník. "Opál prý znamená slzy. Dobře. Mám tu několik krásných opálů, jež jsou do téhle formičky trochu velké. Bude třeba upravit. Snad máte ještě jiné pochůzky. Mohla byste asi za půl hodinky."

"Ne! Počkám si."
"Jak libo. Posaďte se," nabídl židli před pultem a odešel s prstýnkem do své dílny.
Sama se divila své chladné rozvaze, s jakou si přistavila židli k otevřenému boku výkladní skříně.
V krámě bylo ticho. Mrtvé, hrobové ticho…
Hrobové ticho? Což neslyší ten tikot četných hodin, rozvěšených na stěnách? Neslyší to vrčení elektrického motorku v dílně, skřípání pilníku a sykot dmuchavky…
Ne. Nic z toho nevnímala. Vše bylo přehlušeno šumotem její vzbouřené krve v uších a bolestným hukotem ve spáncích… A přece jí bylo, jakoby seděla za živa pohřbena v hrobce nebo ve vězeňské cele - ta na tebe čeká! - kapesníkem zdusila sten, deroucí se jí z hrdla.
Kdesi chroptivě hrklo a z orloje stojatých hodin v koutě krámu vyrazily čtyři údery, temné a vážné jako pohřební hrana. S hrůzou vytřeštila oči na kulatý žlutý číselník, jenž zsinale svítil z černé skříně jako umrlčí tvář…
V zápětí odtlouklo několik jiných týž odpolední čas a na konec vesele zakukala čtyřikrát kukačka.
To ji vzpamatovalo, vrátilo klid. Čtyři hodiny. Za hodinu musí být na schůzce. Za hodinu bude už míti Lubor v ruce základ jejich společného štěstí!
Společné štěstí, založené na - krádeži! Bláhové děvče! Lubor je poctivý hoch. Jak můžeš věřit, že si vezme za ženu - zlodějku! Zničíš sebe! Zabiješ svou lásku! Jeho lásku! S odporem se od tebe odvrátí. Což může být požehnáno štěstí, nabyté zločinem? Vzpamatuj se! Dosud je čas. Odejdi! Řekni, že se vrátíš za půl hodiny. Zaplať za kamínek a - a nech Lubora marně shánět dál! Konečně se snad někde uchytí za kresliče nebo dílenského úředníčka, placeného almužnou pro život a kavalírsky pro smrt! Za několik let se vyšine, jeho plat pak stačí na vaši skromničkou domácnost. Pak si tě snad vezme, ačli se mu nenaskytne mladší, bohatá, možná i ta vdova, ať si je o nějaký rok starší, paní továrnice! Jemu bude pak třicet a tobě - též. Třicetiletá bez haléře, třicetiletý inženýr - ředitel a o něco starší majitelka továrny, to je snadná volba, milé děvče!
Čtvrt na pátou. Čas letí… klenotník může už každou vteřinu přijít a říci - hotovo.
Neseď! Jednej! Vezmi! Už nikdy se ti nenaskytne - hleď, jak se skví! Jen ruku vztáhneš a je to. Nic nezpozoruje, až večer, až bude stahovat žaluzii. To už budeš… kdepak tě najde. Praha je velká. Do Strašnic je odtud daleko. Vezmi! Ber! Pospěš! Teď! Ber! Nevidí tě. Piluje. Ber!
Nu vidíš, jak to bylo lehké. Máš je! Do kabelky! A klid! Vzchop se! Kdyby tě takhle spatřil, bledou jako vápno, prozradíš se. Jen klid! Potři si tváře. Víc! Silně! Tak je to dobře. Už máš barvu. Chachá! Vyhráno!"
Cizinec si zapálil vyhaslý doutník a několikrát zhluboka vydechl; pak se z oblaku vonného dýmu ozval opět jeho hlas, nyní zdušen úzkostí:
"Co znamená to hmotné, olověné ticho, jež zlodějku zavalilo jako ohromný, drtivý balvan? Vytřeštěnýma očima hleděla na klenotníkův stín, hrozivě zvětšený na husté krajkové zácloně. Tento stín tkvěl nyní nehybně a místo profilu, se strany, jak ho viděla dosud při práci, jevil se obrys hlavy v průčelí… dívá se na ni? Díval se… viděl ji, když… ztuhla hrůzou! Klid! Proboha, klid! Ovládni se! Omdlíš-li, jsi ztracena.
Na okamžik se jí před očima setmělo. Ale vtom drtivé ticho se úlevně rozrušilo obnoveným šumotem elektrického motorku a průčelní obrys hlasy za záclonou se změnil opět v profil.
Nic to nebylo, vydechla, zbytečně jsem se poděsila, pracuje dále. Ale tu… s kým to mluví? Což je tam ještě někdo? Jasně slyší klenotníkův tlumený hlas:… "přijďte ihned! Zdržím… ano." A stín na zácloně vykreslil ruku odkládající telefon.
Telefonoval! Komu? Někoho zval. Koho? Nu, nějakého zákazníka. To nic není.
A klenotník zase piloval, ťukal a brousil…
Před výkladem stanul jakýsi muž a lhostejně hleděl na vyložené zboží. Náhodný chodec. Náhodný… a což, zpozoruje-li prázdné místo po perlách? eh, zbytečná obava. Vždyť šperk mohl být prodán a…
"Tak hotovo, slečno," slyšela hlas před sebou, "a teď mi vraťte tu šňůru perel, kterou jste ukradla z výkladu!"
Každé písmenko této věty bylo jí bodnutím dýky do srdce!
Měla pocit, že se na ni vrhl obrovský pavouk, obemkl celé její tělo, svými osmi nohami sevřel její trup i údy a kusadla jako štípací kleště se zakousla do hrdla, roníce smrtelný jed do jejího těla, které tuhlo v křečích…
"Nu tak, bude to?!" slyšela ostrou pobídku z rozsklebených úst v obličeji, jejž jedině vnímala z rudých oblaků, které jí vířily před očima.
S vypětím všech svých sil vyrazila ze sevřeného hrdla nelidský skřek a vyskočila se židle. Ale tu se na ni - zřítil svět.
Nabyla vědomí v křesle v klenotníkově dílně, ale byly to jen jakési nejasné, zamlžené vjemy:
V ústech cítila pachuť jakéhosi ostrého likéru; nad ní se skláněl klenotník a vedle něho viděla tvář… poznávala muže, jenž dříve nahlížel do výkladu… "začátečnice… nezkušená… asi prvý pokus… ale propustit ji nemůžeme… musí být potrestána, aby ji provždy zašla chuť. Pouta jí nedám. Je to zbytečné. Policejní vůz zde bude každým okamžikem."
"Pro živého Boha, smilujte se!" vzpínala sepjaté ruce.
"Žádné divadlo!" zakřikl ji detektiv. "To na mne neplatí. Ostatně vám hlavu neutrhneme. Perly máme zpátky. Odsedíte si trest a bude to. Vůz je tu. Vstaňte! A žádné hlouposti, nebo vám navléknu náramky!" zachřestil pouty.
Nu vida, blíží se už má stanice," cizinec vstal a oblékl svůj svrchník.
Vlak zastavil. "Poroučím se vám, pánové, loučil se cizinec s námi.
"A jak to dopadlo s tou dívkou?" tázal jsem se.
"Vdala se."
"Za Lubora?"
"Ano."
Průvodčí vstoupil a vynesl za cizincem zavazadlo. Na ná stupišti běžel k němu asi čtrnáctiletý hoch a s radostným

úsměvem ho objala a líbala sličná žena… šťastná trojice nasedla do auta, jehož šofér v hnědé livreji usedl k volantu…
"Kdo byl ten pán?" tázal jsem se průvodčího.
"Továrník Lubor Ladouš. Milionář a daleko široko známý dobrodinec."
* * *
"Tak co říkáte tomuto případu, pane rado?"
Avšak otázka starého advokáta zůstala bez odpovědi."
Doslov
Co bych vám ještě měl říci? Myslím, že tento doslov je zbytečný.
Ukázal jsem ti, milý čtenáři, věř, že pouhou namátkou, jak vyhlíží den v naší osadě, vlastně jen od rána do večera. Jiné dny nejsou o nic nudnější. Snad bych měl ještě popsat noc, ale na to stačí říci:
V noci osada spí. Hluboce, klidně a spokojeně, spánkem, jaký dopřává Bůh lidem spravedlivým a čistému srdci, jaká mají všichni obyvatelé OSADY ŠŇŮRA.
Nechme je spát, a těšme se s nimi - na NOVÝ DEN…

Obsah:
Úvod 7
PO RÁNU 9
O bóře! 14
Nebezpečná zásilka. 24
Mstitel Petr. 25
Jak se pomstil Moly. 29
O zázračném slonu 32
Čertova prababa. 34
Ztracené kalhoty. 38
Tajemství vily profesora Hrocha. 42
V DENNÍM JASU 51
Fretka 53
Operace. 55
Puntík. 58
Odvážný pokus 60
O podivném blesku. 63
V pasti. 65
Zloděj! 69
Obchodník Vojko. 73
Povedená pětka. 76
Soutěž. 84
Kráterem pod zemskou kůru. 97
O strašidelném zelí 99
Strašidla pod Zvířeticemi. 103
O vodníkovi, 112
VEČER 117
Dědové vzpomínají… 118
Doslov 162

Název díla
Osada šňůra

Spisovatel
J. M. Troska

Obálka
V. Živný

Vydal
K, Červenka, Praha

Roku
1946

Vytiskl
Josef Čermák, Praha

Vydání
I.

Náklad
5.000

Cena
brož. Kčs 75. -
váz. Kčs 100-